

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANABİLİM DALI

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİME YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Halil İbrahim İLHAN

ANKARA- 2009

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANABİLİM DALI

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİME YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil İbrahim İLHAN

DANIŞMAN: Prof. Dr. Tayyip DUMAN

ANKARA- 2009

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Halil İbrahim İLHAN'ın “Küreselleşmenin Eğitime Yansımaları” başlıklı tezi 23.07.2009 tarihinde, jürimiz tarafından “Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri” Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Danışman): Prof. Dr. Tayyip DUMAN

Üye: Prof. Dr. Ülker AKKUTAY

Üye: Prof Dr. Çağatay ÖZDEMİR

ÖNSÖZ

1980'lerden bu yana yaygın bir şekilde uygulanan neo liberal küreselleşme süreci; tüm toplumsal alanı kapitalist ekonominin mantığına göre yeniden tanımlamaktadır. Liberal ekonomi politikalarıyla başlayan dönüşüm, devletin yeniden yapılandırılması ile daha da hız kazanmıştır. Bu yönelim kamu hizmeti anlayışını sorunsallaştırırken aynı zamanda eğitimin tanımında ve yapısında da önemli dönüşümlere yol açmaktadır. Devletin eğitim alanından elini çekmeye başlaması ve bu alana yeterince kaynak sağlanmaması eğitimin niteliğinde önemli bir düşüşe neden olmuştur. Eğitim, küreselleşme süreci ve neo liberal politikalarla birlikte bir kamu hizmeti olmaktan çıkarılması gündemdedir. Eğitimin paralı hale gelmesi anlamına gelen bu durum, eğitim alanı ile ilgili sorunların biricik çözümü olarak sunulmaktadır. Küreselleşme süreci, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş gibi atıflarla, eğitim alanını piyasa koşullarına göre yeniden yapılandırmaktadırlar.

Çalışmanın başlıca konusunu da neo liberal politikaların etkin şekilde uygulanması da olan küreselleşme sürecinin, eğitim sistemi ve politikaları üzerindeki etkileri oluşturmaktadır.

Bu çalışmaya görüş ve eleştirileriyle katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. **Tayyip DUMAN**'a saygı ve şükranlarımı sunarım. Çalışmanın her aşamasında, tükenmeyen, eleştirel ve aydınlatıcı enerjisiyle bana yol göstermiş, teşvik etmiştir.

Değerli Hocalarım, Prof. Dr. Ülker AKKUTAY ve Prof. Dr. Çağatay ÖZDEMİR'e üzerimdeki emeğe teşekkür ederim. Umarım verilen bu çabaya layık olabilirim.

Tezimin sayfalarındaki gizli emeği için ablam İlknur BAZ'a, Sevgili eşim Emine'ye sorumlu olduğum her şeyi en az benim kadar sahiplenip, bu sefer de tezimde beni yüreklendirdiği için ne desem az gelecek. Sadece iyi ki varsın. Verdikleri destekleri nedeniyle tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ANKARA 2009

Halil İbrahim İLHAN

ÖZET

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİME YANSIMALARI

İLHAN, Halil İbrahim

Yüksek Lisans, Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tayyip DUMAN

Haziran-2009, 126 sayfa

Küreselleşme süreci ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerinin tümünü dönüşüme uğrattırken, bu dönüşüm süreci endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş olarak adlandırılmaktadır. Neo liberal politikaların yaygınlaştığı bu süreçte eğitim alanında yerelleşme, özelleştirme, öğretim programlarının değişimi, çok kültürlülük ve yeni istihdam politikalarını içeren bir dizi dönüşüm yaşanmaktadır.

Küreselleşme, dünyadaki sosyal, kültürel ve ekonomik yapıyı büyük bir hızla değişime uğratmıştır. Hızla ilerleyen teknoloji dünyayı daha küçük bir yer haline getirmiştir. İkinci Paylaşım savaşından sonra uygulanan “Sosyal Devlet-Refah Devleti” anlayışı yerini, Kapitalizmin 1970’lerde yaşadığı yapısal krizin sonucu olarak ortaya çıkan, krizden kurtulmanın ilacı olarak etkin biçimde sunulan neo-liberal küreselleşme politikalarına bırakmıştır. Özellikle 1980’li yıllardan sonra bu politikaların asıl hedefi devletin ekonomi içindeki payının azaltılması olmuştur. Eğitim, sağlık gibi toplumun yapısını etkileyen sektörlerden devletin çekilmesi neo-liberal politikaların temel öngörüsü halini almıştır. Anayasal bir hak olan eğitim, sağlık gibi kamu hizmetleri de bu süreçte dönüşüme uğramıştır. Eğitim kamunun sunduğu bir hizmet olmaktan çıkarak ihtiyaç sahiplerinin gelirleri ölçüsünde satın alabildiği bir metaya dönüşmüştür. GATS gibi antlaşmalar da bu süreç pekiştirmiştir. Bu dönüşümün bir sonucu olarak, devlet tarafından özel sektörden satın alınan eğitim hizmetlerinin miktarı devlet bütçesinin içinde düzenli olarak artmaktadır. Bu çerçevede eğitimin özelleştirilmesi günümüzde yönetim söylemiyle hayata geçmektedir. Küreselleşme sürecinin ideolojisini oluşturan neo liberalizm ise, iktisadi, siyasi, kültürel yapı ve süreçlere damgasını vuran bir dönüşümü ifade etmektedir.

Çalışmanın başlıca amacını, neo liberal küreselleşme sürecinde; eğitim sisteminin nasıl dönüşüme uğradığını gösterme çabası oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşme Eğitim İlişkisi

ABSTRACT**REFLECTIONS ON GLOBALIZATION EDUCATION****İLHAN, Halil İbrahim****MA, History and Social Foundations of Education Field****Thesis Advisor: Professor. Dr. Tayyip DUMAN****June-2009, 126 pages**

Process of globalization in economic, social and cultural relations when all that has transformed this process of transformation from industrial society to information society is the so-called transition. Neo-liberal policies in the field of education in the process of getting widespread localization, customization, training and exchange programs, including multiculturalism and the new employment policy is experiencing a series of transformations.

Globalization, the world's social, cultural and economic structure has undergone a rapid change. capitalism is experiencing a structural crisis of the 1970s as a result of the emerging crisis to get rid of the drug as effectively presented in the neo-liberal globalization policies have left. The main goal of this policy in the 1980s, especially after the state has been reducing its share in the economy. Education, health sectors that affect the structure of society, such as withdrawal of the state of neo-liberal policies have become the basic criteria. This process has also reinforce the GATS treaty as. As a result of this transformation, the state purchased from the private sector by the state budget in the amount of educational services is increasing regularly. In this context, the privatization of education today is moving into the governance discourse. Constitutes the process of globalization ideology is neo-liberalism, economic, political, cultural structures and processes of transformation represents a marked.

Purpose of working press, neo-liberal globalization in the process of education system's efforts demonstrate how the transformation is defeated.

Key Words: Globalization, Globalization of Education Relations

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO.
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem	1
1.2.Araştırmanın Amacı	4
1.3.Araştırmanın Önemi	5
1.4.Sınırlılıklar	5

BÖLÜM II

KÜRESELLEŞME VE TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Küreselleşme Kavramı	6
2.2. Süreç Olarak Küreselleştirme	10
2.3. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Etkileri	14
2.4. Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerine Etkileri	19
2.5. Küreselleşme ve Çok Kültürlülük	25
2.6. Yeni Kamu İşletmeciliği: Yönetişim	30

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Konu ile İlgili Araştırmalar	34
---	----

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli	37
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	38
4.3. Veri Toplama Tekniği	38
4.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	38

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	39
5.1.1. Küreselleşme Politikaları ve Eğitimin İçeriğinin Değişmesi ..	39
5.1.2. Küreselleşmenin Okullar Üzerindeki Etkileri	49
5.1.3. Öğretmenler Üzerindeki Etkileri	53
5.1.4. Eğitim Eşitsizlikleri ve Küreselleşme	56
5.2. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM SİSTEMİNE GETİRDİĞİ KAVRAMLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	61
5.2.1. Eğitimde Çok Kültürlülük	61
5.2.2. Küreselleşmenin Öğretim Programlarına Etkisi	66
5.2.3. Hayat Boyu Eğitim	76
5.3. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM YÖNETİM VE FİNANSMAN YAPISINA ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	84
5.3.1. Eğitim İşletmeciliği: Yönetişim ve Eğitim	84
5.3.2. Eğitimde Yerelleşme	93

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 SONUÇLAR	104
6.2 ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

a.g.e. : adı geçen eser

ev. : Çeviren

ÇUŞ : Çok Uluslu Şirketler

DB : Dünya Bankası

Der. : Derleyen

DT : Dünya Ticaret rgt (World Trade Organization-WTO)

ed.: Editör

GATS : Hizmet Ticareti Genel Anlaşması

GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla

ILO : Uluslararası alışma rgt

IMF : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

MAI : Çok Taraflı Yatırım Anlaşması

OECD : Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Teşkilatı

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

Yay.: Yayını

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Dünya ekonomisinin son otuz yılda geçirmiş olduğu hızlı yapısal dönüşüm, hem kitleleri oyalamak hem de yeni bir kelime olarak küreselleşme Globalization adı ile ifade edilmektedir. (Amin,2001).

Dünya ile etkileşim ve hızlı bir uyum sürecinde bulunan Türkiye’de gelecek nesillerin yetiştirilmesi, eğitim hizmetlerinin yeterli derecede sunulması iş gücü verimliliğinin artırılması, fırsat eşitliği adil gelir dağılımı ve kamusal kaynakların akıllı bir şekilde paylaşılması temel hedefler arasındadır. Bu temel hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilecek eğitim politikaları içerisinde eğitim, yapısal etkilenmelere açık hale gelmektedir. (DPT: 2000).

Bilişim teknolojilerinde ki gelişmeler, finans piyasalarının dünya üzerinde hareketliliği ve esnekliği, döviz spekülasyonları, sınır ötesi hareketlerin artması, kitle kültürünün tüketime teşviki, emeğin değişen yapısı ve rolü, sermayenin yeryüzü üzerinde özgür ve tam serbest hareket edebilme isteği gibi olguların hepsini ifade edebilmek için kullanılan geçmişten günümüze devam eden küreselleşme kavramı kendi içinde olumlu ve olumsuz çelişkileri barındırmaktadır. (DPT:2000).

Kapitalizm adı verilen yeni bir sosyal yapının oluşmasıyla başlayan küreselleşme, günümüzde iletişim ve ulaşım gibi teknolojik gelişmelerle kendini daha ağır hissettirmeye başlamıştır. (Başkaya:2003). Küreselleşme, neo liberal politikaların uygulanma alanının yaygınlaşmasıyla siyasal ve kamusal alanı da kapitalist ekonominin mantığına göre yeniden tanımlamaya yönelmiş ve bu anlamda, bir dizi toplumsal ilişkiyi ekonominin belirleyiciliğine sokma çabası içinde olmuştur. Toplumsal iliksilerin ekonomik ilişkiler açısından yeniden tanımlanması ve devletin kamu hizmetlerinden büyük ölçüde çekilmesi ve daha da önemlisi bir dizi alanı

ekonomik alana çekmesi, yaşamın birçok alanında olduğu gibi eğitim üzerinde de etkili olmuştur. (Ercan, 1997; 49-50; Güney, 2003: 8).

Kapitalizmin bu yeni aşamada eğitim gereksinmesi; bir takım ekonomik amaçlar yanında toplumsal açıdan da ortaya çıkmıştır. Çünkü bu dönüşüm sürecinde yepyeni bir toplumsal yapı inşa edilmiştir. Bu yeni yapının tüm toplumsal kesimler tarafından anlaşılması ve benimsenmesi gerekmektedir. Söz konusu yapının yaygınlaşması; tüm kural ve kurumlarıyla yerleşmesi için bir aktarıcı kurum olarak eğitim; giderek ön plana çıkmıştır.

Bu işlev özellikle kapitalist toplumsal ilişkiler ve yaşam tarzı olarak modernidenin varlığı ile özel bir anlam kazanmış, eğitim kurumsallaştığı ölçüde okulları vatandaşlık ve dolayısıyla yeni kapitalist topluma özgü bireyin üretildiği alanlara dönüşmüştür. (Ercan, 1999).

Özellikle 1930'larda merkez emperyalist ülkelerde meydana gelen dünya ekonomik krizi sadece merkez ülkeleri değil aynı belki de daha büyük oranda çevre ülkeleri de büyük ölçüde etkilemiştir. Bu krizden çıkmak isteyen ülkeler, iktisatçı Keynes'in teorileri ile Devletçi politikalar izlemeye yönelmişlerdir. II. Dünya savaşından sonrada merkez ülkelerinin ekonomik çıkarları ile paralel olmasından dolayı Keynesyen politikalar sürdürülmüştür. 1975 yılında kapitalist sistemin yeniden krize girmesiyle tüm dünyada radikal değişimlerin yaşandığı bir dönüm noktası olagelmıştır.(Ercan:1997).

Öte yandan kapitalizm, içine girdiği krizlerden çıkabilmek için kendine yeni sermaye alanları bulmakta ve bu yeni sermaye alanlarını kapitalizme uyarlayarak yeniden uyarlamakta ve kendini yeniden yaratmaktadır. Özellikle 1970'lerdeki yapısal krizden çıkabilmek için kapitalizm; bir önceki dönemin katılıklarını esnekletirmiş ve sermayenin hareket alanını genişletmiştir. Eğitim de yeni bir sermaye alanı olarak kapitalist sisteme bu şekilde dâhil edilmiştir (Ercan, 1999).

Bu dönemden sonra Keynesci ekonomik politikalar terk edilerek Neo liberal adı verilen ekonomik politikalar tüm dünyada egemen söylem olarak toplumların önüne sunulmuştur. Türkiye'de de 24 Ocak kararları ile adlandırılan bir takım ekonomik dönüşüm kararları bu ortamda alınmıştır. Neo liberal politikalar, Doğu

Bloğunun yıkılmasıyla birlikte daha bir ivme kazanmıştır. Bu politikaların etkisiyle ortaya çıkan ekonomik serbestleşme, malların serbest dolaşımı, uluslar arası sınırları kaldırarak karşılıklı bağımlılıkların artması anlamında çok uluslu şirketler etkili hale gelmiş, sermaye tek elde toplanmaya başlamıştır.

Teknoloji ile iç içe olan küresel ekonominin oluşması, alt yapıda meydana gelen değişiklik beraberinde siyasal ve yapısal dönüşümleri de getirmiştir. Finans sermayesinin serbest dolaşımı, serbest ticaret, teknolojik gelişmeler, bilişim ve ulaşım sektörlerinin önemli bir şekilde büyümesi yeryüzünün tek bir pazar haline gelmesi demek olan küreselleşmeyi hızlandırmaktadır.

İş gücü piyasaları ve sosyal yapılar bu baskılar altında girerek sisteme uyum sağlamak zorunda kalmışlardır. Uluslar arası ilişkilerde karşılıklı çıkarlar milletleri daha rekabetçi olmaya zorlamış, tam bağımsızlıklarını sınırlandırmıştır. Yüksek teknolojik bilginin ulusların ekonomik büyümesi ve ilerlemesinde ki öneminin anlaşılmasıyla teknolojinin yeni gerekleriyle yeterli şekilde baş edebilecek insan sermayesine yapılacak yatırım ile bunu sağlayabilecek toplumsal ve kuramsal düzeye erişebilmek ulusların başlıca hedefleri olmuştur. Neo liberal politikaların, sanayi ilişkilerinde de bir takım etkilere neden olmuştur. Yeni iş düzeni sosyal tarafları (işçi-işveren-devlet) yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu süreçte küreselleşme toplumsal yapı ve alanların yeniden tanımlanması gerekliliğini ortaya çıkarmış ve tüm toplumsal yapı üzerinde önemli bir aktör olan eğitimdeki yeni arayışlara yön vermiştir. (Ercan:1997)

Özetle beşeri sermaye ile bilgi toplumu kavramlaştırması doğrudan doğruya kapitalizmin ulaştığı aşamayla yakından ilişkilidir Bu noktada bilginin üretim sürecine nitelikli bir girdi olarak kabul edilmesi, hem bireysel kapitalistler hem de ülke ekonomileri arasında süren acımasız rekabeti ortaya çıkarmaktadır. Bireysel sermaye sahiplerinin mülkiyet ilişkileri doğrultusunda sürdürdükleri rekabette, bilgi özel ve ayrıcalıklı bir mülkiyet biçimine dönüştüğü ölçüde, bilgi üretiminin sistematik olarak gerçekleştirildiği okulların, özellikle de üniversitelerin önemi oldukça artmaktadır Böylece eğitim işlevleri, daha çok piyasa sürecinin gereksinimi olan nitelikli bilgi üretme yönünde yeniden tanımlanmaya başlamıştır (Ercan, 2006).

Sosyal ve kültürel sistemin yeniden üretilmesi eğitim ile mümkündür. Eğitim, toplumsal amacı biçimlendirerek istenilen sosyal hedefe doğru yol alırken toplum ve bireylerle birlikte değişime uğramaktadır. Milletler varlıklarını ve etkinliklerini sürdürebilmeleri, küreselleşme süreci ile ekonomik, bilimsel, teknolojik ve kültürel alanlarda meydana gelen dönüşümleri çok boyutlu bir şekilde değerlendirerek ülke gerçeklerine uygun karar ve uygulamalarla mümkün olabilmektedir. Ülkeler sahip oldukları sosyal ve ekonomik sermayesini bu hızlı değişim sürecine uyum sağlayacak şekilde değerlendirmek ve eğitmek zorunluluğu hissetmektedirler.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmada; son yıllarda yaygın halde kullanılan küreselleşme olgusunun yaygınlaşmasını sağlayan teknolojik gelişme ve yeni ekonomik anlayışı bunun paralelinde oluşan toplumsal düzen ve yapıların nasıl bir değişim ihtiyacı içine girdiğini bu sürecin eğitim kurumuna ne tür yenilikler, kurallar ortaya çıkardığını ya da çıkarabileceğini tespit etmektir.

Yukarıdan açıklanan gelişmelere paralel olarak çalışmanın temel problemi olarak; küreselleşme sosyal ve kültürel yapıyı yeniden tanımlanması ihtiyacını ortaya çıkarırken, tüm kültürel yapıyı etkileyen eğitim üzerinde de yenilik ihtiyacını hissettirmektedir. Küreselleşme de denilen kapitalizmin içinde bulunduğumuz yeni evresinde eğitimin işlevleri bakımından ne tür yenilikler ortaya çıkarmakta veya dayatılmaktadır? Neo liberal küreselleşme öncesine göre eğitimde farklı ve yeni olan nedir?

Küreselleşme olgusunun eğitim yapı ve politikalarına ne tür yansıdığını inceleyerek gelecek için ön bilgiler sunabilmektir. Bu araştırmanın genel amacı küreselleşme eğitim ilişkisini çeşitli boyutları yönünden incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorular cevaplandırılacaktır.

1- Küreselleşme nedir? Ne zaman, hangi koşullarda ortaya çıkmış ve nasıl bir gelişme göstermiştir?

- 3- Uluslararası ekonomik, siyasal, toplumsal değişim ve dönüşümlerin ortaya çıkardığı küreselleşmenin eğitim sistemlerine etkisi ne olmuştur?
- 4- Küreselleşme kavramının eğitim sistemine getirdiğı yeni kavramlar nelerdir?
- 5- Küreselleşmenin eğitim sisteminin amaçları, yönetim yapısı ve finansmanı üzerine etkileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Tek kutuplu dünyaya geçiş olarak adlandırılan küreselleşme, yeryüzünü tek bir ekonomik bölge haline getirme süreci olarak adlandırılmaktadır. Küreselleşme karşısında yer alan ülkeleri, özellikle ulus devletleri parçalama ve yabancılaştırma ekonomik yönden zayıflayacağı genel söylemleri ile saf dışı bırakmayı amaçlamaktadır. Küreselleşmenin bu olası olumsuzluklarını öngörmek ve hem de ulusal eğitim politikalarının oluşturulması sağlamakla yükümlü kurum ve görevlilerinin dikkatlerini konunun önemine ve güncelliğine çekebilmek, çözümler üretilmesine katkı sağlayabilmek araştırmanın önemini teşkil edebilmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesini sağlamak ve belirtilen amaçlara ulaşmak için; literatür verilerini derlenip ve literatürde yer alan tartışmaların çözümlenmesiyle sınırlıdır. Ayrıca, bu çalışma bir saha araştırması olmadığından ilgili literatürün sağladığı bilgi ve verilerle sınırlı kalmıştır.

BÖLÜM II

KÜRESELLEŞME VE TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Küreselleşme Kavramı

21.yüzyıla girerken, teknolojiye hızlı değişim, uluslararası mal ticaretinde ve sermaye akımlarında serbestleşme, ekonomide piyasa sistemini esas alan yeniden yapılanmalar, siyasette daha liberal bir demokrasiye yönelik açılımlar ve toplumsal örgütlenme modellerinde yeni arayışlar küresel ölçekte yaygınlaşarak derin ve kapsamlı bir evrim aşaması niteliği kazanmıştır. Uluslar arası bilgi akımlarının umulmadık ölçüde ve sistemli bir biçimde kolaylaşmasına yol açan bilgi işlem ve iletişim teknolojilerinde sağlanan yenilikler, küreselleşme olarak adlandırdığımız bu yeni evrim sürecinin başlıca sürükleyici gücünü oluşturmaktadır. (DPT 2000:3)

Türkçeye küreselleşme olarak da geçen globalleşme yazın alanında, büyük yer almıştır. (Doğan,2002:87) Küreselleşme, sermayenin uluslararası bir hal almasının, genişlemesinin, yayılmasının, velhasıl sermayenin hareketinin son dönemde aldığı özel biçim olarak anlayabiliriz.(Bauman,1999:7).

Küreselleşme kavramı, teknolojiler, olaylar, görüşler ve fikirler kurum vb. gibi durumların dünya üzerinde bulunur hale gelmesi olarak ifade etmiştir. Uluslar arası ölçekte ulusal kimliklerin, ekonomilerin ve sınırların çözüldüğü, sosyal hayatın büyük bir bölümünün küresel süreçler tarafından belirlenmektedir. Ve dünya insanların sosyal hayatının büyük bir bölümünün küresel güçler tarafından belirlendiği ve dünya insanların tek bir dünya toplumunda küresel toplumda bütünleştirilmesi ve dünyanın küçülmesi, ulusal olan her şeyin alanının yitirmesi ve dünyanın tek bir alan olarak algılanma bilincinin artış sürecini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır (Özbilen: 2003:161).

Kavram olarak küreselleşme hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesiyle, sermayenin, teknolojinin, mal ve hizmet piyasalarının, finans sektörünün yeryüzünde serbest dolaşımı anlamına gelmektedir.

Küreselleşme neo liberalizmin yön verdiği ideolojik bir kavramlaştırmayı ifade eder. Küreselleşme, yenedünya düzeni, post modernizm, yerelleşme, neo liberalizm gibi kavramlar aynı anlama gelmekte ve birinin modası geçince ya da gözden düşünce yerine aynı anlama gelen başka bir kavramın oluşturulup kullanılabilmektedir (Sönmez 2002:2,).

Peter Marcusa, Küreselleşme Dili başlığı taşıyan makalesinde tam 14 küreselleşme tanımı saymaktadır. Enformasyon teknolojisinin gelişmesi, hava ulaşımının yaygınlaşması, paralar üzerinde spekülasyon, sermayenin sınırları daha aşması, kültürün Walt-Disneyleşmesi, büyük çaplı pazarlara küresel ısınma, genetik mühendisliği, çok uluslu şirketlerin gücü, yeni uluslar arası işbölümü, işgücünün uluslar arası mobilitesi, ulus devletin aşınması, post modernizm, post fordizm ya da bir şirketin istediği zaman ve istediği yerde üretim yapması, istediğini üretmesi, istediği yerden girdi sağlaması, istediği yerde satması, bir de tabii, iş güvenliği, çalışma mevzuatı ve sosyal güvenlik türü sıkıntılardan olabildiğince etkilenmemesi olarak belirtmiştir. (akt. Başkaya:2005:151-152).

Küreselleşme olgusu ekonomik bir içerik yanında, üst yapı kurumlarına yansıyan kültürel, sosyal ve politik bir olgu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, politik, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesidir. Farklı toplumsal kültürlerin inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi farklı görünen ancak birbirleri ile bağlantılı olguları içerdiği bir anlamda maddi ve manevi değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin milli sınırları aşarak dünya çapında yayılması anlamına gelmektedir (DPT:2000:1).

Kongar ise küreselleşmeyi görmeyen kişilerin fiili tarif etmesi gibi herkesin bir yerinden tutup tarif ettiğine dikkat etmektedir (Kongar 2002:18).

Kumanda ekonomisinin küçülmesi, devletin bütün sosyal ve ekonomik işlevlerinden vazgeçmesi ekonominin özelleştirme, deregulasyon yöntemleriyle yeniden yapılandırılması, pazarın dünya ölçeğinde büyüyüp ulusal sınırların dışına çıkması ve sonuçta dünyanın tek bir pazar olmasıdır (Şaylan 1996:9).

Erdoğan ise; hukuki, kültürel, sosyal ve siyasal boyutların yanında hukuki teknolojik ve askeri boyutlarını da eklemektedir. Bu boyutların hem etkin hem de edilgen konuma sahip olmaları karşılıklı etkisi ve etkilenme niteliğine de dikkat çekmektedir (Erdoğan 1996:27).

Boratav; Küreselleşmeyi Emperyalizm denen olguya saygınlık kazandırma, emperyalizm karşısında çaresizlik yaratma çabası olarak görür. Küreselleşme genel anlamı ile son yirmi yılda ortaya çıkmaya başlayan yeni eğilimleri ve süreçleri tanımlamak için kullanılmıştır. Öte yandan çepeçevre her yerde duyduğumuz küreselleşme konuşmalarının büyük çoğunluğu Clare Boothe Luce'un deyimiyle küresel saçmalıklardan başka bir şey değildir (akt. Boratav1996:19)

Ayrıca uluslar arası iş bölümünü, çok uluslu şirketleri, rekabeti yani neo liberalizmi kaçınılmaz bir son ve kurtuluş gibi göstererek ulus devleti küçültmek, etkisizleştirmek ve giderek yok etmektir. Böylece ulus devletleri yıkarak onların yerine zayıf, her türlü sömürüye açık, çok kısa zamanda asimile edilebilecek topluluklar, kavram yerindeyse kabileler oluşturmak amaçlanmaktadır (Sönmez 2002:2).

Küreselleşme, doğrudan kapitalizmle bağlantılıdır ve ancak bu çerçevede açıklanabilir. Küreselleşme kapitalizmin gözümüzdeki boyutu ve görünümüdür. Küreselleşme, kapitalizm diasporası yani onun dünyaya yayılması, esnemesi ve dünyayı kuşatmasıdır (Kızılcılık 2002:15).

Doğan (2002:30)'a göre küreselleşme, değişimin post modern bir boyutu olarak insanları, toplumları ve devletleri etkilemektedir. Bu küresel etkileşim ilk ve önemli muhatapları toplumsal kurumlardır. Dünyadaki bilgi ve iletişim teknolojileri konusundaki bu hızlı gelişmeler bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik, sosyal ve siyasal vb. tüm mevcut yayınları değişime zorlamaktadır. Eğitimde bunların doğasından gelmektedir.

Başkaya (2005:149); Birçok küreselleşme tanımlarının fazla olmasının nedeni olarak, kavram kargaşasının yaşanması asıl sorunun ne olduğunu gözden kaçırmaya, kafaları bulandırmaya, gerçek durumun anlaşılmasını engellemeye dönük olduğunu ifade etmektedir. Kavram kargaşası, sadece ideolojik mistifikasyon oluşturmakla

kalmayıp, küreselleşmenin karşı konulmaz bir süreç olduğuna, insanların inanması istenirken, ayrıca olup bitenler, birilerinin bilinçli eyleminin sonucu değil de, öylesine kendiliğinden ortaya çıkan doğal bir süreç, insan iradesinden bağımsız, insan iradesini aşan bir şeymiş gibi sunulmaktadır.

Küreselleşme kavramı aslında bir dizi kavramı yok sayma, gündemden çıkarma, gözden düşürme, değilse üstünü örtme, kullanımını yasaklama, denetleme vb. işlevi görebilmektedir. Küreselleşme söylemiyle, kapitalizm, emperyalizm, sınıf mücadelesi, sömürü, sermayenin yayılması vb. gibi kavramlar gündemden düşürülmek isteniyor. Böylece, ideolojik bulanıklık yaratılarak, bilinçli olarak şeylerin neden ve nasılının, sebep ve sonuçlarının anlaşılmasının engellenmesi amaçlanıyor (Başkaya 2005:153).

Küreselleşme temel argümanlarını beş madde halinde toplayabiliriz. Birincisi, uygarlık tarihi kadar eski küreselleşmenin sanki son birkaç on yılın özgün bir süreciymiş gibi sunulmasıdır. İkincisi, tam tersinin geçerli olduğu görüldüğü halde küreselleşmenin herkesin refahını artırdığı imasıdır. Üçüncüsü, çağdaş toplumların daha çok iç içe geçtiği ve karşılıklı bağımlılığın artık bir küresel köy tablosu ortaya çıkardığıdır. Toplumlar arası bağımlılığın artması bu süreç oyuna dâhil olan herkes için aynı anlama gelmemektedir. Bu süreçte kazananlar ve kaybedenler var. Dördüncüsü, küreselleşmenin, kapitalizme özgü olan kutuplaşmanın zengin-fakir ayrımının ortadan kalktığı ya da kalkacağıdır. Beşincisi, kutuplaşma ortadan kalkmak bir yana daha da kapsamlı derinleşen bir nitelik kazanmaktadır. Beşincisi küreselleşmeyle birlikte ulus devletlerin işlevsizleştiği, artık ulusal sınırların önemini yitirdiği iddiasıdır (Başkaya 2005: 153, ayrıca, DPT 2000.15).

Küreselleşme, uluslar arası finans kuruluşlarınca tüm dünyanın pazar haline getirilmesi çabalarıdır. Bu finans kuruluşları dünyayı kendileri için ortak pazar durumuna getirmek istiyorlar. Bu nedenle öncelikle kendileri için ayak bağı olarak gördükleri ulus devletlerin zayıflatılması ve giderek ortadan kalkması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu da yerelliği, alt kültürleri, geleneği, göreneği, efsaneyi, dini, farklı inanç değerleri, ön plana çıkarmak ve bunları insan haklarıymış gibi göstermek

özellikle devletin ekonomik faaliyetlerini en aza indirip sosyal devlet anlayışından şirket gibi yönetilen devlet idaresine geçilmesidir.

Toplumsal düzene yön veren kurum olan eğitim, birey ve toplumları, yeni koşullara karşı bilinçli hale getirerek insanlık tarihine önemli katkılar sağlayabilir. Bu çalışmada uygulanan eğitim politikalarının temel mantığı ve uygulamalar eleştirel bir bakış açısıyla ele alınarak, sürecin temel düşüncelerini anlamamıza hizmet edecektir.

2.2. Süreç Olarak Küreselleştirme

Küreselleşme, kapitalizmin günümüzdeki boyutu ve görünümüdür. Küreselleşme, kapitalizmin diasporası yani onun dünyaya dağılıp yayılması, esnemesi ve dünyayı kuşatmasıdır. Diğer bir deyişle kapitalizmin yeni adıdır.

Küreselleşme kapitalizmin tarihsel gelişim süreciyle birlikte ele alınabilir. Küreselleşme doğrudan kapitalizmle bağlantılıdır. Küreselleşme, kapitalist modernlik ile birlikte düşünülebilir ve ancak bu çerçevede açıklanabilir. Küreselleşme kapitalizmin diasporası yeni onun dünyaya dağılıp yayılma, esnemeyi ve dünyayı kuşatmasıdır. (Kızılcılık,2002:15)

Eğer 1980 sonrası dönemi kapitalist genişlemesi küreselleşme kavramıyla ifade edilirse, bunun üçüncü küreselleşme sayılması gerekir.

Birincisi; batı Avrupalıların önce İspanyollar ve Portekizliler yeni dünya dedikleri Amerika kıtasına ulaştıkları dönemin kapitalist yayılmasıdır. Bu dönemde Amerika'da uygarlıklar tarihten silindi, orada yaşayan halklar soylarına tabi tutuldu ve sömürülecek insan kalmayınca da Afrika'nın köleleştirilmesi ve köle ticareti gündeme geldi. Bu ilk kapitalist yayılma-genişleme, küreselleşme, Amerikalıların ve daha az kapsamlı olarak Afrika'nın birikmiş hazinelerinin beşeri ve doğal zenginliğinin yağma ve talan edilmesiyle sonuçlandı ve saldırı köle isyanlarında karşılığını buldu. (Başkaya 2005:327-329)

Oran'a (2001:49) göre ise batılıların deniz aşırı keşiflere girmesiyle başlayan süreç birinci küreselleşme 1490 olarak adlandırılmaktadır. Güçlü krallık ve merkezi devletlerin devri olarktan görölür. Denizcilik alanındaki gelişmeler geniş ölçekli yayılmaya olanak vermiştir. Batılı fatihler kendilerini haklı göstermek için dinsel değerlerin arkasına gizlenip, silah gücünü kullanarak gittikleri halkları katletmiş değerli madenleri yağmalamışlardır.

İkinci kapitalist yayılma küreselleşme ise, sanayi devriminden sonra ortaya çıktı. Bu sürecin sonucunda da artık doğrudan sömürge ve yarı sömürge statüsüne indirgenmeyen bir dünya toprağı kalmamıştı. Bu günkü dünya sistemi çevre merkez kutuplaşması o dönemde oluştu. İkinci küreselleşme yayılmanın karşılığı işçi sınıfının mücadelesi, devrimler, antiemperyalist, ulusal kurtuluş hareketleri oldu. (Başkaya 2005:328)

1870'lerde başlayan 2. sanayi Devrimi sonrası gelişmiştir. 19. yy da kapitalizm yeniden yapılanma zorunluluğı duymaktadır ve ancak ikinci bir küreselleşme dalgası sistemin kendini yeniden üretmesine olanak verebilecektir. O zaman kadar sömürgecilik adı verilmiştir. Çünkü sermaye büyük ölçüde belli ellerde toplanmış tekelleşmiş ve bu paylaşım dünya ölçeğine taşınmıştır. Böylece batı, kendi alt yapısını tüm boyut ve lehçeleriyle çok köklü bir biçimde ötekilere dayatmış, sömürge ekonomileri, batı ekonomisine eklenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. (Oran,2001:50).

Üçüncü küreselleşme ise 1975'de ki yapısal krizden sonra özellikle kapitalist karşıt bloğun çökmesi ile ivme kazandı ve neo liberal politikalar olarak toplumlara enjekte edilmeye çalışılmaktadır. (Başkaya 2005:327-329)

Kapitalizmin II. Emperyalist Savaş sonrasında içine girdiğı uzun genişleme dönemi 1974-75'te son buldu; ve o tarihten sonra uygulanan ekonomik politikalar sistemi krizden çıkarmaktan çok, kriz yönetimi politikaları oldu. (Amin, 2001).

Yeniden bunalıma giren kapitalist sistemin 1970'lerle birlikte üçüncü küreselleşme aşamasına gelinmiştir. 1974 petrol krizi aslında bir kapitalist yapısal bir krizdir. Fakat kitleleri gerçeğı gizlemek amacıyla bunu bir petrol krizi olarak sunulmuş suç Arap devletlerin yöneticileri suçlanarak gizlenmeye alışılmıştır.

Sermaye piyasaları hızla uluslar arası bir hal alırken, menkul değerler yatırımlarının ve banka kredilerinin yaygınlaşma süreci başlamıştır. Bu süreç uluslar arası ekonomik ilişkilerin karmaşıklaşmasına katkıda bulunmuş, bütünleşmiş ve bağımlı bir dünya ekonomisinin gerçek anlamda küreselleştiğinin habercisi olmuştur. (Oran,2001:55).

1991 sonrasında tek kutuplu dünyada egemen kılınan, artık yenedünya düzeni de denilen, ülke sınırlarını aşan, rekabetçi, kapitalist taraflar daha bir ağırlıklı işlemeye başlamış, devletlerin ulusal ekonomik programlarını işlevsiz hale getirmiştir. (Saraçoğlu,2004:11) Batının yaşamaya devam etmek pazarını genişletmesinden ve kültür kalıplarını az gelişmiş ülkelere taşımasından kaynaklanmaktadır. Batı kültürü bütün dünyaya kültür aktarımını yalnızca batıcı okullarda değil, televizyonda, eğlence programları seyrederken ve internetten gezinirken içselleştirilebiliyor. CUŞ'lerin dünya ekonomisine egemen olması, iletişim, ulaşım ve telekomünikasyon teknolojilerin devrim niteliğindeki ilerlemeler, karşı blok olan Sovyet güç dengesinin ortadan kalkması ile tek egemen güç kalan kapitalizm bu üçüncü aşaması diğerlerinden daha güçlü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleştirme süreci ekonomik bir temel taşımasının yanında, etkileri hemen her alanda duyurmaktadır. Ekonominin yanı sıra, politik, teknik, sosyo kültürel alanlarda da çok boyutlu etkilerini göstermektedir. Bu süreç günümüze değin kapitalist düzenin artan bir yoğunlukta sorgulanmasına yol açmaktadır.

Günümüzün küreselleşmesinde, mal ve hizmet akım sürecinde gelişmiş ülkeler lehine bir eğilim görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin firmaları; Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Hizmet Ticaret Genel Anlaşması (GATS) gibi ulus-üstü kurumların liberalleştirici düzenlemeleri sayesinde, gelişmiş ülkeler, ürünlerini daha yüksek fiyata, gelişmekte olan ülkeler ise daha düşük fiyata satmaktadırlar.

Neo liberal küreselleşme sürecinin hız kazanmasında etkili rol oynayan çevreler, neo liberal politikaların olumsuz sonuçları ortaya çıkmaya başladığında ise, yoksullukla mücadele ve yönetim gibi kavramları ön plana çıkarılarak gerçek sorun gözlerden gizlenmeye çalışılmıştır. Neo liberal politikalarda ki aksaklıkları, sorunlara

çözüm yerine, az gelişmiş ülkelerin bu politikaları uygulamalarda ki kusur ve yetersizlikleriyle ilişkilendirilmiş ve sonuçta neo liberalizmin derinleşerek kök salması amacından vazgeçilmemiştir.

Demokrasi adına kabul ettirilmeye çalışılan kurumların asıl amacı, kapitalist kurumların güvenliğini sağlamak ve karı maksimize etmek için tüm engellerin kaldırılmasını amaçlamaktadır. Bu engeller Ulus devletlerdir ki, ya bunlar devletin parçalanması ya da zayıflatılması, gücünü hemen söylemler aracılığıyla devletin kural koyma güçleri hakları sınırlandırılmaktadır. IMF ve Dünya Bankasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu vardır. Yerel yönetimleri güçlendirme, bölge yönetimleri kurmak gibi kümelenen ulus üstü kurumlar, ulus devleti etkisizleştirme amacındadırlar. Ulus devletlerin egemenlik anlayışı karlılığını yitirmekte, hemen hemen tüm üçüncü dünya devletleri kurallarını kendilerinin koydukları uluslar arası hukuka göre taahhütler üstlenmek durumunda kalmaktadırlar (DPT 2000:14). Artık devletler başka devletlerle değil, uluslar arası örgütleri ÇUŞ'lerle de ilişki kurmak zorundadırlar.

Sosyal devleti yok etmek amacıyla devletin küçültme söylemleri getirildi. Neo liberal politikaların önemli bir işlevi de, kamunun ürettiği mal ve hizmetlerinin özelleştirilmesi, tarıma, eğitime ve sağlık alanlarının sermayenin tekeline bırakılması vb. politikaları uygulamaya zorlamaktadır (Saraçoğlu2004:47).

Küreselleştirme süreci, çevre ülkelerin küçültülmesi, kamu giderlerinin azaltılması, devletin başta sağlık ve eğitim olmak üzere neredeyse her alandaki temel hizmetlerden el çektirilerek asil görevlerini özel sektöre devretmesi yoluyla sosyal devlet anlayışının ve yapılanmasının zayıflatıldığı görülmektedir. Bu süreçten merkez kapitalist ülkelerde etkilenmekle beraber çevre ülkelerindeki etki daha fazla olmaktadır. Ulus devletin zayıflatılması girişimleri için alt dinsel mezhepler etnik kimlikler kullanılmaktadır. Devletten, kamu denetiminden uzak, sözde özerk kurumlar oluşturulmaktadır. Az gelişmişlikten kurtulmanın yolu olarak bürokrasinin tasfiyesinden, devletin iktisadi, toplumsal kültürel yaşamdan uzak durmasından, dikkatlerin yerli değil yabancı dünyaya çevrilmesinden geçmektedir (Saraçoğlu 2004.5).

2.3. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Etkileri

Küreselleşme olgusun ekonomik yönünün yanında kültürel, sosyal ve politik bir süreç olarak da ifade edilebilmektedir.

Ülkeler arasındaki ekonomik, politik, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmalarının çözülmesidir. Farklı toplumsal kültürel inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi olguları içerdiği, maddi ve manevi değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin milli sınırları aşarak dünya çapında yayılması anlamına gelmektedir. (DPT 2001:1).

Sermayenin önündeki tüm engellerin aşılması demek olan kürselleşme, yani sermayenin yayılma ve genişleme dinamiği zaten kapitalizme içerilmiş temel bir eğilimdir. Neo liberal politikalarla bu süreç ivme kazanmıştır.

Küreselleşme toplumun alt yapısı ekonomik yapıyla birlikte üst yapısı olan kültürel kurumların da ihtiyaçları doğrultusunda yeniden biçimlendirmektedir. Küresel kapitalist toplumda insan, nakit ödeyen canlı konumuna getirdi. Kişisel değeri, değişim değerine dönüştürdü ve sayısız yok edilmez ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine, insafsız özgürlüğü ticaret özgürlüğünü koydu. Doktoru, avukatı, rahibi, şairi, bilim adamın v.b. ücretli emekçi konumuna getirdi. (akt.Kızılçelik:2002:17)

Kürselleşme ile ilgili olarak ekonomik ve sermayenin işleyişi odaklı tartışmalarla birlikte, küreselleşmenin diğer toplumsal kurumları ve özellikle kültürel yönünü ele alan Larrain (1995:216); Küreselleşme esas olarak öncü toplumların kültür kodlarının ulaşılması gereken amaçlar haline getirilmesi ve homojenleştirmeyi hedef alan bir tahakküm süreci olarak ortaya çıktığını belirtmektedir.

1980'lerden sonra tek ve kaçınılmaz bir olgu gibi dünyaya sunulan küreselleşme çağdaş emperyalizmin yeni adı olduğunu ifade edilmektedir. Batı uygarlığı menfaatleri açısından ekonomik ve siyasi örgütlenmelere giderken zihinsel olarak da insanları kendi hedeflerine çekebilmek için sportif ve kültürel organizasyonlara yönlendirip örgütleyebilmektedir. Bir dünya kültürü anlayışının, hızlı sanayileşmeyle birlikte ÇUŞ'lar ön plana çıkarak toplumlar arasında gelişmiş-az

gelişmiş, sömüren-sömürülen gibi bir takım ayrımların olmasına yol açtığı bu durumda emperyalizm kavramı içinde anlama bulduğunu belirtilmektedir. (Çeken,2006:49).

Batı dünya üzerindeki homojen yapısını devam ettirmek için kendi çıkarları doğrultusunda emperyalizmi yeniden ambalajlayarak, kürselleşme adıyla sunulmaktadır. Teknolojik, ekonomik bakımdan güçlü devletlerin kültürleri bu süreçte fazla çaba harcamadan hâkim konuma gelmişlerdir. Diğer kültürler bu durumu isteyerek ya da istemeyerek kabul etmek zorunda kalmışlardır. (Akgöncü 1998:124-126)

Küreselleşmenin, kültürel farklılıkları ön plana çıkarttığı, batı diğer toplumları kültürel yenileşmeye ortam hazırladığı, batı tarzı giyim, dil, davranışların diğer toplumlara tüketilmesi için teşvik edilmektedir.(Sarıbay,2002:48-49)

Küreselleşme ile yaygınlık kazanan bir kavramda çok kültürcülük söylemidir. Etnik, mezhep, dini, kültürel farklılıklar toplum içinde asıl sorunmuş gibi bir izlenim oluşturularak, kapitalist yayılcılık meşrulaştırılmak istenmektedir. Elbette insanların kendi geçmişlerini, farklılıklarını merak etmeleri, araştırmaları, kendi geçmişleriyle yüzleşmeleri, tarihsel mirasa sahip çıkmaları, kimliklerini ifade etmeleri önemsiz değildir ama kültüralizm (çok kültürcülük) söyleminin misyonu; toplumları bir arada tutan bağları koparmak ve toplumsal dayanışmayı zayıflatmak, iktidarsızlaştırmak amacını taşımaktadır. Kültüralizm söylemi, kültürlerin tarihsel aşınmadan muaf saf halde olduklarını ifade etmeleri bu kavramın zaaflarından biri teşkil etmektedir. (Başkaya, 2006:2).

Günümüzde yaşanan küreselleşme, egemen değerlerin söylenenin aksine, daha fazla refah ve mutluluk getirmek yerine özellikle az gelişmiş ülkelerde sorunların derinleşmesine neden olmaktadır.

Küreselleşme sürecinde merkez ülkelerle çevre ülkeler arasındaki eşitsizliklerin kapanacağına dair iddialara karşın merkez ile çevre arasındaki eşitsizlikler tarihte benzeri görülmedik ölçüde derinleşmiş; dahası her ülkenin kendi içinde de sınıflar arasında uçurumlar büyümüştür. Merkeze sürekli sermaye transfer etmiştir. Bu da dünyanın her bölgesinde gittikçe derinleşen gelir dağılımı eşitsizliğini

oluşturmuş, böylelikle dünyanın özellikle güney yarım küresi yoksullaşmıştır (Kızılçelik, 2002:25-26).

Tarihsel bir sistem olan kapitalizmin yeni evresi olan küreselleşme, büyük tekeller vasıtasıyla sermayenin belirli ellerde toplanması, yoğunlaşmasıyla eşitlikçi olmayan bir sistem kurmuştur.

Sermayenin yoğunlaştığı ve merkezileştiği ülkeler, teknoloji, finans ve medya tekelleri gibi çeşitli tekelleri sayesinde dünya ölçeğinde hiçbir zaman olmadığı ölçüde gelir dağılımı eşitsizliğini derinleştirmiş, çevre ülke sanayilerini bir çeşit taşeron konumuna indirgemiş ve önemsizleştirmiştir. (Amin 2001).

Kazgan, (2000:48). Sermayesiyle, kültürüyle, ulusal para biriminin gücüyle dünya ekonomisine ilişkin kararlarda etkili olan gelişmiş ülkeler, merkez diye tanımlarken çevreyi de bu kararları ve koşulları etkileme gücü olmayan, kendi dışında verilen kararları kabul eden, çoğunluğunu geliştirmekte olan ülkelerin oluşturduğu, kendi içinde eşgüdümsüz ve dağınık bir görüntü sergileyen ülkeler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Karşılıklı bağımlılık kavramı günümüzde çok daha fazla kullanılır hale gelmektedir. Fakat merkez ile çevre arasındaki karşılıklı bağımlılık eşit güçler arasındaki bir karşılıklı bağımlılık değildir. Eşit olmayan güçler arasındadır. Küreselleşme ile çevrenin pazarlık gücünün azalmasıyla tamamen güçlüden güçsüze doğru bir dayatma ilişkisine dönüşmektedir.

Küreselleşme herkes için bir kurtuluş olarak sunulurken, yoksul ülkelere zenginlere zenginlik transferi büyümektedir. Henüz kalkınmacı retoriğin ve pratiklerin geçerli olduğu 1970'li yılların ilk yarısında (1972-76 Aralığında) Üçüncü Dünyadan gelişmiş kapitalist ülkelere, yıllık ortalama 441 milyar dolar transfer ediliyordu. Küreselleşmenin dillerden düşmediği 1990'lı yılların ilk yarısında (1992-95 Aralığında) bu rakam yıllık ortalama 1.364 milyar dolara yükselmiş bulunuyor. Başka türlü ifade edersek, yaklaşık üç buçuk kat artmış bulunuyor. Sistem yoksulluğu artırdıkça zenginlerin sayısı da artıyor veya eski zenginler daha da zenginleşiyor. Bu yüzden en zengin 358 kişinin servetinin değeri, dünya nüfusunun

%45'inin gelirinden daha fazla... 1999 yılında dolar milyonerlerine 1.000 kişi daha katıldı ve dolar milyarderleri sayısı 7.000'i geçmektedir. (Başkaya, 2003).

Dünyada ki 2,3 milyar insanın toplam geliri 358 küresel kapitalistin servetine eşittir. En zengin 225 kişinin kişisel servetlerinin yüzde dördünden azı, dünyanın bütün yoksullarına yeterli beslenmenin yanı sıra temel tıp ve eğitim hizmetlerini götürmeye yetmektedir. (Kızılçelik, 2002;23).

Latin Amerika ülkelerinin, ortalama geliri 1988'de 1980'deki seviyeden %9 daha düşüktü. Yaşam standardı 20 yıl öncesinin altına düştü. 1982-1987 Aralığında kişi başına gelir %15 oranında geriledi. Dünyanın et ve tahıl ambarı Arjantin'de her üç kişiden biri yoksulluk içinde yaşıyor. Çocuk ölümleri 1981'de binde 66'dan 1985'de binde 74'e yükseldi. Dünya Bankasının raporuna göre Afrika'da 1990'lara gelindiğinde 100 milyar Afrikalı mutlak açlık içinde yaşıyor. Birçok ülkede yaşam standardı azalmakta, gelişmişlik farkı artmaktadır. 1980'li ve 1990'lı yıllar genel yoksullaşma on yılı olarak kabul edilebilir. Dünyanın en zengin %6 sı toplam kullanılabilir enerjinin %33'ünü kullanıyor. Ortalama bir Amerikalı 600 Etiyopyalı kadar tüketiyor. Neo liberalizmin ilk uygulama alanı olan İngiltere ve ABD kendi içinde de eşitsizliği beslemektedir. (Susan George,1999 akt. Başkaya 2005:147).

Elbette yoksulluk, sadece Üçüncü Dünya ülkelerinin veya yeryüzünün lânetlilerinin sorunu değil. Dünyanın en zengin ülkesi olan ABD'de ailelerin %23'ü yoksulluk sınırının altında 'yaşıyor'. Birleşmiş Milletlerin raporuna göre, dünya gelirinin %85'ine dünya nüfusunun beşte biri tarafından el konuluyor (Başkaya 2005:200, ayrıca Ayten,2006:107).

Elbette küreselleşmenin sonuçları, sadece beşeri sonuçları itibariyle değil, mevcut eğilim ve süreçler aynı zamanda ekolojik yıkımı da üretiyor. Günümüzde insanların karşı karşıya kaldıkları ıssızlık ve yoksulluk tehlikesine benzer bir biçimde, doğa da aşırı kirlenme tehdidi ile karşı karşıyadır.

Sadece daha fazla kar elde edebilme hedefine bağlı olarak hareket eden uluslar arası sermaye, çevre ülkelerde yatırım yaparken attığı adımlarda doğal dengenin korunması gibi bir parametreyi çoğu kez dikkate bile almaz. Küreselleşme

ile birlikte az gelişmiş ülkeler merkez ülkelerin ürettiği zehirli atıklar için de bir tür çöplük hizmeti vermektedir. (Başkaya, 1997:280).

Zengin merkez ülkelerde görece gelişkin bir çevre bilincinin bulunması ve doğanın korunmasına yönelik kanunların yürürlükte olması bu ülkelerdeki doğal tahribatı görece düşük düzeylerde tutmayı başarırken çevre ülkelerde durum bunun tam tersidir.

Uluslar arası sermayenin çevre ülkelerde yatırım yapmasının temel nedenlerinden biri de bu ülkelerde doğanın tahribatına ve çevre kirlenmesine karşı yasal düzenlemelerin olmamasıdır. Çevresel önlemlerin bir maliyet kaleminden ibaret algılanıyor olması, bu düzenlemelerin yokluğunu, çevresel etkileri dikkate almaksızın üretim yapabilme serbestisini bir maliyet avantajı olarak görme ve bu avantajı mümkün olabildiğince fazla kullanma eğilimindedir. (Başkaya, 1997:280).

Doğanın tahribatının ulaştığı boyut, Polanyi'nin öngörüsünü doğrular niteliktedir: Piyasa mekanizmasının insanların ve doğal çevrelerinin kaderinin tek belirleyicisi olmasına izin vermek, toplumun yıkımıyla sonuçlanır (akt. Ayten.2006:108).

IMF ve DB tarafından dayatılan yapısal uyum programları hem yoksulluğu, hem de çevre tahribatını büyütüyor. Yoksulluk artışına, doğal çevrenin bozulması, yenilemez kaynakların tükenmesi ve biyolojik genetik çeşitliliğin aşılması eşlik ediyor. Çok uluslu bankaların kasalarını doldurmaya amaçların yapısal uyum programları, bu programları uygulayan ülkeleri, sadece sosyal planda değil, çevreyle ilgili planda da yoksullaştırıp eşitsizlikleri artırıyor. Bu yoksullaşma eşitsizlik sadece orada yaşayan insanları değil, tüm insanlığı ve uygarlığın geleceğini ilgilendiriyor.

Kısaca, yaşadığımız küreselleşme sürecinden merkez ülkelerin sermayesi ve çevre ülkelerin seçkinleri önemli kazançlar sağlarken, bu kesimler dışında kalan büyük çoğunluk ise sermayenin küreselleşmesinin maliyetine katlanmaktadır. Dolayısıyla sermayenin küreselleşmesi madalyonun bir yüzü ise, madalyonun diğer yüzünü de yoksulluğun küreselleşmesi oluşturmaktadır.

Piyasa toplumu olarak ifade edilebilen bu toplumsal yapı; insanın değerini hiçeştirmekte, para, makine, teknoloji gibi metaları ve bu metaların mülkiyetini

elinde bulunduranları egemen kılmakta, böylece insanı toplumuna ve kendine yabancılaşma sürecine itmektedir. Bu süreçte, insan oluşuna ya da bir kimlik taşımasına ilişkin değerlerinden uzaklaşan, farkındalığını yitiren bireyler ve toplumlar oluşmaktadır (O'NEILL, 2001, akt. Durcan, 2006).

2.4. Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerine Etkileri

Küreselleşme beraberinde getirdiği tehditler özellikle milli devletler üzerinde kendini göstermektedir. Özünde her ne pahasına olursa olsun yayılma baskı altına alma ya da zorlama bulunan küreselleşme, kapitalizmin küreselleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Çünkü küresel kapitalizm önünde en büyük engel, güçlü diri ayakta durabilen milli devletlerdir. Milli devletlerin küreselleşme kervanına katılmaması ya da katılmasının önlenmesi madalyonun diğer yüzünü oluşturmaktadır. Sürekli olarak dış borç baskısı altında tutulan ve iç dinamikleri bu baskıyla yıpratılan milli devletlerin sosyal kültürel ve ekonomik direnç yapılan değişime zorlanmaktadır. (www.ulkuocaklari.org.tr).

Ulus-devletin en önemli ekonomik işlevleri arasında ise sermaye için güvenli bir piyasa ve ekonomik büyümenin sağlanması amacıyla uygun ortamın yaratılması yer alır. Ayrıca ulus-devletin sosyal devlet kimliğine uygun olarak yurttaşlarına çalışma imkânları ve asgari refah koşullarını sağlar, eğitim ve sağlık düzeylerinin yükselmesini güvence altına alır. Bütün bu sayılan işlevler, küreselleşme sürecinin başlamasından evvel, ulus devletin temel işlevleri arasında yer almaktadır (Kazgan, 2000 : 243-244).

Günümüzde ise ulus-devlet yine sermayenin ihtiyaçlarına uygun olarak daha farklı biçimlere bürünmektedir.

Devletin küçültülmesi ve sınırlandırılması liberal felsefeye ilişkindir. Ancak yeni-liberal dönem, bundan daha da ileri giderek ulus-devletin egemenliğini sorgulamaya başlamıştır.

Günümüzde ulus-devletin egemenliği aşağıdan ve yukarıdan olmak üzere iki ayrı yönden aşındırılmaktadır. Şöyle ki, ulus-üstü kurumlar yukardan gerçekleştirdikleri müdahalelerle ulus-altı birimler ise, aşağıdan gerçekleştirdikleri özerklik ya da yerelleşme talepleriyle ulus-devletlerin egemenliğine ortak olmaya çalışmaktadırlar.

Artık belirli coğrafi sınırlar içerisinde tek başına karar alma gücü etkisizleşen ulus-devlet, karar alma, uygulama ve denetleme gücünü bir taraftan ulus-üstü kurumlarla paylaşırken diğer taraftan ise ulus-altı birimleri de karar alma ve uygulama süreçlerine ortak etmek durumunda kalır. (Ayten, 2006:111).

Küreselleşme süreci, özelleştirme uygulamaları ile sosyal devleti, yerelleşme politikaları ile de merkezi yönetimi zayıflatmaktadır. Neo liberal politikalar sosyal devlete alternatif olarak ortaya çıkmakta, sosyal devlet piyasa özgürlüğü ve bireysel özgürlük adına sorgulanmaktadır. Sosyal devlet, toplumsal ve ekonomik gelişmeyi, demokrasiyi, bireysel özgürlüğü engellediği için sınırlanmalıdır. Bu sınırlamalar, devletin özelleştirmeler yoluyla küçültülmesini, vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamak dışındaki işlerle ilgilenmemesini öngörmektir. Ulus devletin etkin ekonomik yönetici rolünün sona ermesi gerekmektedir. En az masrafla uluslar arası sermayenin gerektirdiği sosyal ve kamusal hizmetleri sağlamak şekline dönüşmektedir. (Güler,2005:17).

Toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak amaçlı sosyal devlet anlayışı yerine, piyasa mekanizmasına dayanan bir sistemi piyasanın gereklerine göre yönetme amacına bağlı düzenleyici devlet ilkesi benimsenmektedir.

Düzenleyici devleti yaratmanın ilk şartı olan, sosyal devletin mal ve hizmet üreten, dağıtan, yöneten tüm kurum ve mekanizmalarını tasfiye etme; devletin bu tür kurumlaşmaya gitmesini engelleme, olanca hızıyla uygulamaya geçmektedir. (Çam,2006:62).

Bu çerçevede düzenleyici devlet, tüm toplumsal işleri özel sektöre devrederek, özel sektörün güvenli bir ortamda islemesini sağlayacak kurum ve mekanizmaları kurmakla görevli sayılmaktadır (Güler, 2002).

Küreselleşme, bu sorgulamaya koşut biçimde ulus-devletin refah devleti işlevinin yerine getirilmesini engelleyen bir süreci ifade etmekte ve devletin işlevlerinin özellikle de ekonomik işlevlerinin sınırlandırılması ve zamanla terk edilmesinin gerekliliğini ifade etmektedir. Buna göre en iyi devlet, güvenlik ve yasama gibi işlevleri yerine getiren ve varlığı mümkün olduğu kadar hissedilmeyen devlettir. (Erjem,1996 akt. Kutun, 2005:48).

Yeni-liberal politikalara dayalı olarak, ulus-devletin ekonomik işlevlerinin değişmesi, sermayenin ve piyasanın işlerliğinin sağlanması konusuna odaklanmaktadır. (Kazgan, 2000:234.).

Küreselleşme sürecinde bir kısım yetkilerini ulus-üstü dünya kurumlarına bırakan ulus-devlet, bölgeselleşmede bunları ulus-üstü bölgesel oluşuma bırakmakta. Ancak bu ikincisi yoluyla (bölgeselleşme), birinciden yansıyan etkilere direnç kazanma beklentisi de var. (Kazgan, 2000:142).

Küreselleşme süreciyle birlikte uygulanan neo liberal politikalar yoluyla devletin üstlendiği görevler, özelleştirme yoluyla uluslar arası sermayeye açılmakta ya da yerelleştirme adıyla devlet denetiminden uzaklaştırılmaktadır. Küreselleşme süreci yerelleşme politikalarını zorlayarak, devletin âdem-i merkeziyetçi yapıya göre örgütlenmesini gerektirmekte, bu yapı ile de küreselleşme ve yerelleşme ikiz güçler olarak birlikte yürütülmektedir. (Güler:2005:25).

Ulus-Devletin egemenliğinin ulus üstü kurumlara devri iki yolla gerçekleşir. Birincisi, ulus-üstü kurumlarda alınan kararlar, ikincisi ise bölgesel işbirliği anlaşmaları yoluyla. IMF, Dünya Bankası, OECD ve GATT ulus-üstü oluşumlar arasında öne çıkmış olanlardır. Uruguay Turu sonrasında GATT'ın, denetim ve yargılama gücüne üzerindeki gücü daha da fazla artmıştır (Kazgan, 2000:34).

Ulus-Devletin çift yönlü aşınmasını bir diğer ifadeyle ulus devletin elinde tuttuğu otoritesinin hem yukarıya hem de aşağıya doğru devredilmektedir. Ulus-Devletin çift yönlü aşınmasını bir diğer ifadeyle ulus devletin elinde tuttuğu otoritesinin hem yukarıya hem de aşağıya doğru devredilmesi sürecini Paul Kennedy şu şekilde açıklamaktadır: *Bu küresel değişimlerden dolayı, ulus-devletin faydalı olup olmadığı vesilesiyle bahis konusu olmaktadır. Son birkaç yüzyılda siyasal ve*

uluslararası islerin özerk bas aktörü durumunda olan ulus-devlet sadece kontrolü elden kaçırmış ve bütünlüğünü kaybetmiş görünmekle kalmayıp, yeni şartlara cevap vererek örgütlenme türleri arasında yanlış seçim olma özelliğini de korumaktadır. Bazı meseleler bakımından isleri verimli yapamayacak kadar büyük; diğer bazı sorunlarda ise çok küçük kalmaktadır. Sonuç itibarıyla hem yukarıya hem aşağıya doğru otoritenin devredilmesi için yapılmakta olan baskılar bugünün ve yarının değişim kuvvetlerinin üstesinden daha iyi gelebilecek yapıların oluşturulmasını gündeme getirmektedir. (Kennedy, 1996:169). Bölgesel işbirliği anlaşmaları sonucunda da ulus-devletin karar alma, uygulama ve denetleme gücü önemli ölçüde aşınmaktadır.

Ulus-üstü kurumlar tarafından alınan kararlar, ulus-devletlerin karar alma süreçlerini belirleme ve sınırlama yönünde işlevler görür. Bu kapsamdaki; devleti küçültme, yerel yönetimlere yetki aktarımı, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde özel sektör ile sivil toplum kuruluşlarının da yer alması ve devletin bireysel alana müdahalesinin mümkün merteye azaltılması gibi politikalar iktidar gücünün hem paylaşılması hem de sınırlanması sonucunu doğurmaktadır (Güler, 2002: 19).

Kapitalizmin ulus-devletlerin kendi içlerinde bölgeler yaratıp ayrı vatandaşlık haklarıyla desteklenen politik güç aktarımıyla yeniden yapılanmasına çalışarak; pazarlarını genişleterek tamamen kontrol altına almak, dünyanın doğal kaynaklarına sahip olmak, insan kaynaklarını rahatlıkla kullanmak kısacası milli hükümetlerden kurtulmak istediklerini düşünmektedirler. (Amin,2001; ayrıca Güler,2002: 20).

Küresel düzeyde ulus-devletin kuşatılması ise ulus-devletin uluslar arası kuruluşlar ile dışarıdan, yerelleşme söylemi ile de içerden adeta bir çember içine alınmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla, ulus-devletin kuşatılmasında birinci ayağı, uluslar arası kuruluşlar oluştururken; diğer ayağı, yerelleşme eğilimiyle yerel yönetimlerin yetkilerinin merkezi yönetim aleyhine arttırılması oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak bu süreçte, küresel ekonomiyle uluslararası kuruluşların oluşturmuş oldukları düzenlemeler, ulusal düzenlemeler aleyhine genişlemiştir. (Hirst ve Thompson, 1998 akt. Kutun, 2005:55).

Yerelleşme ile amaçlananın uluslararası sermayenin kapitalist sermaye birikim sürecini hızlandırmak amacıyla koruma altına alınan ulusal sistemlere sorunsuz ve engelsiz bir şekilde girebilmesi olduğunu vurgular. (Yılmaz,2001 akt. Ayten, 2006:113).

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesini ifade eden yerelleşmede amaç, yerel ekonominin dünya ekonomisinin gereklerine uygun bir yönelimle şekillenmesi olup, bu aynı zamanda ulus-devletin yeni işlevlerinden biri olarak ortaya konulmaktadır. Söz konusu bu yönelimin nedeni, sermayenin önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılmasına dayanmaktadır. Kısaca ülkelerin sınırları ve bu sınırlar içinde devletin kural koyma gücünün varlığıdır. (Kutun,2005:71).

DB'nın yerel yönetim reformunun gerçekleşmesini istemesinin nedeni, bu şekilde yerel yönetimlerin sermayeye açılacak olmaları olarak ifade edilebilir. (Güler, 2003:95-110).

Yerelleşme özelleştirmeyi, piyasayı güçlendirmenin, hizmet üretimi ile finansmanın birbirinden ayrılmasının yolu olarak da ele alınmaktadır. Yerelleşme özellikle kullanıcı ödentilerinin, hizmetin üretim ve finansman boyutlarının ayrılmasıyla uygulamaya konan sözleşme sistemlerinin gerçekleştirilmesi için önemlidir (Çoban, 2007:27).

Yeni sağın yerel yönetimlerin güçlendirilmesi söyleminin arkasında yerel yönetim kurumunun özünü boşaltma düşüncesi yatmaktadır. Örneğin, planlama yetkisinin yerel yönetimlere devredilmesi iki anlama gelmektedir. Birincisi, kamuya ait toprakların özel mülkiyete geçirilme süreci hızlandırılmaktadır. İkincisi ise, özel mülkiyet elinde bulunan topraklardan elde edilen rant, kent planlarının uygulama biçimlerine bölüştürülmüş olacaktır. (Kazgan,2000:142, Güler:2005:283).

Yerel yönetimlere devredilen kamu hizmetleri zamanla özelleştirilecek ve bu hizmetlerden yararlananlar, maliyeti kullanan öder ilkesi gereğince yararlandıkları hizmet karşılığında ödemedede bulunacaktır. Sistemde kamu sübvansiyonuna yer yoktur. (Güler, 2005:273).

Yerelleşmeyi takip eden diğer süreç ise özelleştirmedir. Böylelikle yönetimdeki yerelleşme vurgusuyla özelleştirmeler görünümleşmekte ve giderek

kamu hizmetlerinin tasfiyesini gerçekleştirilmektedir. Sonuçta bu yönelimle devlet; kimi zaman AB üyeliği, kimi zaman da küreselleşmenin kaçınılmaz gereği denilerek federal örgütlenmeye doğru zorlanmaktadır. Güler'in de belirttiği üzere öngörülen yerelleşme, toplumsal kaynakları küresel sermayeye bağlayacak bir yerelliktir ve kamu hizmetlerini her düzlemde piyasaya teslim edecek bir özelleştirme sürecinden ibarettir (Güler, 2003; 2004).

Yerelleşme pek çok kişi tarafından eğitim gibi temel kamu hizmetlerini güçlendirmenin yolu olarak görülmektedir.

Buna göre Yerelleşme yerel toplulukları güçlendirmenin, yerel düzeyde sektörler arası işbirliğini geliştirmenin, toplum katılımını artırmanın ve yerel gereksinimlere yönelik planlama yapmanın yoludur. Öte yandan Yerelleşme özelleştirmeyi, piyasayı güçlendirmenin, hizmet üretimi ile finansmanının birbirinden ayrılmasının yolu olarak da ele alınmaktadır. Yerelleşme özellikle kullanıcı ödentilerinin, hizmetin üretim ve finansman boyutlarının ayrılmasıyla uygulamaya konan sözleşme sistemlerinin gerçekleştirilmesi için önemlidir. (Belek, 2001 akt. Çoban2007:98).

Yerelleşme politikalarının da etkisiyle, ulusal piyasanın uluslararası sermayeye açılması, uluslararası sermayenin önceliklerinin vatandaşın önüne geçmesine neden olmakta, bu da ulusal bütünlüğün ayrışmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, ulus-devletin tek başına ekonomiyi yönetme imkânının büyük ölçüde kısıtlandığı açıkça görülmektedir. Uluslararası rekabet koşullarının öneminin artması; emek maliyetlerinin düşürülmesi, sosyal hakların göz ardı edilmesi ve sermayeye yönelik vergi kolaylıklarının sağlanması yönünde ulus-devlet yoğun bir baskı altında bulunmaktadır. Ulus-devletler, üretim ve yatırımlarını baksa yerlerde de rahatlıkla gerçekleştirilebilecek olan çokuluslu şirketlere karşı kendi koşullarını ileri sürme güçlerini önemli ölçüde yitirmiştir.

Erkal,'ın (1997:174) "Dünyayı tek pazarlı hale getireceksek, parçalar küçük olmalı" ifadesiyle küreselleşmenin, ulus devletler üzerindeki bölücü ve küçültücü eğilimleriyle hukuk tanımazlığını belirtir. Yeni Dünya düzeni veya küreselleşme olarak ifade edilen ve dünyaya belirli ülkelerin çıkarına yeniden şekil verme hareketi,

parçayı, mahalli olanı, ferdi ön plana çıkarmakta, onu toplumdan soyutlamakta, milli devlete reddiye çıkarma peşindedirler.

Devlet, işlevlerini, yalnızca özel teşebbüsün girmek istemediği alanlarla sınırlamalı, onun ötesinde özel teşebbüsün hareket edeceği alanları genişletmek için çaba harcamalıdır.

1980'lerden itibaren bir başka uluslar arası örgütün, Dünya Bankası'nın, eğitim alanına ilgi duymaya başladığı görülür. Dünya Bankası'nın eğitim alanına ilgisi, 1980 yılında doğrudan bu alana kredi açma kararı ile başlamış ve bu ilgi özellikle 1980'lerin sonundan itibaren giderek artmıştır. Öyle ki, Dünya Bankası 1990'ların basında artık uluslar arası eğitim alanında en etkin örgüt haline gelmiştir. Küreselleşme, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi, ulusal sınırların dışına çıkılması, dünyanın tek pazar haline gelmesidir. Bunun yolları da merkezi devletlerin gücünü, kural koyma erklerini, IMF ve Dünya Bankası kurallarına uyma zorunlulukları ile azaltarak ve yerelleşmeyi ileri boyutlara götürerek olacaktır. Dünyanın herhangi bir yerinde sermaye yararına bir iş yapılacaksa gerekli düzenlemeleri ulus devletle yapmaktansa küçültülmüş ve gücü azaltılmış yerel yönetimlerle yapmak çok daha etkili ve çabuk çözümler sağlayabilmektedir.

2.5. Küreselleşme ve Çok Kültürlülük

Neo liberal küreselleşme çağında, revaçta olan söylem demokrasi, insan hakları, sivil toplum, çok kültürlülük gibi kavramlardır. Bu söylemler belli bir iradenin eseri olarak ideoloji yüklü terimlerdir. Aynı ülkede pek çok kültürün birlikte varoluşu anlamına gelen çok kültürlülük, çağın ruhuna uygun gözde kavramlardan biridir.

Başkaya, kapitalist küreselleşmenin getirdiği sorunları gizlemek için bir takım kavramların ortaya atıldığından bahsetmektedir. Çok kültürlülük ile etnik, dinî, mezhepsel, kültürel farklılıklar asıl sorunu oluşturuyormuş gibi bir izlenim yaratılarak emperyalist saldırı meşrulaştırılmak istenmektedir. Elbette insanların

kendi geçmişlerini, farklılıklarını merak etmeleri, araştırmaları, kendi geçmişleriyle yüzleşmeleri, tarihsel mirasa sahip çıkmaları, kimliklerini ifade etmeleri önemsiz değildir ama çok kültürlülük söyleminin görevi başkadır. Amaç toplumları bir arada tutan bağları koparmak ve toplum sınıflarını saldırıya açık hale getirmektir. (Başkaya, 2006).

Çok kültürcülük arka planına bakılırsa parlak bir vitrin gibi gösterilen çok kültürlük siyasasına ilişkin ilke ve uygulamalar, ücret düzlemini geri çekmenin ve yerli ya da göçmen, emekçilerin hakları alanını daraltmanın, yani sömürüyü yoğunlaştırmanın rafine bir aracı olarak kullanıla gelmiştir. (Wallerstein, aktaran Özbudun 2005:102). Yeni bir uygarlık Projesi, çok kültürlülük v.b. gibi iddiaların kurgulanıp uygulandığını görmekteyiz.

Kişilerin dayanışmacı kültürden uzaklaştırılarak rekabetçi ortamda savunmasız ve örgütsüz bir şekilde bırakmayı amaçlamaktadır. Bu da doğal olarak azınlıkların gettolaşması olgusuna neden olmaktadır. Çok kültürcülük politikası etnik ve azınlık unsurları, toplumun ana akımı ile bütünleşmesini engelleyen bir izolasyonu da oluşturmaktadır (Kymlicka, 1998: 38).

Günümüzde çok kültürlülük kapitalizm onun egemen sınıfları ve siyasal-ideolojik temsilcileri için, ulus devlet temelli örgütlenme geçerliliğini kaybetmiştir. (Girgin,2007).

Küresel ölçekte yaşanan kapitalist ekonomik bütünleşme, ulus-devletlerin korumacı yapısı ile çeliştiğinden, eski siyasi ve ekonomik örgütlenme biçimleri değişmekte, yerini küresel ve bölgesel organizasyonlara bırakmaktadır. Bu değişimin ulus-devlet sistemi ve milliyetçilik üzerinde etkilerinin olması kaçınılmazdır. Ulus devletlerin kültür ve dil politikalarında da değişimleri zorlamaktadır. Küresel kapitalist sistemin gerektirdiği politika değişimi, egemen olmayan kültürlerin kendilerini ifade etmeleri yetersiz görülmekte, kendilerini geliştirerek egemen olanın olanaklarına kavuşmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Böylelikle sorunsuz biçimde piyasaya eklemlenmesi hedeflenmektedir. Fakat sonuç itibariyle amacı küresel bir sömürü mekanizması ile daha çok kâr elde etmek olan küresel kapitalizmin, kurulu

kültürel hiyerarşinin eşitlikçi biçimde dönüştürülmesi anlamına gelmediği gibi, yeni bir egemenliğin kurulmasına da hizmet etmektedir. (Apple,2005).

Çok kültürlülük tartışmaları, yalnızca ulus-devletin sorgulanmasını değil, onun öznesi olan yurttaşa ilişkin algılamaları da farklılaştırmıştır. Aydınlanma'dan bu yana ortak kimlik olarak kabul gören yurttaşlık anlayışı, dönüşüme uğramış ve buna bağlı olarak türdeş yurttaşlık kimliği, giderek çoğullaşan kültürel aidiyetler açısından yeniden tanımlanmaya başlanmıştır (Üstel, akt. Özhan,2006:117-118).

Çok kültürlülükte ilgili önemli bir kavram yerelliktir. Bireyin kimliği, yaşadığı yöredeki diğer insanlar, tarih doğa ve çevre ile etkileşim yoluyla oluştuğu için, çok kültürlülüğün bir erdem olarak kabulü yerel mirasın da toplumsal zenginliğe katılması anlamına geleceği savunulmaktadır. (DTP. 2000). Küreselleşme, dünyanın her yerindeki kültürleri birbirine yaklaştırıp, kültürler arasındaki sınırları kaldırarak, kültürlerdeki homojen yapılanmaların değişmesinde çok etkili olmuştur.

Çok kültürlülük denilince, belirli bir coğrafyada birbirine eşdeğer ve içlerinden hiçbirinin hâkim kültür olmadığı, bütünü tamamlayan bir parça olmaktan ileri gidemediği farklı kültürel ve onların maddede dışlanmış yüzleri olan medeniyetler anlaşılmaktadır. (Erkal, 1994:149).

Modern toplumlarda üretim, tüketim ve iletişimin genel işleyişi akmakta; öte yandan da cemaate dönüş gözlenmektedir. Her yanda kimlikçi gruplanmalar, ortak aidiyete dayalı dernekler, örgütler, mezhepler, tarikatlar, milliyetçilikler çoğalmakta, toplumlar cemaatleşmektedir. Bu nedenlerle de günümüzde çok kültürcülük bir akım olarak hızla yayılmaktadır (Bilgin, 2005: 55).

Küreselleşme beraberinde kültürel parçalanma ve kültürler arası çatışmayı da getirmektedir. Ulus devletler bünyesinde faaliyet yürüten sermaye, artık içinde bulunduğu alana sığmamakta küresel bir mekânda faaliyetlerine devam etmek istemektedir. Çok kültürlülük, ulus devletlerinde ki alt kültürlerin öz plana çıkartılarak, sermayenin dolaşımı için serbest ortam oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Kymlicka, (1998:116) Çok kültürlü bir politika ancak grupların, özel muamele talep etmeye teşvik edeceğini belirtir. Özel muamele talebi, bu hakka sahip olmaları gerektiği halde olmadıklarını düşünenlerin, gruplar arasında zaten var olan

düşmanlığı iyice körüklemelerine neden olacaktır. Bu nedenle çok kültürlülük, özellikle etnik yapısı çok farklı unsurlardan oluşan devletler için parçalanmanın bir önceki ara aşaması olarak değerlendirir.

Ulus devlet anlayışının zayıflamasına karşın, yerel milliyetçilikler 1980'den sonra artmış ve bu konuda küreselleşme savunucusu batılı devletler büyük çaba göstermişlerdir. Neo liberal küreselleşme politikaları ile toplumsal adaletsizlikleri, gelir dağılımı arasındaki uçurumu derinleştirirken, toplumların ilgi ve enerjilerini azınlık sorunlarına kaydırarak kendi emperyalist hedeflerini çok daha kolay gerçekleştirmektedirler. (Kaçmazoğlu 2002:51).

Küreselleştirici etkin devletler kendi ulusal yapılarında çok kültürlü oluşuma müsaade etmedikleri gibi uyum politikalarıyla benzeştirme politikalarını uygulamaya koymaktadırlar. Ancak, mikrolaştırma programındaki hedef ülkelerde ise kutsallaştırılan farklılıkları çatışma nedeni olarak beslemekte, ayrışma ve bölünme sürecine destek verdikleri görülmektedir.

Nitekim, M.E.Erkal, Küreselleşmenin önü açılan milli devletler üzerindeki olumsuz etkileri, farklılıkların kutsallaştırılması milli, kimlik ile mahalli sıfatların çatıştırılması hususunu toplumsal çözölmeyi doğuran faktörler arasında belirtmektedir. (Erkal, 1994:293).

Kazgan (2000:246),' ın belirttiğı gibi, bugün birçok toplumda ortaya çıkan dinsel ve etnik alt-kimliklerin neden olduğı iç çatışmalar, buralarda dağılmaları ya da ayrılma taleplerini gündeme getirmektedir. Bunun nedeninin, yeni bir olgu olmayan kültürel farklılıklardan ziyade, ulus-devletin refah işlevlerinin değışmesiyle ilgili olduğı ifade etmektedir.

Zizek'e göre çok kültürcölük, yerel kültüre karşı tepeden bakan Avrupa merkezci görüşü içerir. Başka bir deyişle, çok kültürcölük tekzip edilmiş, tersine çevrilmiş, içkin anlamda bir ırkçılık biçimi, mesafeli bir ırkçılık olarak ifade etmiştir. (Zizek, 2001:166).

Çok kültürlölük düşüncesinde hiçbir etnik ve kültürün diğetine üstünlüğünü söz konusu değildir. Ancak etnik, kültürel farklılıklara ayalı toplumsal yapılaşmaları onaylar ve bu yapıyı, ulusal mozağin içkin bir bileşeni olarak benimser. Bu yönü

itibariyle çok kültürlülük farklılığı önemseme idealinden ayrılmaz. (Erkal, 1994:293).

Çok kültürlülüğün toplumsal çeşitliliğe hizmet eder görünen doğasının altında gizlenen tekilcilik düşüncesidir. Sosyal devletin işlevlerinin zayıflaması sonrasında oluşan büyük işsiz yığınları kendilerini toplumdan dışlanmış olarak görmekte, güvensizlik duymakta, bu da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı görünümünde dışa yansımaktadır.

Çok kültürlülük, bir ulus-devlette yaşayan çeşitli dilleri konuşan, farklı dinlere, kültürlere, örf ve adetlere mensup toplumlara karşı kullanılmaktadır. Her milli kültür dünya kültürünün ayrılmaz parçasıdır ve milletin gelişmişlik düzeyiyle diğer özelliklerine uygun olarak, evrensel bir anlam taşımaktadır. Milli kültür, milletin kendisinin yarattıkları dışında diğer halkların kültürlerinden de etkilenecek aldığı ve kendi gelişme sürecinde kullanmakta olduğu, maddi manevi tüm değerlerin tarihsel birikimidir ve evrenselliklerin dışında, kendine özgünlüklere de sahiptir. Bu kendine özgünlükler de ayrı değerlere sahip, özel ve önemli birimlerdir (Sahnazarov, akt. Özhan,2006:43).

Çok kültürlülük söyleminin asıl zaafı da kültürlerin tarihsel aşındırmanın etkisinden muaf olduğu, ebed-müddet geçerli olduğu düşüncesidir. Oysa kültürler ve hiçbir kültür değişimden, tarihsel aşınmadan muaf değildir. (Başkaya, 2006).

Erkal, (1994:325) , “Çok kültürlülük Küreselleşmenin ideolojisi olmuştur” tespitiyle, Küreselleşmenin milli ve üniter yapıları ufalamaya ve etkisizleştirmeye çalışıldığını, milli devletlerin sarsılan yapılarının yerellik ve parçaların bütünü önüne geçirilmeye çalışılarak, küresel gücün adeta devlet terörü uyguladığını ifade etmektedir.

Çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim kavramlarının içi, büyük ölçüde liberal bir öze doldurulmuştur. Çok kültürlü sosyal yapıyı savunanlar, bünyesinde çatışma ve ayrışma taşıyan bu reçetenin küresel etkin güçlerin mikrolaştırma programına hizmet etmektedir.

2.6. Yeni Kamu İşletmeciliği: Yönetişim

1980’li yıllardan itibaren yeni-liberal politikaların yaygınlaşması ve kamu işletmeciliği yaklaşımının da etkisiyle, küresel ölçekte devletler, piyasa işleyiş mekanizmalarını ve özel sektöre özgü yönetim tekniklerini kamu yönetimine uyarlamaya başlamışlardır.

Yeni kamu işletmeciliğinin öngörülen başarıyı gösterememesi, kendisiyle aynı kaynaktan beslenen başka bir anlayışın, yönetim anlayışının ortaya çıkmasını gündeme getirmiştir. Çünkü 1990’lara gelindiğinde söz konusu politikaların yol açtığı ekonomik krizler, işsizlik, yoksulluk gibi dünya genelinde ortaya çıkan olumsuz sonuçlar, yeni-liberalizmin kendini yeniden tanımlama ihtiyacını gerektirmiştir. Yönetişim anlayışı, yaşanan ekonomik krizleri ve toplumsal huzursuzlukları ileri sürerek meşruiyetini sağlamaya çalışmaktadır (Güler, 2003:94).

Küreselleşme ile oluşan sorunların nedeninin reform programlarının gerektiği gibi uygulanamamasına bağlanmaktadır. Soruların çözümünün kriz sonrası uyum programlarıyla sağlanacağından hareketle neo liberalizm, başlangıçtaki söylemlerini tekrar gözden geçirmiş ve ideolojik söylemlerini devlet üzerine inşa etmeye başlamıştır. Böylelikle minimal devlet söylemleri yerini piyasa dostu devlet, girişimci devlet, etkin devlet ve yönetim söylemlerine bırakmıştır. (Güzelsarı, 2004-98-100).

Bunun anlamı ise, yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının düzenlenerek, yönetim modeli ile yeniden sunulmasıdır. Dikkatlerin devletin üzerine çekilmesinin bir diğer nedeni ise, ekonomik reformların hayata geçirilmesi için yönetsel reformların uygulanmasında devletin etkinliğinden yararlanılmak istenmesidir. Bu proje genel olarak İngiltere’de liberal, gittikçe daha da küçülen ve dengeli bütçeli bir gece-bekçisi devlet ortaya çıkarmıştır. Ancak bu neo liberal programın sürdürülmesi ve yoğunlaşmasına karşın, piyasaya geri dönmenin vaat edilenleri gerçekleştirmediği görülmüştür. Piyasa başarısızlıkları ve yetersizlikleri karşısında devlete geri dönüş ideolojik ve politik olarak kabul edilebilir değildir. Bu durumda kamu-özel ortaklıkları piyasalaşmaya alternatif olabilecektir. . Yönetişim neo liberalizmin

sorunlara bir yanıt olarak gelmekle birlikte, yeni koşullar ve talepler gereği hem onun bir devamı hem de gözden geçirilmesi ve ilerletilmesidir.

Kamu kesiminin, özel sektör mantığı ile yönetilmesine kamu işletmeciliğine, yönetim denir.

Yönetişim, az gelişmiş ülkelerde 21. yüzyıl siyasal yönetsel yapılanması ya da devletin yeniden yapılandırılması şeklindedir. (Kutun,2005: 89).

Yönetişim; vatandaşların çıkarlarını birleştiren, farklılıklar arasında toplumsal uzlaşmanın sağlandığı, hak ve sorumluluklarla hayata geçirilebilen mekanizma, süreç ve kurumları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. (Sarı,2005:693) Kavramın ortaya çıkışı ve yaygınlaştırıcısı Dünya Bankası olmakla birlikte, IMF, DTÖ, OECD, Birleşmiş Miletler v.b kuruluşların sıkça kullandıkları bir kavram olagelmıştır.

Yönetişim; Devletin sorumluluk alanına ait konularda, özel işletmelerin müşteri odaklı kar merkezli yönetim anlayışının kamu sektörüne de yerleştirilmesi çabasıdır. Yönetişim, toplam kalite yönetimi ve performans düsturu üzerinden şimdilerde hemen hemen tüm devletlerde eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, gelir idaresi gibi alanlarda, bu alanların IMF destekli projelerle modernizasyonu çalışmalarında bu kavram bolca yer almaktadır. (Güler, 2003:94).

Yeni Dünya Düzeninin önde gelen önermelerinden biri olan minimal devlet refah devletinin ciddi ölçüde daraltılmasını ifade etmektedir. Devletin küçülmesi ile birlikte hem dünya zenginliklerinden daha fazla yararlanılacağı hem de baskıcı-otoriter- bürokratik iktidarlar çağının kapanacağı ileri sürülmektedir. Devlet eliyle kullanılan kamu gücünün topluma devredilmesinin yönetme yönetilme ilişkisini tarihe mal edecek olan yönetim ilkesi ile sağlanacağı, karar verme ve uygulama gücünün seçilmiş ve atanmışlar yerine hizmeti alanlar tarafından kullanılacağı, sistemin kurucu unsurlarının sivil toplum kuruluşları olacağı savunulmuştur (DPT, 2000:28).

1990'larda itibaren yönetim kavramından türetilen yönetim, yeni bir yönetme süreci ya da toplumun yeni bir yönetim tarzı ile yönetilmesi anlamında kullanılmaktadır.

Ayrıca yönetim, kamu-özel, devlet-devlet dışı, ulusal-uluslararası aktörler tarafından gerçekleştirilen bir işlev olarak tanımlanmakta ve bunlar arasındaki yeni etkileşimsel ilişkilerin gelişimini kavramsallaştırmada kullanılmaktadır. Bunun anlamı, yönetimin sadece devlet tarafından yürütülen bir işlevin yanında özel sektör ve sivil toplumun dâhil edilmesi gerektiğidir.

Siyasal iradeye devletin yanı sıra özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katılımını öneren yönetim, bunun gerçekleşmesi için yeni bir yönetim tarzının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan yönetim, küreselleşmenin geri döndürülemezliği ve bu süreçte ulus-devletin yönetme kapasitesini yitirdiği savına dayalı olarak küresel kapitalizm gerçekliğine uygun yeni bir iktidar tarzı ve devlet anlayışını geliştirmeyi amaçlamaktadır. (Bayramoğlu, 2002; Güler, 2003).

Yönetişim modelinde STK'lar, toplumsal amaçları belirleyecek, bunları gerçekleştirme işlevini yerine getirecektir. Devlet geleneksel siyasi otoritesini, özellikle toplumsal görevlerin STK'lar tarafından belirlenip gerçekleştirilmesi yönünde gerekli serbestlik ortamını sağlayacaktır.

Toplumsal amaçların belirlenmesi, gerçekleştirilmesi bundan sonra siyasi süreçten beklenmeyecek, bunu, toplum değil topluluklar doğrudan doğruya üstlenmiş olacaklardır. Devlet -piyasa karşıtlığı söyleminden vazgeçilerek devlet piyasa- sivil toplum ortaklığına ilişkin bir model oluşturulmuş olacaktır. (Kutun,2005:89).

Sosyal devletin tasfiye edildiği, devlet dışındaki aktörlerle devleti yönetmenin ve devleti piyasalaştırmanın adı yönetim olarak ortaya konulmaktadır (Bayramoğlu,2002:89).

Yönetişim modelinin kamu yönetimi açısından öngördüğü dönüşüm, kamu yönetiminin alanını daraltma, harcamalarını kısıtlama, personelini azaltma, hizmetlerini özelleştirme ve faaliyetlerini piyasalaştırma şeklinde ortaya çıkmaktadır. (Güler, 2003).

Küreselleşmenin baş döndürücü hızda ilerlemesinin, toplumsal olayların karmaşıklığının, ancak yönetim gibi esnek ve hızlı dönüşüm kapasitesine sahip örgütlenme ile karşılanabileceği vurgulanmaktadır (Bayramoğlu, 2002:109).

Neo liberal küreselleşme sürecinde devletin yeniden yapılandırılması konusunda ortaya çıkan, yeni kamu işletmeciliği ile yönetim paradigmaları arasındaki temel farklılaşma devlet-piyasa karşıtlığı yerine devlet-piyasa ortaklığı söyleminde ortaya çıkmaktadır. Yönetişim, bu karşıtlığın ortaklık ekseninde yeniden tanımlandığı bir dönemde ortaya çıkmıştır ve yeni bir siyasal yapılanma ve buna uygun yeni bir yönetim tarzı, bu söylem üzerine inşa edilmektedir.(Çam,2006:44).

Yönetişim modelinin kurucu unsurları, devlet, sivil toplum ve özel sektörden oluşmaktadır. Güçlü devlet vurgusu ise, devletin piyasalaştırılmasını, piyasa için güçlendirilmesini ifade etmektedir. Yani piyasa için etkin ve piyasa için esnek bir devlet öngörülmektedir. Yönetişim, piyasa için gerekli düzenlemeleri yapan (düzenleyici devlet), ekonomik faaliyetlerden ve ekonominin yönetiminden çekilen piyasa ile dost olan devleti tanımlamaktadır. (Kutun,2005: 93 ayrıca Güler 2003).

Toplumsal uyumun sağlanmasında özel sektör ve kamu sektörünün işbirliğine gönderme yapan yönetim, asıl olarak kamu sektörünün küçültülmesi ve özel sektöre yetki devrini içerir. Kamuya ait işletmelerde özel sektörün, kar amaçlı işletmecilik anlayışını esas alınması da yönetişimin gereklerindendir. Kamu sektöründe, kar amaçlı özel sektör işletmecilik esaslarının geçerli olması istenmektedir. Devlet-vatandaş ilişkilerinin, şirket-müşteri anlayışıyla yeniden örgütlenmesi sonucu doğurur. Bu haliyle yönetim, ulus devletin egemenlik alanını, sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden çizmek için uygun bir formülasyondur. (Sarı 2005:696 ayrıca Kutun,2005:241).

Sonuç olarak girişimci devlet modeli; rekabet, piyasalar, müşteriler, verimlilik gibi kavramların devlet örgütlenmesine taşınmasını ve devletin bir piyasa aktörü gibi özel sektörle rekabete girmesini öngörmektedir.

Yönetişim modeli, kamu-özel, devlet-devlet dışı, ulusal-uluslar arası aktörler tarafından gerçekleştirilen bir model olarak tanımlanmaktadır. (Güzelsarı, 2004:12).

Devleti özel sektör gibi çalışmaya iten bu anlayışların benimsenmesinin nedeni ise devletin işlevlerinin yeniden tanımlanması çabalarıdır. Yani, belirli bir dünya görüşü ya da ideolojisinin meşrulaştırılma biçiminin ifadesidir ve küreselleşme ideolojisinden bağımsız düşülmemelidir. (Güler, 2003:100).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili olarak, küreselleşme eğitim ilişkisi kapsamında yapılan çalışmaların özetlerine yer verilmiştir. Yapılan kaynak taraması sonucunda çok sayıda yerli ve yabancı araştırmanın varlığına rastlanmıştır. Küreselleşme üzerinde çok sayıda araştırma olmakla birlikte küreselleşmenin eğitime ilişkin boyutunda sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür.

Durmuş'un (2002) “Küreselleşmenin Eğitime Yansımaları” isimli çalışmasında küreselleşmenin eğitimde meydana getirdiği yenilikleri incelenmiştir. Küresel boyutta yaşanan ekonomik, toplumsal ve kültürel değişim ve dönüşümlerin eğitim sistemlerini etkileyeceği varsayımına dayandırılmıştır. Küreselleşmeyle oluşan yeni sistemin avantajlarını ve dezavantajlarını belirtmektedir. Literatür taramasına dayalı kuramsal-analitik bir çalışma olan araştırmanın sonucunda; küreselleşmenin çok yönlü bir kuşatma oluşturduğu, eğitimle ilişkisi olan herkesin bu alanla ilgili gözlem ve çözüm yönünde çaba harcamaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Keçeci'nin (2002) “*Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Alanına Yansıması*” konulu doktora çalışmasında küresel sistemin temel oluşumları ve yapısal özellikleri ulusal düzeyde ele alınmıştır. Küreselleşmenin teknolojik ve iktisadi alandaki değişimlerin, eğitim sistemi ve sosyal yapıdaki değişimi durum analizi ile ortaya konulması araştırmanın amacı olarak belirtilmiştir. Araştırmada, literatür taraması yapılmış, durum analizleri istatistikî verilerle desteklenmiştir. Eğitim sistemindeki yeniliklerin teknolojik ve ekonomik değişimle gerçekleştiğini belirtilmektedir. Okulların öğrenen toplumu gerçekleştirmesi, öğretim süreçlerinde teknolojik

verilerden faydalanılması, yüksek kalite standartlarının oluşturulması, uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması ele alınan önerilerdir. Küreselleşmenin ihtiyaç duyduğu nitelikteki insan gücünün yetiştirilmesi, üniversite-sanayi ve AR-GE araştırmalarının yoğunlaştırılması gereği üzerinde durmuştur.

Abalı'nın (2006) '*Küreselleşmenin Yüksek Öğretime Yansımalarının Algılanması*' konulu araştırmasının amacı, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde öğrenim gören ve öğretim elemanı olarak çalışanların küreselleşme ve onun yüksek öğretime yansımaları konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmaya katılanların küreselleşme algılayışları liberal, kültürelci-ulusal ya da Marksist olmak üzere üç kategoriden hangisine yakındır sorusuna yanıt aranmıştır. Ölçme aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların küreselleşmenin yüksek öğretimin amaç, yönetim ve finansman yapılarında oluşan dönüşümleri hakkındaki görüşleri betimlenmiştir. Araştırma sonuçları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde öğrenim gören ve öğretim elemanı olarak çalışanların küreselleşmenin liberal yaklaşım çerçevesinde kavranışını onayladıklarını, kültürelci-ulusalcı ve Marksist kavranışı ise onayladıklarını göstermiştir. Küreselleşmenin yükseköğretim dizgesinin amaç, yönetim ve finansman boyutlarında yarattığı dönüşümlere ilişkin görüşler çoğunlukla Marksist yaklaşım çerçevesinde ifade edilmiştir. Küreselleşme sürecinde yüksek öğretim dizgesinin amaç ve yapısında gerçekleşen dönüşümlerin, kapitalist üretim ve yönetim biçimlerindeki değişimle ilişkisi ve sınıflar arası güç ilişkileri içerisinde ele alındığı açıklanmıştır.

Çeken'in (2006); "Küreselleşme ve Türkiye'de Eğitim Politikaları: Yeni İlköğretim Müfredatı Sosyal Bilgiler Programı Üzerine Bir İnceleme" adlı araştırmasında, Küreselleşme sürecinin ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri tümünü dönüştürdüğünü belirtir. Bu dönüşüm süreci sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş olarak adlandırılmaktadır. Neoliberal politikaların uygulanma alanı olan küreselleşme, eğitim alanında yerelleşme, özelleştirme ve yeni istihdam

politikaları çerçevesinde öğretim programlarının değişimini içeren bir dizi önermeleri ortaya çıkarmıştır. Öğrenme ve öğretme anlayışında yapılandırmacı öğretim yaklaşımının benimsendiği yeni öğretim programları, post-modern epistemolojiden etkilenmiştir. Eğitim Reformu ve Yeni Öğretim Yaklaşımları çerçevesinde eleştirel bir bakış ile nitel analiz yöntemi kullanılarak ele alınmıştır.

Çam'ın (2006); "Küreselleşme ve Eğitim: 1980 Sonrası Neo-liberal Eğitim Politikalarının Türk Eğitim Sistemine Etkisi" isimli tezi ile kapitalizmin 1970'lerde yaşadığı yapısal krizin sonucu olarak ortaya çıkan küreselleşmenin, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapının etkili bir şekilde dönüşüm sürecine çekildiğini belirtir. Küreselleşme sürecinin ideolojisini oluşturan neo-liberalizm, sosyal devlet anlayışının terk edilmesine yol açmıştır. Çalışmanın amacı, küreselleşme sürecinde; eğitim sisteminin Türkiye'de nasıl dönüşüme uğradığını göstermektir. Türkiye'de 1980 sonrasında uygulamaya geçen neo-liberalizm kamu yönetimi ve işlevlerini yeniden tanımlamıştır. Kamusal bir hizmet olarak eğitim de bu süreçten etkilenmiştir. Eğitimin özelleştirilmesi günümüzde yönetim söylemiyle hayata geçmiştir.

Fırıncı'nın (2006); "Küreselleşmenin Öğretim Programları Üzerindeki Etkisi: (İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Örneği). Çalışmasıyla küreselleşmenin etkisiyle gelişen yeni eğitim felsefeleri ve yaklaşımlarının saptayarak, ortaya çıkan yeni değerlerin öğretim programlarına hangi şekillerde yansıdığını araştırmıştır. Küreselleşmenin öğretim programları üzerindeki etkisini konu edinen bu tezde, modernist eğitim felsefeleri ve klasik yaklaşımlar ele alınmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan postmodernist eğitim felsefesi ile yeni öğretim programı yaklaşımları temele alınarak yeni "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Öğretim Programı"nın dayandığı eğitim görüşü ve felsefesinin küreselleşmenin öne sürdüğü yenilik gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı tartışılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesiyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel anlamda ise araştırmada konunun tespitinden sonra varsayımın ortaya konulması ile birlikte, araştırmanın metot ve tekniklerinin seçilmesi, verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve sonuçlandırılmasına kadar izlenen yoldur (Kaptan,1999:99).

Karaşar (2005:76) ise modeli, araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesi olarak tanımlar.

Kaynak teorik kısmında, dokümantasyon metodu ile bugüne kadar yazılan eserler taranmış, elde edilen bilgiler bir sistem dâhilinde yani belgesel kaynak taraması yapılarak değerlendirilmiştir. Konu hakkında mevcut durum saptanmaya çalışılarak, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışma olarak görülmektedir.(Kaptan:1999:98). Bu çalışma literatür taramasına dayalı kuramsal-analitik bir çalışma niteliğindedir. Söz konusu varsayımlar literatür verileri ekseninde test edilmektedir. Varsayımlar arasındaki ilişkiler çözümlenmiş ve gerektiğinde sentezlere ulaşılarak bir nedensellik modeli kurulmaya çalışılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. (Karaşar,2005:77).

Neo liberal küreselleşme olgusunun ve bu sürecin eğitim sistemine yansımaları konusunda çalışma, betimleyici bir yaklaşım sergilediği gibi; süreci eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Analitik yaklaşım çerçevesinde ise, söz konusu süreç ile etki ettiği unsurlar arasında bir nedensellik modeli kurgulanmaya çalışılmıştır. Ele alınan konuların öncelikle tanımlanması yolu izlenmiş, daha sonra ise konunun toplumsal, ekonomi-politik alanla olan ilişkisi ve etkileri değerlendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni çalışmanın konusu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında değişik ortamlarda yayınlanmış dolaylı ve doğrudan ilgili eserler olarak kabul edilmiştir. Bu eserlerin tamamına ulaşılmasının güçlükleri göz önünde tutularak sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. (Karasar:1991:110).

4.3. Veri Toplama Tekniği

Bilgi toplama araçlarının sağlıklı olması alandan toplanan bilgilerin güvenilirliğini arttırmaktadır. Araştırma konusu ve kapsamı itibariyle uluslararası bir konu olduğundan en yeni bilgilere erişebilmek için internet bilgi ağından yararlanılarak gelişmeler eş zamanlı olarak izlenip çalışmaya katkı sağlanmıştır. Kaynaklar küreselleşme olgusu ve bunu eğitime yansımaları inceleyen çalışmalardır.

4.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Literatür taramasına dayalı kuramsal analitik bir çalışmadır. Denenceler ve bu denenceler arasındaki ilişkiler literatür verileri ekseninde kontrol edilmiş, incelenip, çözümlemiş kronolojik ve sistematik açılardan hareketle yorum ve sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada ele alınan ana amaç ve alt amaçlar için elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgular ve bunlara ait yorumlar yer almaktadır.

5.1. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

5.1.1. Küreselleşme Politikaları ve Eğitimin İçeriğinin Değişmesi

Günümüzün en önemli ve güncel konusu haline gelen küreselleşmenin daha çok ekonomik boyutu ele alınmaktadır. Kültürel boyutuna ise yeterince değinilmemektedir. Eğitim boyutu kültürel boyutun bir parçasıdır. Ancak bu konuda yeterli literatür oluşmamıştır.(Tezcan, 2002:56).

Küreselleşme büyük bir değişimdir. Bu büyük değişim beraberinde eğitimde anlayışları, yaklaşımları ve yöntemleri de etkilemektedir. Neo liberal politikaların eğitime yansması hem neo liberal ideolojinin eğitim aracılığıyla yeniden üretimi hem de dünyada birçok ülkede devletin sorumluluğunda bir kamu hizmeti olan eğitim alanının piyasaya açılarak karlılığının gözetilmesi yönünde olmuştur. Neo liberallere göre, okullar, öğretmenler ve öğrenciler rekabetçi pazarın kurallarına yönlendirdiğinde, eğitim ile ilgili sorunlar ancak çözülebilecektir (Apple, 2004:25).

Eğitim sistemi 1980’lerden itibaren önemli bir değişim sürecine girmiştir. Kamu kurumlarının özelleştirmesi, kamu sektöründe istihdamın azaltılması ve ücret düzeylerinin düşürülmesi uygulamalarını içeren bu süreç eğitimi, sermayenin yatırım yaparak kar elde edeceğini bir alana cevirmiş, bu değişim içerisinde eğitime, sermayenin birikim koşulları için gerekli altyapıyı oluşturma işlevinde verilmiştir.

Devletin yeniden yapılandırılması sürecinde yeni kamu işletmeciliği ve yönetim gibi politikaların hayata geçmesiyle kamu hizmet kavramının yeniden

tanımlanması söz konusudur. Hizmetin kimin tarafından yerine getirildiği ayırıcı bir unsur olmaktan çıkartılmıştır. Hizmetten yararlananların müşteri haline gelmesidir.

Böylece kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde, hizmetin hedef kitlesinin müşteri olarak görüldüğü ve bu çerçevede kamu kuruluşlarının bir işletme gibi yönetilerek kullanan öder ilkesinin yasama geçirildiği bir hizmet anlayışı söz konusu olmuştur (Güler; 2003; Güzelsarı, 2004; Güney, 2003).

2000 yılı itibariyle dünya genelinde eğitim sektöründe yapılan kamusal harcamalar 2 trilyon doları geçmektedir. Bu dünya geneline 50 milyon öğretmen, 1 milyar öğrenci ve yüz binlerce eğitim kurumunu kapsamaktadır.(Keskin 2003).

Bu muazzam büyüklük sermayenin gelecekteki yatırımları için önemli kar alanıdır. Eğitim neo liberal politikalar açısından diğer metallerden hiçbir farkı olmayan bir meta olarak tanımlanmıştır. Eğitim de rekabetçi bir piyasanın oluşturulması kaçınılmazdır, eğitim artık özel bir mal olduğu, piyasada alınıp satılabilecek bir türe meta olduğu kabul edilmelidir. (Ercan, 2006).

Toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında artık devlet düzenleyici rolü değişmiştir. Toplumsal çıkarların piyasa merkezinde yeniden tanımlanmaktadır.

Eğitim, sağlık ve sosyal güvenliğin özelleştirilmesini hedef almıştır. Bunun sonucunda eğitimin amacı ve işlevi, hem de toplumsal gereksinimler çerçevesinde bir kamusal hizmet olarak örgütlenmesinin ve sunulmasının koşullarını değiştirmiştir.(Sayılan,2006).

Eğitim hakkının bir insan hakkı olarak kabul edilmesiyle birlikte, pek çok gelişmiş kapitalist ülkede parasız, nitelikli, kamusal eğitim hakkının ön plana çıkmış olduğu görülür.

Fransız Devrimi ile birlikte eğitim, temel bir hak olarak evrensellik kazanarak, tüm toplumlar için genel geçer bir ilke haline gelmiştir. O halde modern toplum için vazgeçilemez bir hak olarak görülen eğitim hakkı, gelişmiş bir toplum olmanın koşulu olarak eğitime verilen önemin bir göstergesi olmakta, bu sayede eğitimde fırsat eşitliği ulus- devletler için anayasal bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Ulus-devletlerin bütün vatandaşlara sosyal sınıf, cinsiyet, dil, inanç,

etnik ve azınlık grup farklarından dolayı ayrımcılık yapmadan eğitim sağlaması evrensel olarak kabul edilen bir ilkedir(Gök, 2003:94).

Küresel yaklaşımlar, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da serbest rekabetin geçerli olduğunu savunmuş ve ulusal ekonomilerin rekabetçi bir nitelik kazanmasının ancak kamuya ait, onunla özdeşleşmiş hizmetlerin, özel sektöre devri ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. (Sayılan,2004).

Neo liberal teorisyenlerin devletin eğitime müdahalesinin eğitimin niteliğini düşürdüğüne dair iki kanıt ileri sürerler.

Birincisi, kamu harcamalarındaki artışın üretimde düşüslere neden olduğu yönündeki savı eğitime de uygulanır. Budan hareketle, devletin eğitim harcamalarını azaltarak bu işi piyasaya bırakmasının ekonominin geneli için uygun olacağı ileri sürülür. (Güney 2003:10). Artık tek başına bir sektör olan eğitime devlet müdahalesi ve önceden planlanması sağlıklı bulunmaz. (Ercan,2006).

İkincisi ise, neo liberal teorisyenler eğitimin insan sermayesine yapılan bir yatırım şekli olduğunu ve bu yönüyle de makine, bina v. b.yatırımlardan ayırt edilemeyeceğini vurgular. Böylece eğitimin temel amaçlarından biri insanın özgürleştirici değil, insan varlığının emeğinin ekonomik üretkenliğini artırmak olarak görülür. (Şahin, 2002:45) Küreselleşme, eğitime yatırım yapan kişi karşılığını piyasada alacağını savunur. Bu da eğitimi meta halinde getirmiştir, parası olanların okuyabileceği, eğitim hizmeti alabileceği anlamına gelmektedir.

Eğitim, sağlık gibi kamu hizmetleri için büyük başlangıç giderlerine gereksinim vardır. Bu durum, devlet gibi büyük ve güçlü bir aygıtın bu gibi alanlarda en iyi çözüm olarak ortaya çıkmasının nedenidir.

Ancak, küresel politikalar, kamunun mal ve hizmet üretmesinin verimsiz olacağı, dolayısıyla devletin adalet, savunma gibi asli görevlerine dönmesi gerektiği savunulmaktadır. (Eğitim Sen,2003).

Eğitimin piyasaya açılması sürecinde okulun temel işlevi, esnek işgücünü ve tüketicileri yetiştirmek biçiminde değişime uğramaktadır. Bu esnekleşme süreci ise yerelleşme ile başka bir deyişle eğitim sisteminin merkezi idareden ayrılmasıdır.

Neo liberal görüş eğitim de oluşacak olan rekabet koşullarının çok daha iyi koşullar oluşturacağını ileri sürmektedirler. Neo liberaller, sadece iyi olanın ayakta kalacağı pazar kuralları oluşturulmadan hiçbir şeyin üstesinden gelinemeyeceğini savunmaktadır (Apple, 2004:29).

Hirtt'e göre küresel eğitimi kitlesel eğitimden ticarileşmiş eğitime geçiş dönemi olarak aktarmaktadır. Bu süreçte eğitim ve okul sistemi kapitalizme üç aşamada uyarlanıyor. İlki, işgücünü eğitmek ve bilgi ekonomisine uyum sağlamasıdır. İkinci, tüketicileri eğitmek ve teşvik etmek ve üçüncüsü, sistemi piyasalara açmaktır. (Hirtt, 2005, akt. Sayılan, 2004).

Bununla birlikte eğitim hizmetinin bütün olarak sermaye tarafından sunulması mümkün değildir; zira piyasada sunulan bu hizmeti ancak çok küçük bir kesim talep edebilmektedir. Neo liberalizm bir taraftan kamusal kaynakların mümkün olduğunca kısılmasını savunmak, diğer yandansa insanların tamamen piyasa koşullarına devredilmiş eğitim etkinliğine katılmasını beklemek gibi bir çelişki içine düşmektedir.

Sermaye, devletin piyasada serbest rekabet koşullarında eşitsizlik yarattığı gerekçesiyle devletin ya piyasadan tümüyle çekilmesini, bunun mümkün olmadığı koşullarda ise hiç değilse kendisinin desteklenmesini talep etmektedir. (Aplee,2003).

Eğitimin bir kamu hizmeti olma niteliği tahrip edilirken; diğer yandan da bir kamu hizmeti ifa edildiği gerekçesiyle özel okullar için devlet desteği (maliyetlerin düşürülmesi, arsa tahsisi, teşvik kredileri, yatırım indirimleri, vergi muafiyetleri, kamu kaynağı aktarılması vb. yollarla) talep edilebilmektedir (Akça vd.,2001:63-65).

Kamusal eğitim sistemine devlet bütçesinden son derece yetersiz mali kaynak ayrılırken, özel okullara çeşitli şekillerde devlet kaynağı tahsis edilmektedir. (Gök, 2003:94).

Bu durum özel okulların kamunun üzerindeki eğitim ile ilgili yükleri azaltacağı iddiasını çürütmektedir.

Bir yandan eğitime ayrılan kamu kaynaklarının kısılmasını savunan küresel politikalar, diğer yandan da sermayeyi destekleme adına özel üniversitelerin kamusal kaynaklardan yararlanması kabul edilebilir bir durum da değildir.

Özel üniversitelere kaynak aktarma, zaten geleceğini satın alabilecek belirli bir kesimin daha donanımlı eğitim almasını sağlayacak ortam, dahası eğitime yatırım yapan sermayeye destek verilirken, kamu okullarının sürekli olarak kaynaklardan mahrum bırakılması, süregelen dönüşümün özüne ilişkin bir dizi ipucunu verir niteliktedir (Ercan, 2006).

Eğitimin içeriğinin neo-liberal politikalar dolayında değiştirilmesinin temel aktörlerinin Dünya Bankası, OECD gibi kurumlar olduğunu belirtmemiz gerekiyor. Eğitimin sermaye için yeni yatırım alanı olması yönündeki vurguların alt yapısı oluşturulmuştur. Böylelikle eğitimin metalaşmasını hızlandırdığı gibi, bu kurumların sağladığı finansal destek bu sürecin daha da hızlanmasına neden olmuştur.

1995 yılında kamu hizmetlerinin liberalizasyonunu içeren GATS (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması) anlaşmasının onaylanmasıyla da kamuda ağırlığı olan ve kamu hizmeti anlayışının bir sonucu olarak gerçekleştirilen eğitim, sağlık, iletişim vb alanların, yeniden yapılanma anlayışı çerçevesinde biçimlendirilmesi, bu yolla da neo liberal küresel sistemle bütünleşmesi hedeflenmiştir.

GATS'ın eğitimin açısından belirleyiciliği, bu anlaşmanın hem özelleştirme sürecine belirgin bir hız kazandırmasından hem de daha önce ulusal sermayeye açılan alanları artık uluslararası tekellere açıyor olmasından kaynaklanmakta; bu noktada eğitim ulusal olmaktan öte ulus aşırı bir nitelik kazanmaktadır (Güzelsarı, 2004; Keskin, 2003). Bu doğrultuda eğitim ulusal olmaktan öte ulus aşırı bir nitelik kazanmaktadır.

Uluslar arası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kuruluşlar, özellikle tam anlamıyla piyasaya açılmamış ülkelerin kamu hizmetlerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması amacıyla uyum programları hazırlamış ve bu programların hayata geçirilmesi için yüksek miktarlarda krediler vermiştir (Eğitimsen, 2003).

1980'lerle birlikte eğitim, yapısal uyum programları kapsamı içinde ele alınmaya başlanmıştır. Eğitim sisteminin çeşitli parçalarına yarı ayrı projelerle müdahale etme biçiminde yürütülmüştür. Bu müdahale biçimi sonuçların bir bütün olarak görülebilmesi ve değerlendirilebilmesini zorlaştırdığı gibi yapısal uyum

programlarıyla eğitim üzerindeki iktisadi baskı artmış, sermayenin küresel çıkarları eğitim sisteminin yeni örgütlenişini ve işleyişini de etkilemiştir (Ercan, 1997).

Yapısal uyum programlarıyla, her düzeydeki eğitimin amacını ve içeriğini piyasanın talepleri doğrultusunda yeniden belirlemesidir. Eğitimin, finansmanına yönelik reformlar ve eğitimin toplumsal hareketlilikteki rolünü ve eşitlikçi politik işlevidir.(Keskin, 2003).

Eğitimin finansmanına yönelik reformlar öğrenci başına maliyeti düşürmeyi hedeflemektedir.

Dünya Bankası parasız temel eğitimin toplumsal yararının daha yüksek olduğu gerekçesiyle, orta ve yükseköğretimin özelleştirilmesine; bu alanlara ayrılan kamu harcamalarının temel eğitime aktararak, devlet tarafından yürütülen parasız temel eğitimin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına odaklanmıştır (Cornay, 1995akt Sayılan,2006).

Bununla birlikte Ercan'ın da belirttiği üzere Dünya Bankası ve diğer uluslar arası kuruluşlar için, sorun sadece eğitimin sermayeleştirilmesi değil, bir bütün olarak kapitalizmin ulaştığı aşamada kamusal alanların sermayeleştirilmesi olarak ifade eder. (Ercan, 2006).

Dünya Bankası proje kredilerinin genel olarak iki temel amaç taşıdığı söylenebilmektedir.

Birincisi; okul binaları, eğitim araç ve gereçleri ve öğretmenlerin yetiştirilmesi gibi konularda iyileşme ve gelişme sağlayarak eğitimin kalitesini artırmak, daha önce 5 yıl olan kesintisiz zorunlu ilköğretimi 8 yıla çıkarmak ve eğitimi yaygınlaştırmak seklindedir. Bu amaca dönük olarak DB'nın belirlediği kriterler çerçevesinde danışma hizmetleri alınmakta, uluslararası ihaleye çıkılarak araç-gereç temin edilmektedir. İkincisi ise eğitimin âdemi merkezileştirilmesini, okulların özellikle mali açıdan özerkleştirilmesini ve bağımsızlaştırılmasını, diğer bir deyişle okul İşletmeciliğinin yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir (Keskin, 2003).

Bu gelişmelerin doğal bir sonucu olarak da eğitimde özellikle yüksek öğrenimde verimliliğin daha yüksek olduğu belirtilen bölümlere kaynak aktarılırken

(tıp, mühendislik vb.) düşük olduğu belirtilen sosyal bilimler alanlarında çalışma yapan bölümlere daha az kaynak ayrılmaktadır (Özbudun ve Demirer 2003 11).

Üniversitelerin, özgürce kendisinin belirlediği doğrultuda sistematik bilgi üretme ve üretilen bilgilerin hem öğrencilerle birlikte üretme hem de öğrencilere aktarma işlevi; sanayi adına sermayenin bireysel çıkarlarına bağlanmakta ve üniversiteyi bir firmaya dönüştürmektedir (Ercan, 2006).

Yeni temel teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel bir gelişme aşaması olarak tanımlanabilir. (www.canaktan.org/egitim/universitereform/ bilgi-toplum). Bilgi toplumu söylemi neo-liberal stratejilerin merkezine oturmaktadır. Buna göre, bilginin hızı, niteliği ve yönetimi ekonomik rekabet için temel kabul edilmektedir.

Günümüzde bilgi toplumu, bilgi ekonomisi, bilgi teknolojileri, eğitim reformu, yönetim, performans kriterleri, yaşam boyu öğrenme, öğrenme toplumu, e-öğrenme gibi eğitim alanındaki dönüşümlere ilişkin gibi küresel söylemlerin arka planında yaklaşık yirmi beş yıldır sürdürülen neo-liberal ekonomi politikaları var. Küresel ticaret ve sermaye hareketleri için devletin küçülmesini öngören bu politikaların merkezinde devletin ve kamu harcamaların kısıtlanması politikaları bulunuyordu (Boratav, 1997, 1999) .

Bilgi ekonomisi kavramının önermelerine ters durumlar söz konusu olabilmektedir. Bilgiyle donatılmış işçiler, üretim sürecinde sahip oldukları bilgiyi işlemek için daha fazla zaman harcamakta, sonuçta, iddia edildiği gibi verimlilikleri artmak yerine azalmaktadır. (Ainley ve Bailey 1997, akt. www.otonomlar.org).

McBurnie'ye göre küreselleşmenin bir başka yüzü olan bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bilginin toplu olarak muhafaza edilmesi, işlenmesi ve hızlı bir şekilde transfer edilebilmesi mümkün olmuştur. Bu durum, küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve kültürel gelişimini kolaylaştırmış; eğitim açısından da bilgi ve iletişim teknolojileri, kurs ve kütüphane malzemesinin ağıdan sağlanabilmesine

olanak vererek kişi başına öğrenme maliyetlerini düşürerek eğitimin uluslararası ticaretinin yapılabilmesini olanaklı kılmıştır (McBurnie, 2002:174).

Küreselleşme çerçevesinde eğitimin çehresini değiştirdiği iddia edilen bilgi teknolojilerinin kullanımına yönelik mistifikasyon ise, kamusal eğitimdeki çözülmeyi meşrulaştırmak için (bilgi toplumu, öğrenen toplum vb) pazarı genişletme stratejisi olarak işlemektedir. (Sayılan,2004).

Buna koşut olarak Avrupa Birliği eğitim alanında eğitimden öğrenmeye doğru bir geçiş var (Hake, 2005; Smith, 2002 akt. Sayılan,2006). Bilgi teknolojileri ise bu geçişin kolaylaştırıcısıdır. Kamusal yükümlölükten, bireysel tercihlere ve sorumluluklara doğru bir geçiş olmaktadır. Böylece eğitim bir kamusal yükümlölük olmaktan çıkarılırken, sosyal bir hak olmaktan da çıkarak, bireyin öğrenmesinin teşviki ve ödüllendirilmesine dayanan politikaları hayata geçirilmektedir.

Öğrenme bireyselleşiyor, kimlerin neyi, nereden öğreneceği konusu sadece piyasaya değil sosyal sınıf ve statü sistemlerine de yerleştiriliyor (Sayılan,2006).

Neo liberal ekonomi politikaların uygulandığı bu dönem eğitimde fırsat ve olanak eşitliği açısından ciddi gerilemelere sahne olmuştur. Devlet bütçesinden eğitime ayrılan kaynaklar azaltılmaya başlanmıştır. Öyle ki öğrenci başına yapılan harcama daha önce rastlanmamış derecede düşmüştür(Gök, 2005:101).

Neo liberal politikalar sonucu ücretleri zaten ciddi oranda değer kaybeden ailelerin çoğu, devlet eğitimindeki kalitenin düşmesi sebebiyle çocuklarına kaliteli eğitim sağlayabilmek için daha fazla fedakârlık etmek zorunda kalarak (Gök, 2005:102), çocuklarını özel okullara göndermeye başlamıştır. (Çeken,2006:52).

Eğitim için belirlenen genel çerçeve eğitim birey için geleceğe yönelik bir yatırım olduğu şeklindeki vurgudur. Eğitimin bireysel getirisinin toplumsal getirisinden daha fazla olduğu yönündeki açıklamalar beşeri sermaye kavramlaştırması ile daha teorik bir çerçeveye oturtulmaktadır.

Sonuç olarak eğitimin kamusal bir hizmet olmaktan çıkarılıp özel bir ekonomik faaliyet haline getirilmesi ve fiyatların piyasada arz-talep yoluyla belirlenmeye başlaması, eğitimin sermayeleştirilmesiyle birlikte; insani bir etkinlik

olan eğitimin, hem kendisi bir meta olmuş, hem bir meta olarak emeğin değerini artırıcı bir unsur haline gelmiştir.

Neo liberal eğitim politikaları da, bir yandan belli bir orta-üst kesim için emek kalifiyesinin artırılmasına hizmet ederken, diğer yandan toplumun büyük kesiminin eğitimsiz ve niteliksiz işgücü olarak piyasaya itilmesine katkıda bulunmuştur. Ortaya çıkan bu niteliksiz yedek is-gücü, emeğin fiyatının da sürekli aşağıya çekilmesine neden olmaktadır. Bu ise küresel sermaye için emek maliyetinin aşağıya çekilmesi ve dolayısıyla kar oranının sürekli artışı anlamına gelecektir.

Chossudovsky'nin de belirttiği üzere üretim sürecinin yeni biçimi; emek yoğun ve daha az vasıf gerektiren işlerinin, gelişmiş ülkelere taşınmasına neden olmuştur. Bu süreç, gelişmiş ülkelerde yapısal bir nitelik kazanmış olan düşük nitelikli işgücünün işsizliğini ve düşük ücretlerini açıklamada belirleyici bir anlam taşımaktadır (Chossudovsky, 1999; akt. Güney, 2003: 10-11).

Neo-liberal politikalar, yetersiz kaynaklara sahip kamunun eğitim için ayrılan kaynakları etkin olmayan bir şekilde kullandığı ve bunun eşitsizliğe yol açtığını vurgulayarak, kamunun eğitim ile var olan ilişkisinin yeniden tanımlanması gerektiği dile getirilmekte. Burada önerilen neo-liberal çözüm, eğitimin tamamen piyasanın şartlarına bırakılmasıdır.

Yapısal uyum politikaları, sonuç olarak genel olarak eğitim hakkını olumsuz yönde etkilerken diğer yandan eğitimin kalitesinin de düşmesine neden olmuştur. Tüm bu uygulamalar sonucunda eğitim; ekonomik değişkenler içinde tanımlandığı ölçüde bir hak olmaktan çıkarılmış ve eğitimde eşitlik ilkesi göz ardı edilmiştir.

Eğitim, hiç bir ayırım gözetmeksizin tüm insanların gelişmelerini sağlayan en temel haktır. Geniş kitleler için yoksulluğa karşı direnebilmenin önemli bir aracı olan eğitim olanaklarından eşit bir biçimde yararlanma fırsatı uygulanan politikalar sonucu gün geçtikçe ortadan kalkmaktadır. (Çam,2006:70-74).

Eğitimin kamusal bir hizmet olmaktan çıkarılıp özel bir ekonomik faaliyet haline getirilmesi ve fiyatların piyasada arz-talep yoluyla belirlenmeye başlaması eğitimde özelleştirme ile birlikte çocuk kadın işçi sayısının artışı, eğitim gören kız

çocuk sayısındaki düşüşle birlikte evde annesinin görevlerini yüklenmeye başlamaları eş zamanlı bir süreçtir (Güney 2003:10).

Eğitimin ne için olduğu konusundaki büyük dönüşüm. Eğitimin tanımında kökten bir dönüşüm yaşanmaktadır. Eğitim, iş ve meta üretimine indirgenmiş durumdadır.

Kamu piyasa ekonomisine uygun bir tarzda eğitim verme kararı alırsa okullar piyasa ölçütünde fiyatlandırılacak, eğitim personeli farklı uygulamalarla (iş güvencesi, asgari ücret, sosyal güvenlik v.b.) korunmayacaktır. Kamu, özel okullardan daha kaliteli bir eğitim veriyorsa bu hizmeti mutlaka özel okullardan daha pahalı bir bedelle verecek ki özel eğitim şirketleri kamu okullarıyla özgürce rekabet edebilsin. (Apple,2006).

Küreselleşme sürecinin eğitim üzerinde ki etkileri şu şekilde ifade edilmektedir: 1. Eğitimi piyasa sürecinin etkilerine açtığı ölçüde, eğitim bireylerin ekonomik donanımları dolayında tanımlanan bir gerçeklik olacaktır. Bu eğitim hakkının ortadan kalkmasına yol açtığı ölçüde, toplumsal adalet ve eşitlik ilkelerinin zedelenmesi anlamına gelecektir. Diğer yandan öğrenci katkı payını ödemeyen ya da ödeme sırasında bazı sorunları açığa çıkan örgencilerin kayıtlarının silinmesi yönündeki vurgu ya da öğrencilerin katkı payı kredisi borçlarını tam anlamıyla piyasa koşullarınca ödemesi yönündeki vurgular, piyasanın belirleyici olması yönündeki genel eğilimin yanı sıra, eğitim hakkının ortadan kaldırılmasını işaret etmektedir.

2. İşletme hesabı dolayında öğrencilerin katkı payı ödemeleri veya ödemeyenlerin kredi borcu almalarına bağlı olarak işletme hesabında bir vergi numaraları almaları, eğitim etiği dolayında tanımlanan öğrencinin bir muhasebe kalemine dönüşmesine neden olmaktadır.

3. Her bir üniversitenin kendi öğrencilerinin katkı payını belirlemesi, üniversiteler arası rekabet ve rekabete bağlı olarak üniversitelerin elit ya da kitle üniversitesi olmalarına yol açacak, bu hiyerarşik konumlanma ise verili konumların gerek üniversite gerekse üniversite bileşenleri açısından dengesizlikler ve belirsizliklerin artmasına neden olacaktır.

4. Diğer yandan aynı üniversite içinde hem öğretim elemanları arasında hem de öğretim elemanları ile idari personel arasındaki eşitsizliklerin artmasına neden olacaktır.
5. Diğer yandan öğrencilerin üniversitelerde part-time çalışmalarına ilişkin düzenleme sadece öğrencilerin asli işlevleri olan öğrenciliğin etkin bir şekilde yerine getirilmesi yerine onların emeklerin kullanılmasına neden olmayacak, üniversite içinde idari personelin azaltılması ve taşeronlaşma eğilimlerinin artması anlamına gelecektir. Yemekhaneden, kütüphaneye, temizlikten basım işlerine kadar birçok alandaki idari personelin maliyetleri azaltma adına azaltılmasına yol açacağı gibi özellikle projelerde çalıştırılacak öğrenci, ya da asistanların bir başka anlamda nitelikli emek sömürüsü ve bütünlüklü projenin getirisinden yararlanmamama gibi sonuçlara yol açacaktır.
6. Diğer yandan kamu üniversitelerinde eğitim hizmetinin maliyetinin öğrenciler için artırılması aynı zamanda kamu okullarını tercih eden öğrencilerin sayısını azaltma ve dolayısıyla özel sermayeye ait üniversitelere yönelmelerine yol açacaktır.
7. Üniversitelerin akademik özgürlükleri finansal açıdan doğrudan öğrenci katkı payları ile üniversitenin piyasadaki etkinliğine bağlanması yönü ndeki eğilim, finansal kısıt dolayısıyla piyasaya eklenme sürecini hızlandıracığı gibi paralı profesörlük gibi uygulamalar sermayenin üniversite içi etkinliğini ve bilimsel özerkliği önemli ölçüde olumsuz yönde etkileyecektir (Ercan, 2006).

5.1.2. Küreselleşmenin Okullar Üzerindeki Etkileri

Okul, öğrencilerine bilgi aktarmadan ziyade, onların öğrenme kapasitelerini güçlendirme, yetenekleri doğrultusunda seçim yapmasına yardımcı olma, kendi kendilerine öğrenme alışkanlıkları geliştirme ve teşvik etme rollerini üstlenmektedir. Öğrenciyi okula uyarlama yaklaşımı yerine, hizmeti öğrenciye uyarlama yaklaşımı, Emek ağırlıklı yaklaşım yerine, teknoloji ağırlıklı yaklaşımı, Esnek ve çok seçenekli bilgi üretici yaklaşımını benimsemektedir.(DPT, 2001).

Eğitim sistemi, hangi yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ne olursa olsun, hiç kimseyi dışlamamakta, herkesin kapasitesini en üst düzeyde kullanmasına fırsat vermektedir.

Öğrenmenin, sadece sınırları ve yeri belli olan okul gibi birtakım kurumlarda gerçekleşebileceği düşüncesine zıt gelişmeler yaşanmaktadır. Öğretim artık okulların yaptığı bir değer olmaktan çıkmaktadır. (Durmuş, 2002).

Bütün eğitim kurumları; kaynak, taşınır – taşınmaz mallar ve personeliyle birlikte bir yerel yönetimlere devredilmektedir (Keskin, 2003).

Aynı zamanda devletin temsilcisi olarak görev yapan öğretmeni de yerel idarenin öğretmenine dönüştürmektedir. Bu durumda öğretmenin merkez ile bağı tamamen koparılmış olacak ve yerel idare tarafından istihdam edilecektir. İstihdamın temeli ise sözleşmeliliğe dayanmaktadır. Bu durumda eğitimi kamu hizmeti olmaktan çıkarmanın iki yönü söz konusudur. Birincisi hizmetin yerelleşmesi, ikincisi ise memurluk mesleğinin sönümlenmesi veya çözülmesi yaşanacaktır. (Çeken,2006:56).

Eğitim hizmetinin özelleştirilmesi, memurluk sisteminin çözülmesi ile sağlanmaktadır. Hizmet devletten alınıp yerel yönetime verilecek, öğretmen istihdamında sözleşmelilik getirilerek ve vergi ile finansman yerine hizmetin fiyatlandırılması esası benimsenerek okullar eğitim ticarileştirilecek ve özelleştirilecektir.(Keskin,2003).

Okullara ayrılan bütçenin kaldırılması, okulları kamusal sistemin dışından yeni kaynaklar bulmaya itmektir.

Okul tesislerinin kiraya verilmesinden sponsorluğa uzanan, bir başka açıdan, ülkelerin koşullarına bağlı olarak okullar kendi kendilerinin finansmanını sağlamaya zorlanıyorlar. Bu nedenle de kamusal okul sisteminin içine özel sermayenin girmesini kolaylaştırmaya mecbur bırakılıyorlar. Bazı ülkelerde bu süreç yeni başladı, İngiltere gibi başka bazı ülkelerde ise çok ilerledi ve neredeyse bütün hizmetler özelleştirildi (örneğin okulların denetlenmesi). (Aplee,2003).

Okullar birbirlerinden farklı ve çeşitli olmalı ve değişik gereksinimleri giderebilmek için farklı hizmetler sunmalıdır.

Bu bağlamda okullar, tıpkı özel şirketlerin yaptıkları gibi, birbirleriyle rekabet etmeye zorlanmaktadır. Bunun insanların farklı seçenekler arasında seçim yapabilmelerine olanak tanıdığı için toplum yararına olduğunu söylüyorlar; ancak çeşitlilik zorunlu olarak eşitsizliğe de yol açmaktadır. Belirgin biçimde, herkes seçim yapma konusunda aynı olanaklara sahip değildir.(Aplee,2003).

Binlerce okula milyonlarca bilgisayarın satışından doğrudan elde edilen gelirin yanında, aynı zamanda bilişim teknolojilerinin (genellikle bilgisayar) aileler ve öğrenciler aracılığıyla teşvik edilmesi için bir yoldur. Fransa’da gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçları, ailelerin harcamalarının % 40’ından fazlasını çocuklarının isteklerini karşılamak için yaptıklarını gösteriyor. (Mc. Brunie, 2005).

Makineler üzerine harcanan para, öğretmen yetiştirmeye harcanmamaktadır. Bilişim teknolojilerinin öğrenci performansını iyileştirdiği yönünde hiçbir somut kanıt yok. Bilgisayarlar çok yararlı olabilir; ancak özellikle harcanan inanılmaz miktardaki paralar göz önüne alındığında, bilgisayarların diğer araçlara göre daha iyi pedagojik bir aygıt olduğunu kanıtlayan hiçbir şey yok. Ancak burada amaç, öğrencilerin (geleceğin işçilerinin) bilişim teknolojilerinin giderek daha fazla gerekli olacağı yeni iş ortamının araçlarına alıştırılmasıdır. Bilişim teknolojileri, yeni bir öğretim piyasasının kapısını da açmaktadır: online eğitim bunlardan sadece birisi.(Rosa,2004).

Devletler, merkezi yönetimler, eğitimle ilgili yükümlülüklerini giderek yok etmektedirler. Daha önce devletin üstlendiği yükümlülükler, giderek bölgesel ve yerel otoritelere devredilmektedir. Sonuçta okullar, kendi finansmanlarını karşılamakla olduğu kadar, öğrencilerinin elde ettiği sonuçlardan da sorumlu tutulacaklar. Bu özerklik olarak adlandırılan ve kaynakların kıt olduğu rekabet ortamında, müşteriler için, okulların ayakta kalması için verilen mücadele, bazı okulların başarılı sayılacağı, bazılarının başaramayacağı ve kapatılmak ya da satılmak zorunda bırakılacağı bir çeşit Sosyal Darwinizm’e yol açmaktadır.

Son olarak, okullar sadece özel şirketler gibi birbirleriyle rekabete itilmemekte; ayrıca şirketler gibi örgütlenmeleri de istenmektedir. Bu nedenle yapılan öneri, yönetsel, hiyerarşik bir okul örgütlenmesi doğrultusundadır.

Okullar ticari kurumlar olarak kurulduklarında, sağladıkları hizmetler de kar, verimlilik gibi ticari ölçütler çerçevesinde biçimlenmektedir.

Temelde sosyal bir hizmet olarak sunulması gereken eğitimin özü bireylerin entelektüel ve kültürel olarak gelişmelerine yardım edilmesi (Gök, 2005:109), eğitimin ticarete döküldüğü bir ortamda bunun yerini rekabet ve piyasanın kuralları almak durumunda kalacaktır.

İngiltere'deki piyasalaştırılmış eğitim ile ilgili bulgular da göstermektedir ki; bireyciliğin ve girişimciliğin eğitimdeki rolü büyük oranda artmıştır: Geniş yaygınlık kazanmış olan lig çizelgeleri bir kimsenin eğitim pazarındaki görece değerini Gök'ün de belirttiği gibi modern kültürün tesis edilmesinde okullar, müfredat, yaygın eğitim kurumları önemli roller üstlenmiştir (Gök, 2005:96).

Nüfus artışının ve genç nüfus sayısının gerektirdiği yetişmiş eğitimli elemanın azlığı ve giderek küçülen mali kaynaklar sonucu devlet okullarının olanakları ve kapasiteleri yıldan yıla küçülme, okullarda sınıf başına düşen öğrenci sayısı artmakta ve devlet okulları eğitim gettolarına dönüşmektedir. Bu durumdan en fazla etkilenenler yoksul ailelerin çocukları olmaktadır. Bu grup, zaten sosyal sınıf temeline dayalı uzun zamandan beri yerleşmiş olan ayrımcılığı gittikçe daha fazla yaşamaktadır. Devlet okulları yoksul ve işsiz ailelerin çocuklarıyla kalabalıklaştıkça, özel okullar parasını ödeyebilenlere daha kaliteli eğitim sağlayan kurumlar haline gelmektedir (Gök, 2003:104).

Küresel ölçekte yapılan eğitim piyasası kendi ölçütleri ve değerleriyle birlikte, eğitim sistemlerini birbirine bağlarken, küresel eşitsizliklerin yeniden üretiminde kilit rol oynuyor. Bugün bilginin üretiminin ve iletiminin yolları ve olanakları çeşitlense de, okullar ve eğitim sistemi hala stratejik bir öneme sahip, çünkü okullar hala bilgiyi güce dönüştüren seçeneksiz kurumlardır. (Sayılan, 2004).

5.1.3. Öğretmenler Üzerindeki Etkileri

Eğitimde özelleşme ve öğretmenler üzerindeki sonuçları. (Mary Rose, 2003akt. Keskin, 2003)

1.)Öğretmenler kamu görevliliği statüsünü kaybetmişler ve belediyelerin düzenlediği sözleşmelerle istihdamı ile özel istihdam farkı ortadan kaldırılmıştır.

2.)Öğretmen iş gücü piyasasına ilişkin yasa ile öğretmenlerin deneyim ve eğitim seviyelerine göre ücret farklılaşmaları oluşturulmuştur.

3.)Kamu okullarının belediyeye devri ile birlikte öğretmenlerin çalışma koşulları esnekleştirilmiş, iş güvecisini yitiren öğretmenler tatillerde maaş hakkı, standart ücret olacağı, haftada 30 saat çalışma, örgütlenme haklarını kaybetmişlerdir.

4.)Öğretmenler yaşamlarını sürdürmelerine yetecek geliri elde edebilmek için sabah bir okulda öğlenden sonra başka bir okulda derse girmek zorunda kalmışlardır.

5.)Özel okullarda istihdam edilen öğretmenlerde sahip oldukları bazı yasal güvenceleri, örneğin ücret garantisi, kaybetmişlerdir. (Keskin 2003).

Öğrenciler, eğitim piyasasının tüketici kitlesi olarak tanımlanmaktadır. Bilgi, öğretmen ve öğrencilerin kolektif etkinliğinin bir sonucu olmak yerine, öğrencilerin tüketebileceği bir meta haline getirilmekte. Bireysel öğrenme yöntemleri, esnek ve parçalanmış emek piyasasının ihtiyaçlarını karşılamak üzere yaşam boyu eğitimi yaygınlaştırmak ve doğallaştırmak için kullanılmaktadır. Ders malzemelerinin standartlaştırılması ile birlikte, eğitim alanında öğretmenlerin işlevleri sınırlandırılmakta ve eğitim alanı dışındaki uzmanların eğitime müdahalesi artmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri aracılığı ile, eğitimin herkes tarafından kolayca ulaşılabilir ve tarafsız bir hizmet olduğu fikri yerleştirilmeye çalışılmaktadır.

Neo liberal politikalar ile eğitim sisteminin ticarileştirilmesi ve ulusal eğitim devlet okullarında kısmen paralı hale getirilmesi konusunda yol almıştır. Böylece eğitim sisteminin çürüyüşüne ve toplumun hiçbir kesimi tarafından savunulmaz duruma gelmesin neden olmuştur. (Sayılan,2004).

Neo liberal ideolojiye göre iş güvencesinin olmaması, bilgi toplumunun ihtiyaçlarını karşılayabilecek beşeri sermaye yatırımlarının yapılmaması ile ilgilidir.

İşsizlik veya iş güvencesinden yoksun olma problemi, eğitim sisteminin emek piyasalarının ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılmasını meşrulaştırmak için kullanılmaktadır.

Eğitim reformları evrensel bir ilerleme olarak tanımlanmakta ve bu ilerlemenin temel kriterleri de şöyle sıralanmaktadır: Verimliliği artırmak, eğitim hakkını geniş kesimlere yaymak, bireysel ihtiyaçları karşılamaya yönelik eğitime önem vermek, bilgi iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılmasını kolaylaştırmak, eğitime yapılan yatırımların daha fazla oranda geri dönüşünü sağlamak. Sözü edilen kıstaslar, fayda kavramı ile ilişkilendirilmekte ve beşeri sermaye kavramının kriterleri ile ölçülebileceği iddia edilmektedir. Sonuç olarak, eğitimde ilerleme verimlilik ilkesi ile açıklanmakta ve böylece piyasalaştırma doğallaştırılmaktadır.(Sayılan,2004).

Neo liberal politikalar, öğretmenleri ve onların geleneksel güvencelerini piyasa temelli verimliliğin önündeki engel olarak görür. Gelecekte, üniversitelerin öğretmenlerin yeteneklerine daha az bağımlı hale gelmesi ve öğrencilerin de müşteri olması gerektiği öngörülür.

Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, eğitimin biçim ve içeriğinin özel yatırımcıların lehine olacak biçimde düzenlenmesine rağmen, özel yatırımcıların kar olanaklarını artırmak üzere devlet bütçesinden kaynak talep etmeleridir. (Sayılan, 2004).

Geleceğin öğretmeni, çok yönlü bir öğretmen, hayat boyu öğrenen, her fırsatı bir öğrenme kaynağı olarak değerlendiren ve kendisini sürekli yenileyip sınavan kişi olarak örnek olma durumundadır. Öğretmen alan bilgisi, yöntem bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür konularında geniş bir birikime sahip ve bu birikimi karşılaşılan öğretim ve öğrenme durumlarında ne zaman, nasıl kullanacağı konusunda anlayış geliştirmiş bir meslek insanı olmalıdır. Eğitim, öğrenmeyi öğrenme ve bilgiye erişim kanalları ve yöntemlerini herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla kavramsal ve uygulamalı bir altyapının üzerine yapılandıracak biçimde ele alınmalıdır. Eğitimin tüm evrelerinde yatay ve dikey geçişlere imkân verilmeli, etkin bir rehberlik hizmetiyle tamamlanmaktadır. Öğrencilerin çok yönlü nitelik ve

beceriler edinmesi sağlanmalı, eğitim her düzeyde üretici ve yaratıcı bir perspektife oturtulmalı, tüm öğrenciler için fırsatlar ve olanaklar sunabilen kamusal sorumluluk içinde düzenlenmektedir (Eğitim Sen, 2005).

Eğitim sisteminde ulusal ilke ve normlar terk edilerek özel eğitim teşvik edilmesi ve devlet kurumlarının gerek öğretmenlerin gelir düzeyi geriletılarak ve gerekse eğitime ayrılan bütçe ödenekleri kısıtlanarak güçsüz işlevsiz bir konuma itilmektedir.(Aplee,2003). Devletin asli görevleri arasında yer alan parasız eğitim alanında da kullanılması suretiyle öğretmenlerin tüccar, öğrenci-velilerin ise müşteri olması aslında tümüyle dünya sermayesi tarafından alınan kararların hayata geçirilmesinden başka bir şey değildir.

Son olarak, bilişim teknolojilerinin yoğun biçimde yaşamımıza girmesi, öğretmenlerin öğrettikleri konular üzerindeki denetimlerini de sınırlayabilir. Günlük iş yaşamının koşuşturması içinde, öğretmenler kendilerine yarar getiren her şeyi memnuniyetle karşılayabilirler. Bu dönüşümler eğitim emekçileri açısından esnek çalışma ile güvencesiz ve belirsiz çalışma ilişkileri anlamına gelmektedir. Piyasa tarafından belirlenen performans kriterleri iş yükünün artması veya çalışma saatlerinin uzaması sonucunu doğuracaktır. Ücret belirleme sürecinde nesnellik, eşitlik ve adil bölüşüm gibi ilkeler yerini ticari ölçütlere bıraktığında genel ücret düzeyleri büyük olasılıkla düşecek ve ücretleri piyasa tarafından belirlenecek eğitim emekçileri, bu ücretlerini de yine özelleştirilmiş kamu hizmetlerini satın almak için harcayacaklardır. Ayrıca müşterilere ve piyasada rekabete odaklanmış bir eğitim dizgesinin çalışanları ciddi ölçüde bölünmüş, kendi aralarında rekabet eden, var olan dayanışma ve kolektif çalışma kanallarını kaybetmiş olacaklarını öngörmek zor olmamaktadır. Bu süreçte neredeyse yok olma noktasına getirilen sendikal örgütlenmelerin de işlevsizleştirilmesi söz konusu olmaktadır.

5.1.4. Eğitim Eşitsizlikleri ve Küreselleşme

Küreselleşmenin sosyal adaletçi ve özgürlükçü söylemlerin aksine günümüzde eşitsizlikler her yönden artmaktadır. Ekonominin genel göstergelerinde yoksullar aleyhine oluşan eşitsizlikler nedeniyle de eğitimde gerilemelere neden olmuştur. Bunun sonucunda hem çocukların ve gençlerin okullaşma oranları kayda değer düzeyde düşmüş, hem de eğitimde kalitesizleşme artmıştır.

2001 Dünya Kalkınma Raporu, dünyadaki ekonomik kalkınmanın yoksul insanlara iyi yaşama şartlarını oluşturmada yetersiz kaldığı belirtilerek yenedünya düzeninin ülkeler arasındaki gelir uçurumunu nasıl daha da büyüttüğünü ve yoksulluğu nasıl artırdığını ortaya koymuştur. Rapora göre, Dünya’da 2,8 milyar insan günde iki dolardan daha az bir gelirle hayatını sürdürüyor.(Akçay, 2003).

Küresel değişimler beraberinde gerek ülkesel, gerekse ülkeler arasında eğitim eşitsizlikleri arttırmaktadır. Bu açıdan küreselleşme, yoksullar ve eğitimsiz kesimler için büyük tehlikedir. Yoksul kesim ve ülkelerin bu durumdan kurtulmalarının yolu eğitimdeki yeni atılımların gerçekleştirilmeleridir. Ancak son yıllarda yoksul ülkelerin eğitim yatırımları daha da azalmıştır.

Steward'a göre Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde 10 yıllık uyum sonucu temel eğitimde okullaşma oranı yüzde 42, ortaöğretimde ise yüzde 21 oranında düşmüştür. Yine aynı ülkelerde kalite göstergeleri olan öğrenci başına harcama, devam, başarı, öğrenci başına öğretmen ve kayıtlı öğrenci sayısında düşüşler ve buna koşut olarak okul terklerinde artış gözlenmektedir.(Sayılan, 2004).

1980’lerden sonra uygulanan istikrar paketleriyle gelir düzeyi iyice düşen kesimleri eğitimi talep etmekten çok hayatta kalmak ilgilendirmeye başlamıştır. Yapısal uyum politikalarını uygulayan 108’e yakın ülkenin %42’sinde ilkokula kayıtlarda %21 düşüş yaşanmıştır. (Ercan 1997:54).

Gelir düzeyinin düşmesi ve işsizliğin yaygınlaşması, sınırlı kaynaklarını çocuklarının eğitimine ayıramayan toplumsal kesimleri giderek genişletmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde ilköğretime başlayan çocukların yüzde 30’u ilkokulu bitirememektedir. Bu oran kimi ülkelerde yüzde 60’a kadar çıkabilmektedir.

Okula başlayan öğrencilerin yarısı okuldan mezun olabilmektedir. Ailelerin çocuk emeğine ihtiyaç duyması, düşük nitelikli eğitim çocuğun eğitim sisteminden ayrılmasına neden olabilmektedir (Güney,2003:80).

Eğitime olan talebin azalışı, gelişmekte olan ülkelerde çocuk ve kadın işçi çalıştırma eğitiminin artışı ile paralel seyretmiştir. Son zamanlarda birçok ülkede gözlenen çocuk emeğinin kullanımında artış gözlenmiştir.

Neo liberal eğitim politikaları, belli bir kesim için emek kalifiyesinin artırılmasına hizmet ederken, toplumun büyük kesimini eğitimsiz ve niteliksiz iş gücü olarak piyasaya itilmesine doğurmuştur. (Güney,2003:11). Bu küresel sermayenin talepleri doğrultusunda oluşan bir sonuçtur.

Gelişim ülkelerin emek yoğun işletmelerini kadın ve çocuk işçilerin kullanıldığı ülkelere kaydırılmalarına neden olmuştur. Neo liberal eğitim politikalarının oluşturulduğu niteliksiz yedek işgücü, her zaman hali hazırda çalışanlardan daha düşük ücretle çalışacak bir işsizler ordusunun emeğin fiyatının sürekli aşağı çekilmesine neden olur ki, bu da küresel sermaye için emek maliyetlerinin aşağıya çekilmesi ve dolayısıyla kar oranının sürekli artışı anlamına gelir. (Güney, 2003:11)

Bugün dünyadaki toplam 882 milyon okumaz yazmazın 867 milyonu az gelişmiş ülke halklarıdır. Bunların da üçte ikisini (%64) kadınlar oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerde okuryazarlık oranı %98-99'u bulurken, yoksul ülkelerde bu oran %48'e düşmektedir (UNESCO,2004akt.Sayılan,2004).

Eşitsizliğin diğer bir boyutunda ise, kamusal eğitimin güçsüzleştirilmesinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri farklı düzeylerdeki sonuçları vardır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında ki eşitsizlikler artırmıştır.

İnsanların bilgiye ve eğitime ulaşmalarını sağlayan kültür ve iletişim göstergeleri bakımından farklılıklar çarpıcıdır. Gelişmiş ülkelerde her bin kişiye 2011 bilgisayar, 642 televizyon, 554 telefon ve 27 bilgisayar düşerken bu oranlar yoksul ülkelerde bin kişiye 42 radyo, 23 televizyon, 4 telefon, 1 bilgisayar biçimindedir. Gelişmiş ülkelerde her yüz bin kişiden 42'si bu olanağı sahipken, yoksul ülkelerde kullanıcı görünmemektedir (UNESCO,2000,akt.Sayılan,2004).

Küreselleşme eğitimleri nedeniyle elde edilen gelirlerde de eşitsizlikler yaratmaktadır. Daha iyi eğitim alanlar geçmişe göre daha fazla kazanırken ortalama düzeyde eğitime sahip olanlar gelirlerinde önemli azalmalar oluşmuştur. Ortalama ve ortalamanın altındaki hanelerde hem kadının hem erkeğin ortalama eğitim düzeyleri yükselmekle birlikte gelirleri düşmüştür. (Tomul, 2002:81).

Dünya Bankası Raporu'ndaki yoksulluk hakkındaki ifadeler ve bu konudaki öneriler şu saptamaları yapmaya olanak vermektedir:

- a) Küreselleşme yoksulluğu arttırmıştır.
- b) Gelir uçurumları, ülkeler arasında olduğu kadar ülkeler içinde de söz konusudur.
- c) Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır; sadece düşük gelir ve düşük tüketim olmakla kalmayıp, aynı zamanda eğitim eksikliği, kötü beslenme ve kötü sağlık anlamına da gelmektedir. Okumaz-yazmazlık, yetersiz okullaşma ve cinsiyet eşitsizliği yoksullukla ilgilidir (Akçay,2003). Eğitim düzeyini yükseltmek için yapılan her türlü girişim yoksullukla yapılan mücadele anlamına gelmektedir.

Neo liberal küreselleşme, eğitimi salt ekonomik açıdan ele almakta ve bu süreçte meta haline getirmektedir. Dolayısıyla birçok metada olduğu gibi eğitim miktarı ve kalitesi arz ve talebe bağlıdır. Fakat birçok toplumda, kamu sektörü eğitim arzına egemendir. (Güney,2003:8)

Neo liberal eğitim uygulamalarının eşitsizlikleri daha fazla derinleştirdiğine ve eleme işlemini yerine getirdiğine dair Apple şöyle ifade etmektedir. *Varlıklı aileler daha fazla vakitleri olduğu için değişik okulları ziyaret edebilir. Genelde birden fazla arabalara sahiptirler ve çocuklarını daha iyi okullarda okutmanın mali yükünü kaldırabilirler. Ayrıca çocuklarına okul sonrası programlar ve kamplar gibi (dans, müzik, bilgisayar dersleri) gizli kültürel olanaklar sağlayabilirler ve bu olanaklara çocuklarına doğal olarak görülen ve kültürel donanım işlevi gördüğü varsayılan bir kolaylık, bir tarz kazandırır. Yoksul ailelere mensup ebeveynler için ise durum farklıdır. Ne var ki okullarda ve aktörlerinde aranan tarihsel olarak köklü alışkanlıklara sahip olma özelliğinin daha zengin olanların özellikleriyle çakışması, bu zengin aileler için var olan maddi imkânlarla da birleştiğinde, genellikle*

ekonomik ve sosyal sermayenin başarılı bir biçimde kültürel sermayeye dönüşmesine yol açmaktadır. (Apple, 2004:34).

Gelişmekte olan ülkelerde uygulanan yapısal uyum ve yeniden yapılanma politikalarıyla, öncelikle kamu harcamalarında kısıntıya gidildi. Devletin sosyal harcamaları azaltılarak, toplumun mütevazı kesimlerine sunulan hizmetler hemen hemen durma noktasına gelmektedir.

Gelişmiş ülkeler yapısal uyum ve GATS müzakerelerinde seçici davranı bilmiştir. Bu ülkelerdeki eğitim ayrılan kaynaklardaki düşüş, az gelişmiş ülkeler düzeyinde olmamıştır. Gelişmekte olan ülkeler, düşük pazarlık güçleri ve yetersiz entelektüel kaynakları nedeniyle bu programları koşulsuz uygulamak zorunda kalmışlardır. Bunun sonucunda da uyum sürecinin öncesinden bile daha kötü bir tablo ile yüz yüze kalmışlardır (Sayılan, 2001). DB ve IMF'nin yapısal uyum politikaları, eğitimi bir sektör olarak tanımlamıştır.

Eğitim politikalarını, yapısal uyum çerçevesinde inceleyen Stewart'a göre; eğitim, büyük ölçüde yatırım aracı olarak talep edilmektedir. Eğitim herkes için oldukça ağır maliyetler içermektedir. Hem ulaşım, kitap, üniforma ve ücretler gibi dolaysız maliyetler, hem de çocuklar okulda olmasaydılar, kazanacakları gelirler ve aile toprağında çalışmak veya kardeşlerine bakmak için gelir getirmeyen faaliyetlerden oluşan dolaylı maliyetlerdir. (akt.Güney, 2003:9).

GATS süreci ile kamu yönetimi eğitim politikalarının belirlenmesi ve yürütülmesi üzerindeki egemenliğini kaybetmiştir. Aynı zamanda çalışma hakkı ve istihdam koşullarını da değiştiriyor, düzensiz ve esnek çalışmayı yaygınlaştırıyor, çalışanların örgütsüzleşmesini getiriyor (Devidal, akt. Sayılan, 2004).

GATS'ın çerçevesini oluşturduğu ve kurallarını düzenlediği küresel eğitim piyasası, kültürel olarak Amerikan Eğitim Sisteminin ve İngilizcenin hegemonyası altında biçimleniyor, bu da yerel ve ulusal kültürlerin ve dillerin giderek eğitimden dışlanmasını getiriyor. Gelişmekte olan kültürel sermaye ve yüksek nitelikli insan kaynakları gelişmiş ülkelere gidiyor. GATS tek yönlü beyin göçünü teşvik ediyor (Verger and Bonal, 2006 akt. Sayılan, 2004).

Eğitimin adem-i merkezileştirilmesi ile birlikte yaşanacak olan özelleştirme süreci toplumsal eşitsizliklerin daha da fazla derinleşeceği öngörülmektedir. Kuralsızlaştırma ve özerklik, güçlü toplumsal farklılaşmalar ekseninde eşitsiz gelişmenin temellerini oluşturmaktadır. Şu anda var olandan çok daha fazla zenginler için ayrı ve yoksullar için ayrı okulların olması beklenmektedir.(Hirtt, 2005,ayrıca Çeken,2006:43).

Eğitimdeki eşitsizliğin bir başka yüzünde ise, okullar arası farklılıklardır. Okulların ve eğitimin finansmanı velilere bırakıldığı ölçüde, ad sahibi ayrıcalıklı devlet liseleri ile adsız sansız okullar arasında gerek eğitimin kalitesi gerekse eğitim ortamı açısından fark giderek büyümektedir. (Sayılan, 2004).

Pazarlar bilgileri ve maddi kaynakları dolayısıyla sosyo-ekonomik durumu yüksek ailelere imtiyazlar getirmektedir. Sahip olduğu ekonomik avantajı olan okulların statüsü güçlenmekte, geri kalanın eğitimi ise daha da kutuplaşmakta ve gittikçe aşağı doğru kavis çizen bir hal almaktadır (Apple, 2004:39).

Eğitim sistemine bütün çocuklar eşit olarak girememekte, sistem içinde eşit eğitim alamamaktadırlar. Sistem belli sınıfların ve grupların, erkeklerin ve belli yerlerde yaşayanların lehine çalışmaktadır (Gök,2004:94).

Eğitimin ticarileştirilmesi ve piyasaya açılması var olan bu eşitsizlikleri daha da artırmıştır. Eğitimin sorunlarını ve alt yapısını sağlamakta zorlanan ülkelerin, bu alana daha az kaynak tahsisi etmektedirler.

Ekonomik güçlüklerle karşılaşan ülkeler kişi başına özellikle eğitim harcamalarını önemli ölçüde azalmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin böyle bir eğitim sistemiyle küresel yarışmaya dâhil olmaları mümkün görünmemektedir.

Küreselleşme sürecinde eğitim alanında özel girişimcilik özendirilmektedir. Bu da giderek paralı hale gelen devlet eğitimine bile ulaşmanın olanaksız hale getirmektedir. IMF, OECD, DB VE DTÖ gibi küresel aktörlerce uygulatılan neo liberal politikalar yararlanan öder mantığını benimsenmektedirler. Sosyal devlet kapsamında kamusal olan hakları özel teşebbüse devretmekte, devletin elinde kalanları ise paralılaştırmaktadır.

Küresel kapitalizmin ihtiyaçlarına uyarlanmasını sağlamak için eğitimin finansmanı, müfredat, örgütlenme ve yönetim, öğretim yöntemleri alanında sürekli yeniden düzenlenmektedir. Eğitime ayrılan kamusal kaynakların kısılması ile birlikte, özel sektörün eğitim yatırımları kamu kaynaklarıyla desteklenmiş, kamu kaynakları kullanılarak üretilen eğitim hizmetleri ise gittikçe niteliksizleşmiş ve eğitim maliyeti çeşitli biçimlerde velilerce karşılanmaya başlamıştır. Bu düzenlemelerin sonucunda kamu okullarının güçsüzleştiği ve çözülmenin sürdüğü, eğitim eşitsizliklerinin yayıldığı görülüyor.

5.2. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM SİSTEMİNE GETİRDİĞİ KAVRAMLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

5.2.1. Eğitimde Çok Kültürlülük

Eğitim tartışmaları çok kültürlülük bağlamında değerlendirildiğinde genel olarak iki görüş ortaya çıkar. Bir tarafta, eğitimin ulusal kültüre hizmet eden, ulusal birliği korumakla mükellef belirli bir inanca dayalı olarak inşa edilmesi gerektiğini iddia eden egemen görüş. Bu kavramı, küresel kapitalizmin yeni bir tuzağı olarak değerlendiren ve millî birlik ve bütünlük ruhuna aykırı görüp tartışılmasının bile sakıncalı olacağını savunan görüş. (Parekh, 2002: 286).

Diğer tarafta, bu tip bir eğitimin mağduru olduğunu söyleyen ve eğitimin asıl amacının öğrencilerin mensup oldukları etnik, mezhepsel ya da kültürel kimliklerini öğretmek olduğunu ifade eden görüştür. (Parekh, 2002: 287). Bunlar çok kültürlü eğitim kavramını, büyük ölçüde neo liberal politikalarla uyum içinde ele almaktadırlar.

Çok kültürlü eğitimle ilgili tanımlamalar bütünsel anlamda değerlendirildiğinde, insan haklarına saygı duyma, kültürel farklılıkları hoş karşılama, eğitimde fırsat eşitliği, kültürel çeşitliliği yansıtıcı eğitim ortamları

düzenleme, farklı bakış açılarını ve fikirleri analiz etme öğelerinin ortak paydaşlar olduğu görülmektedir.

Eğitim, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutların farkına varılmasıdır (Çırık:2008). Bu bağlamda çok kültürlü eğitim ise bir fikir, bir eğitim reformu ve bir süreçtir. Farklı ırk, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen tüm öğrenciler için eşit eğitim fırsatları yaratmaya çalışır ve bunun için de tüm okul ortamını değiştirmeye, yeniden yapılandırmaya uğraşır (Banks, Cookson, Gay, Hawley, Irvine, Nieto, Schofield, & Stephan, 2001akt.Çırık:2008).

Bir diğer tanıma göre çok kültürlü eğitim, okullarda, çoğulculuğu ve eşitliği desteklemek amacıyla yapılan önemli, eleştirel bir tartışma oturumudur. Bu türden bir eğitim, farklı gruplar arasında diyalog geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, çok kültürlü eğitim, okullardaki iyileştirme çalışmalarında, gruplar arası iş birliği süreci olarak görülebilir. Bu süreç içerisinde, okulların, tüm bireyler için işlemesine gayret edilir (Bohn & Sleeter, 2000).

Coşkun (2006) ise çok kültürlü eğitimin toplumsal bir süreç olduğunu vurgulayarak, ulusallaşma sürecinde tek dil, tek kültür ve tek dinin ön plana çıktığını, toplumun eğitim ve refah düzeyi yükseldikçe, bireyin diğer dillere, kültürlere ve dinlere ilgi ve saygı duymaya başladığını belirtmektedir. Bütün bunların yanında çok kültürlü eğitim, sadece farklı etnik gruba, sosyal sınıfa, dine ait olan öğrencileri değil, aynı zamanda farklı cinsiyete, üstün yeteneklere ve zekâyâ sahip olanları da kapsamaktadır (Banks & Banks, 1993; Slavin, 1994, aktaran Herring & White,1995).

Çok kültürlü eğitim, kültürel farklılıkların anlaşılması ve farklı olanın tanınmasıyla, kültürler arasındaki diyalogun geliştirilmesi hedeflemektedir. Bu düşünce her kültürün kendi değerleri, normları ve yaşam biçimleri olduğundan, hiçbir kültürün mutlak görelî ve doğru olamayacağından yola çıkar. Buna uygun olarak, kültürel görelilik olarak adlandırılan görüş, toplumsal olguları sadece söz konusu toplumun kültür ve değerler sistemi çerçevesinde ele alır. Böylece çok kültürlülükle birlikte, öğretim programlarına ilişkin yeni bir değerlendirme yapma zorunluluğu doğmuştur Yalçın (2002:71), Gay'ın çok kültürcü eğitimin taşıması gerektiğini düşündüğü özellikleri şöyle aktarır:

1. Çok kültürcü eğitim, öğrencilere kesin doğrulara ve ön yargılara meydan okuyabilmeleri için gerekli olan eleştirel düşünür ve sosyal-politik analistler olmalarına yardımcı olur.
2. Çok kültürcü eğitim, demokrasi anlayışına benzer şekilde toplumun yeniden yapılandırılması ve dönüşümünde yol göstericidir.
3. Demokrasi ve çok kültürcülük ulaşılması hedeflenen önemli konulardır fakat daha tam anlamıyla tamamlanmamışlardır. Tamamlanmak için verilen savaş diyalektik bir savaştır ve birinin tamamlanması diğerinin de tamamlanmasına katkıda bulunacaktır.

Küreselleşmeyle birlikte rekabetin artırılması ve uluslararası sisteme uyum çabası üniversiteleri, küresel ağlarla bütünleşmeye itiyor. AB üyesi ülkeler arasında öğrencilerin, öğretim görevlilerinin serbest dolaşımını destekleyen ERASMUS, SOCRATES, LEONARDO da VİNCİ, YOUTH gibi programlardan, üniversite düzeyinde işbirliği sağlayan SOCRATES bu programlarla ortak eğitim politikaları, meslek standartları ve kalite birliği sağlanmaya çalışılıyor. (Durmuş 2002:76).

Demokratik eğitim, bireylerin kendi yetilerini her bakımdan geliştirme olanaklarına ortak biçimde sahip olmalarıdır. Çok kültürlü eğitim, müfredat ve öğrenme ortamlarının düzenlenişi açısından, öğrencilerin diğer kültürlerle yönelik entelektüel merakını uyandıran eğitim olarak görülmelidir (Parekh, 2002: 288-293).

Çok kültürlülük ve eğitim, çeşitli azınlık kültürlerinin özleştirilmiş temsillerinde kökleştirilerek eğitimbiliminin kapsamında değerlendirilir.

Birey ve devlet, birey-birey ilişkilerini ifade eden vatandaşlık kavramını ve vatandaşlık eğitimini oy verme vergi verme, askerlik yapma ifade edilmektedir. Küresel vatandaşlık kavramı ile karakterize edilen kavram bireyin kendisini dünya vatandaşı olarak görmesini sağlayan bir yapıya dönüştürmüştür (Durmuş 2002:77).

Beyin göçünün hızlanması, ulusal değerlerden daha fazla küresel değerleri önemsemeyi sağlamaktadır. Küresel vatandaşlık ile birey ulus üstü değerleri oluşturan kurumlara bağlanırken; kişinin arkaik yerel kimlikleri ön plana çıkartılarak ona sahiplenmesi istenmektedir. Küreselleşme, ulus devletlerin ve geleneksel baskın kültürlerin çoğuna meydan okuyan yeni bir yaklaşım ve kavrayış olarak çok kültürlülük anlayışını getirmiştir (Turner 1996 akt. Durmuş 79).

Çok kültürlü toplumu sosyologlar, hâkim ve standart kültürün %65, bazıları ise; %80 olduğu bir ülkeyi, karmaşık olarak isimlendirmemektedirler. Oldukça homojen bir yapıda çok kültürlülük dayatmaları çatışma kaynağı olabilir. (Erkal:2009)

. Çok kültürlü eğitim ile ırkçılık ve eşitsizlik meşru hale gelmektedir. (Aman 2000, akt. Cırık:2008). Çok kültürlülük özgürlüğü ve imkânları kısıtlamaktadır. Çok kültürlülük, toplumda etnik azınlıkların sosyal statülerinden bahsetmektedir. Çok kültürlü eğitim göçmenleri baskı altında tutuyor. Onları köken kültürlerine hapsediyor.

Çok kültürlü eğitim, kültürü öğrenilen değil kalıtsal bir varlık olarak sunmaktadır. Hollanda'daki "Anadilde Eğitim ve Kültür Programı" göçmen çocuklarına kendi dillerinden başka yabancı dil öğretilmesini yasaklamaktadır. (Cırık,2008). Türk göçmen çocukları yalnızca Türkçe öğrene bilirken doğmuş biri öğrene bilirken mesela bu kişinin Çince öğrenmesi engellenmektedir. Çok kültürlü müfredatın şekillenmesinde anadil, velilerin geldikleri ülkenin dili olarak tanımlanmaktadır.

Çok kültürlü eğitimi dil alanındaki gelişmelerde de rastlanmaktadır. Eğlence ticaret, turizm, eğitim sektörlerinde küresel eğilimlerin gelişmesinin yanı sıra, internetin devreye girmesiyle, birçok ulusal, yöresel dil, daha az kullanılmaya başlanmış; hatta bazı pek bilinmeyen kabile dilleri yok olmanın eşiğine gelmektedir.

Dünyanın en büyük siyasal, askeri, endüstriyel ve ticari gücü olan ABD kültür ve iletişim alanlarında da bu etkisini göstermektedir. Bu ülkenin dili olan İngilizce giderek yaygınlaşmakta, internet sayesinde ortak dil haline gelmektedir. İngilizce sayesinde Amerikan kültürünün hegemonyası eğitim, eğlence, sanat, beslenme, giyinme, barınma, ticaret, örgütlenme gibi her türlü birincil ve ikincil tür ihtiyaçlar etkisini hissettirmektedir.(İnal:2000). Çok kültürlülük kavramı sadece söylem de kalmakta küresel güç dünyayı tek dilli hale getirmektedir. Bu Batı' ya yönelik bir özenti, ama daha çok da bir aşağılık duygusunu ifade etmektedir. (İnal 2000). Toplumların gelir düzeyi çok yüksek olan küçük bir kesim, yaşadığı,

eğlendiği, öğrenim gördüğü yerlere İngilizce v.b adlar vererek, bir biçimde geniş toplumsal kesimlerin dışında kendilerine farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır.

Küreselleşmeye birlikte insanların, en arkaik kimlik özelliklerine bile gönderme yapılmaktadır. Ulus devlet, etnik, kültürel ve post modern ayrımlarla parçalanmak istenmektedir. Küresel aktörler tüm etnik, kültürel ve dinsel farklılıkların belirgin şekilde ortaya çıkarılmasında etkin şekilde çalışmaktadırlar.

Ancak küreselleşme sürecinde, küresel güçler, özellikle yerelliği, alt kültürleri, geleneği, göreneği, masalı, efsaneyi, dini farklı inanç değerleri, göreneği ön plana çıkararak bölgesel ayrımları körüklemekle, küçük çaplı çatışmalar yaratılıp bu kargaşa ortamından yararlanmaktadırlar. (Kaçmazoğlu, 2002:50). Çok kültürlülük çeşitlilik ve zenginlik olarak anlaşılamaz. Bu küreselleşmenin ideolojisidir.

Ulus devlet anlayışının zayıflatılmasına karşı, yerel milliyetçilik akımı 1980'lerden sonra artmıştır. Sömürgeci mantık, neo liberal politikalarla, çevre ülkelerinde toplumsal adaletsizlikleri, gelir dağımı arasındaki uçurumu derinleştirirken, toplumların ilgi ve enerjilerini azınlık sorunlarına kaydırarak kendi emperyalist hedeflerini çok daha kolay gerçekleştirmektedir.

Modernleşme aşamasında geri plana atılan kimlikler, küreselleşme söylemleriyle pazar ve tüketim mekanizmasında dâhil edilmektedir. (Kaçmazoğlu, 2002:50) Küreselleşme olarak ifade edilen süreç, birbiri ile çelişen iki temel politikaya dayanır. Bu politikalardan birincisi dünyanın ekonomik, kültürel ve siyasal olarak bütünleşmesi, ikincisi küreselleşmenin anlamını aksine etkin dinsel ve bölgesel ayrımların körüklenerek derinleştirilerek küçük çaplı çatışmalar oluşturulup bu kargaşa ortamından yararlanılmasıdır. Bu politika ile batı dışı ülkelerdeki ayrımlar çatışmaya dönüştürüldükçe, batı dışındaki birikimlerin yatırıma yönlmesi, güçlü alternatifin üretilmesi engellenmekte ve emperyalist düzen yeni aşamasını rahatlıkla gerçekleştirmektedir.

Batı kendi çıkarları için tehlikeli bulduğu ülkeleri, oluşturduğu ve usular arası platformlarda onaylatarak hukuksallaştırdığı sözleşmelerle istediği noktaya getirebilmektedir.(Kaçmazoğlu, 2002:51)

Neo liberal politikaların eğitimi piyasaya açması ile birlikte, birçok eğitim kurumunun ortak uluslar arası eğitim projesi geliştirilmesine ve uluslar arası düzeyde eğitim veren okulların kurulmasına böylece eğitimi parasallaştırılmasına neden olmaktadır.

Küreselleştirme sürecinde eğitim, piyasaya uyumlandırma çabaları bu farklı program ve modelleri benzeştirme eğilimi içerisine girmesine neden olmuştur. Eğitimin çıktısı olan birey, dünyanın farklı yerlerinde çalışmaya hazır hale getirilmesi eğitim sayesinde mümkün olmaktadır. Eğitimin ulusal görünümü zayıflamakta, farklı toplumları ve kültürlerle ilişkin içeriklere programlarda yer verilmektedir.

Çok kültürlü eğitim, ulusal değerlerin aktarılmasından ziyade küresel değerlerin aktarımını sağlama işlevine yönelmektedir. Çok kültürlü eğitim, farklılıkları kutsallaştırma ve birlikteliklerin önüne geçirme misyonu yüklenmiştir. Bu ve benzeri ötekileştirme çabaları sosyal bütünleşmeye değil; çözülmeye yol açabilmektedir. Bu yaklaşım son yıllarda etnik taassubu ve ırkçılığı azdırmıştır.

5.2.2. Küreselleşmenin Öğretim Programlarına Etkisi

Küreselleşmenin eğitimdeki etkisinden söz ederken, okulların küreselleşme açısından öğretim programlarında değişiklik yapmalarını anlıyoruz. Bu bağlamda daha okul döneminde küresel düşünen öğrenciler yetiştirilir. Küresel boyutta sorumluluk üstlenen, tutum oluşturabilen bir gençlik yetiştirmek amaçlanır. Ama bu gençlik, aynı zamanda yerel boyutta da sorumluluk üstlenecektir (Tezcan,2002:57).

Programlarda eğitim, genel anlamıyla önceden planlanmış faaliyetler sonucunda istendik davranış değişiklikleri meydana getirme olarak tanımlanır. Farklı bakış açılarından yola çıkarak eğitim, çeşitli şekillerde de tanımlanabilir.

Eğitim, küreselleşme söylemlerine dayanak teşkil eden kavramların topluma benimsetilmesini sağlamaktadır. Eğitim programları bunun en etkili araçları arasındadır.

Eğitimsel reform iş alanları için daha iyi öğrenciler yetiştirmek prensibine dayanır ve bu durum çağdaş kültürel müfredat programına ek olarak ulus-üstülük konseptine de vurgu yapar (Stromquist and Monkman,2000:12, akt. Fırıncı, 2006:65).

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde dünya toplumlarının iç içe girmesi gerçekleşmiştir. Bu durumda yeni bir insan tipi ortaya çıkmaktadır. Küresel gelişmeler için gerekli olacak yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler, eğitim yoluyla sağlanacaktır (Tezcan,2002:57-58). Bu bakımdan eğitim alanındaki reformlar, geleceğin eğitimi için önem taşımaktadır.

Ulus-üstü imgeler küreselleşmeyi anlatmada kullanılan bir terimdir. Buna göre küreselleşme, çağdaş kültürel üretimle, politik bağlılığın ve ekonomik düzenin ulusal kimliğinin çözülmüş olduğu ve tasarlanmış toplumlarının küresel ve kültürel düzeyde yeniden biçimlendirildiği bir durum olarak değerlendirilir (Qough,2000 akt. Fırıncı,2006:68).

İnal neo liberal eğitim paradigmasını şöyle tanımlamıştır. *Hizmetten yaralanan öder anlayışı öğrenci, veli ve tüm eğitim taliplerine satın aldıkları eğitimin hizmetinin daha kaliteli (kaliteliden kasıt, alınan eğitimin piyasadaki maddi ve manevi değerler açısından karşılığının yüksek düzeyde olmasıdır.) olmasına yönelik çaba ve arayışlar, eğitim faillerini (idareci, öğretmen, rehber v.b.) iç eğitsel süreçleri daha etkin kılmaya götürmektedir. Zira piyasada karşılığı olmayan bilgi ve değerlerin okullarda okutulmasının anlamsızlığı savı, artık rüşünü ispatlayan bir düşünce kalıbı olarak zihinlere yerleşmiştir. Piyasada daha etkin bir karşılık bulma arayışında olan eğitimcilerin kafasındaki mevcut bir sorun da, belletilen bilgi ve değerleri daha etkin (bilimsel, doğru, piyasaya uygun, getirisi yüksek v.b.) ölçecek ölçeklerin geliştirilmesidir. (İnal, 2000).*

Vatandaşların alış-veriş yoluyla birbirlerine bağımlılıkları sorunlarını ele almaya imkân veren pazarlar rekabetçi bireyselciliğe dayalı bölümlenme ve hiyerarşi üreten ince ahlakilik olarak adlandırılabilir. şeyin en iyi örneğini oluşturmaktadırlar. (Apple, 2004:43). Küresel öğretim programlarının bilgiden çok beceriye yer vermesi yoksul ailelerin çocuklarının bilgiye ulaşmak için özel dersler

alma olanağına da sahip olmadıkları için akademik eğitimlerinin önünün kapanmasına neden olacaktır.

Programlar, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin bir gereği olarak sunulurken, bilgi toplumunun rekabetçi yapısına uyum sağlama hedefi vurgulanmaktadır.

Neo liberal küreselleşmenin bilgi toplumu kavramını öne çıkarmasının temel nedeni ise; sermayenin merkezileşme eğilimi ve artan rekabet ortamı açısından üretim sürecinin temel girdisinin bilgi olduğunun ifade edilmesi, sermayenin uluslar arası hareketliliğini kolaylaştırması ve e-ticaret gibi bir dizi yeni karlılık alanını mümkün kılmasıdır (Soysüren vd., 2003 akt.Çeken 2006:65).

Böylece sermaye araştırma-geliştirme için büyük yatırımlar yapma zorunluluğu karşısında, özellikle de üniversitelerin veri donanımını kullanma yönünde bir çözüm gündeme getirmiştir.

Bunu gerçekleştirmenin yolu da eğitimin, özellikle de yüksek eğitimin reforma tabi tutulmasıdır. Öte yandan neo liberal politikaların kamu harcamalarına getirdiği baskıların doğal sonucu olan üniversitelerin finansal kaynak sıkıntısı, üniversitelerin de piyasaya yönelmesine yol açmıştır. Bu süreçte yaşanan; genel olarak eğitimin özelde ise üniversitelerin, sadece ideolojik ve kültürel yeniden üretimi değil; bizatihi iktisadi bir süreç olarak sermaye birikiminin de kalbi haline gelmeye başlamasıdır (Akça vd., 2001:61-62;Soysüren vd.,2003;aktÇeken2006:68).

Müfredat değişimlerine ve çeşitliliğinden beklenenlere rağmen, rekabet ortamı günümüz okullarında köklü bir temele sahip geleneksel modellerden çok da farklı bir yapı oluşturamamıştır. Eğitimin bir niteliği olan eşitsizlik ilişkilerini değiştirmiştir. (Apple, 2004:31).

Küreselleşme ile birlikte eğitimin ideolojik işlevlerinde yaşanan dönüşüm ile birlikte, ulus-devlet ideolojisinin yerini serbest pazar ideolojisi almıştır. Eğitimin yeni ideolojik işlevleri vardır ve bunlar; serbest pazar ideolojisinin gerektirdiği türden rölativist ve performans yüceltimi ve teknokratizmle ifade edilebilecek değişik kompozisyonlar üretmektedir (Akçay, 2002:21).

Küreselleşmenin öğretim programlarına etkisi konusunda yapılan tartışmalarda, izlenebileceği gibi iki boyut öne çıkmaktadır. Bunlar ulus-üstülük ve yerelliktir.

Buna göre, bir taraftan öğretim programlarının yerel ve özgün kültürü öne çıkarması beklenirken, diğer taraftan programların evrensel olarak bu yerelliği barındırabilecek yapılar olarak tasarlanması beklenmektedir. Gough'ın da vurguladığı gibi, günümüzde pek çok yerel bilgi ve bunlarla ilgili olan pratikler, ayrıca yerel kültürler, öğretim programı üreticilerinin (Amerikan ve İngiliz Üniversiteleri, UNESCO vb. örgütler) belirledikleri eğilimlerin etkisi ile göz ardı edilmektedir. (akt.Fırıncı, 2006:71-72).

Eğitim müfredatı, bölgelere göre belirlemek, yerel kültür ve coğrafyayı öğretmek ekonomik ve toplumsal bir fayda olarak sunulur. Bunun nedeni olarak ülkelerin müfredatları belirlerken gereksinim duydukları ileriye yönelik geliştirilmesi amaçlanan beceri ve davranış taleplerinden yola çıkmaktadırlar. Kennedy (1993:176), 20 yüzyılın sonlarına doğru dünyanın çeşitli bölgelerinde okul müfredatlarının nasıl bir yapı da olduğunun anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Bu noktada ülkelerin müfredatları arasındaki farklılıklardan ziyade çarpıcı bir benzerliğinin oluştuğunu belirtir.

Gough, öğretim programı çalışmalarının yerelleşmesinde, öğretim programı bilginlerinin, ticari değiş-tokuş değerini bilginin küresel ekonomisine uygulamak yerine, onların daha yaratıcı, sanatsal ve diplomatik davranışları gerektiğini söyler. Dünya henüz yerel bilgiyi evrensel bilgiymiş gibi görünenlerle eşit sayılabilecek denli küçük değildir. (Gough,2000.akt. Fırıncı 2006:70).

Hızla piyasalaştırılan ve alınıp satılır bir mal haline getirilmeye çalışılan eğitim, felsefi ve ideolojik olarak da bir değişim yaşamaktadır. Tartışmalar Newton eleştirisi üzerinden, Kuantum felsefesi temelinden başlatılmıştır. Bu tartışmalar modernite ve postmodernizm üzerinden de yürümektedir.

Buna göre, kuantum fiziği, kaos matematiği, evrimci biyoloji, sinir bilim ve sistem ile ilgili teoriler alanlarındaki buluş ve ilerlemeler, bu dünyanın ve içinde yaşayan insanın öğrenilmesi ile ilgili görüş ve kuramları değiştirmiştir. Seçeneklerde

sadece siyah-beyaz değil, Gri tonlar da vardır. Kuantum fiziğine göre hiçbir şeyin kesin olmadığını, o halde eğitimde pozitif aklın değil, olasılıkçılığın baz alınmasını gerektiğini savunmaktadırlar. (Eğitim Sen, Sağdıç 2005).

Yapılandırmacı eğitim modeli aynı zamanda neo liberalizmle birlikte anılan post-modernist akımın rölâivist epistemolojisine dayanmaktadır. Post modern ders programı (Gömleksiz, 2005:343) bu nedenle bir bilgi ve öğrenme teorisidir.

Öğrenenlerin sahip olduğu bilgi birikimi farklılık gösterdiğinden, yapılandırmacılıkta tek doğru yerine, iki birey aynı kavrama farklı anlamlar yükleyebilir anlayışı getirilmektedir. Dolayısıyla burada bilginin göreceli olduğu düşüncesi temel alınmaktadır.

Postmodernizmin en önemli çıkış noktalarından biri aydınlanmanın rasyonalist ve bilimi temel alan geleneğini eleştirerek bunları totaliter olarak nitelendirmeleridir. Doğal bilimin yapı-bozumunu yapmayı amaçlayan post modern epistemolojinin en belirgin özelliklerden biri, hakikatin, aklın, gerçekliğin ve bilimin tekliğinin (yani evrenselliğini) yadsınma noktasına gelmesidir (Nanda, akt. Fırıncı 2006:37).

Post-modernistlerin ya da toplumsal farklılıkların korunması ya da eşitlikçilik adına kullandıkları görecelilik yaklaşımları bir bakıma onları idealizme, anti-rasyonalizme yaklaştırmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, epistemolojik dayanaklarının yanında, pedagojik bazı yönleriyle de eleştirilmektedir (Gömleksiz, 2005:344).

Postmodernizm örneğin Galileo'nun astronomisinin Copernic öncesi bilimden daha iyi olup olmadığı konusunda bir yargıya varmak için epistemolojik standartlar vermediği gibi, bilimin gelişimini anlaşılabilir bir tarihsel süreçte konumlandırma araçlarını da vermemektedir (Fırıncı 2006:37). Eşitlikçilik adına savunulan rölativizmin geldiği nokta, evrensel doğruların reddi olmaktadır.

Küresel eğitim politikalarında dönüşüm çerçevesinde, öğrenme ve öğretme anlayışında benimsenen yeni yaklaşım, yapılandırıcı öğrenme yaklaşımıdır. Öğretme ve öğrenme alanındaki kuramlar, nesnelci ve yapıcı olarak sınıflandırılmakta,

nesnelci görüş geleneksel öğretim anlayışlarına dayandırılmaktadır. (Gömleksiz, 2005:343).

Yapılandırmacılığa yöneltlen en önemli eleştirilerden biri, bu öğrenme yaklaşımının aşırı derecede hoşgörü göstermesi, gösterilen bu hoşgörünün sonucunda, öğretmenlerin öğrencileri ile uğraşmaktan öğrenme planlarını uygulayamadıkları konusundadır. Bir başka eleştiri de, bu öğrenme modelini uygulayan öğretmenlerin sertlik gereksinimi duymasındır. (Çeken,2006:37-38).

Öğretmen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrenenin kendi kararını kendisinin oluşturmaya yardımcı olur. Bu noktada öğretmen- yol gösterici ve rehberdir. Öğretmenler, problemi öğrenenler için çözmek yerine öğrencinin çözümlemesi için ortam hazırlarlar. Öğrenciler, öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarına etkin bir biçimde katılmaktadırlar (Gömleksiz, 2005:347).

Yapılandırmacı modelin bazı eksik yönleri vardır. Yapısalcılık yüz yüze etkileşim miktarına olan vurgu ile karşıt olarak etkileşimin kalitesine değinmemiştir. Öğrencilerin de dâhil edildiği etkileşimin miktarı artarken kalitesinde aynı süreç gözlenmemektedir. Bu türden çalışmalar göstermiştir ki öğrenme, öğrencinin etkileşim sürecine katılımına göre değişiklik göstermektedir. Başka bir deyişle, derse katılan öğrencilerin öğrenme düzeyleri yapılandırıcı bir biçimde artarken pasif olanların ters yönde yıkıcıdır. (Terwel, 1999 akt Fırıncı 2006:75).

Hiçbir teori tek başına iyi bir öğretim programı hazırlamada yeterli temeli veremez. Eğitimciler çok yönlü perspektiflere, çok yönlü bulgulara ve özellikle de pratik deneyimlere ihtiyaç duyarlar. Bütün bunlar soruşturmaya-sorgulamaya açık gruplar olarak sınıfları değiştirmede de etkili olacaktır (Fırıncı 2006:75).

Yapılandırmacı görüşün eğitim faaliyetlerine katkısının yanında, öğrencilere aşırı bir hoşgörüye vurgu yapması ve bunun sonucunda ise öğretmenlerin öğrencileri ile uğraşmaktan öğrenme planlarını uygulayamadıklarına yöneliktir. (Gömleksiz,2005:347)

Şüphelerin temel varsayımı, edindiğimiz her bilginin yaşantılarımız sonucu oluştuğudur. Bilginin doğruluğunu kontrol etmenin bir yolu yoktur çünkü bunu

kanıtlamak için yaşıntıdan bağımsız bir yol bulmak gerekir (Koç ve Demirel, 2005).

Bu görüş Kant'ın Saf Aklın Eleştirisi adlı tezinde de yer almıştır. Kant zihnin kurallarının doğadan çıkmadığını, zihnin bu kuralları doğaya verdiğini düşünmektedir. Kant'a göre, zihin sürekli öğrenme etkinliği içinde kendini değiştirir. Zihin boş bir kara tahta/zemin değildir (Koç ve Demirel, 2005).

İdealist felsefenin yapılandırmacı yaklaşım üzerindeki etkisi burada söz konusu olmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın temelinde de öğrenenin daha önceki yaşantıları, bilgiyi yapılandırmasında en önemli etkidir. Başka bir ifade ile öğrenen bilgiyi öznel yaşantıları ile bütünleştirmeden edinmemektedir.

Yapılandırmacı yaklaşımda eğitim programının içeriğinden çok, öğrenenin süreç içinde içerik ile etkileşimde bulunma ve onu anlamlandırabilmesi önemlidir. Öğrenci merkezli eğitim modelini savunan yapılandırmacı yaklaşımda, öğrenenlerin bireysel farklılıkları öğrenme sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. (Çeken, 2006:70).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, yeni deneyimlerin, var olan zihinsel modeller ile bütünleştirildiği bir zihinsel uyarılma sonucunda gerçekleşmektedir. Bu anlamda öğrenme, bilginin sorgulanmasını, yorumlanmasını ve çözümlenmesini içeren bir süreç olarak görülmektedir

Pek çok yapılandırmacı, üst düzey zihinsel süreçlerin sosyal etkileşimle gerçekleştiği fikrini desteklemektedir. Sosyal yapılandırmacılara göre görüşleri açıklamak, yeni bilgi ağlarının kurulmasını sağlamaktadır (Koç ve Demirel, 2005).

Öğrenci merkezli eğitim gereksinimini vurgulayan eğitimde İlerlemecilik akımının öncüsü Dewey'in görüşlerine dayandırılan ve 1990'larda Yapılandırmacı görüşleri yaparak öğrenme yöntemi ile etkileyen Proje Tabanlı Öğrenme modelidir. (Çeken, 2006:43).

Programda yer alan proje tabanlı öğrenmede, öğrencilerin kendi bilgilerini yapılandırmaları istenir. Bu nedenle bu öğrenme biçiminde bir şey hakkında öğrenme yerine, bir şey hakkında yapma üzerinde durulur.

Bu modelin özellikleri şöyle sıralanabilir; öğrenci yönelimlidir, yönlendirici soru ya da problemler üzerinde odaklanır, geniş bir zamana gereksinim duyar,

genellikle birçok disiplini ilgilendirir, gerçek bir ürün, sunu ya da performans geliştirmeyi içerir, işbirliği içinde gerçekleştirilir, çoklu ortamdan yararlanmayı sağlar. (Gültekin,2005akt. Çeken, 2006:43).

Güler,(2005:19); ise konuya geniş açıdan bakarak, içinde bulunduğumuz dönemi değerlendirmiştir. Azgelişmiş ülkelerin kamu yönetimi, başlıca fonksiyonu dünya ile bütünleşme sürecini yönetmek olan aygıttır. Bu aygıtta öncelikler, ulus ötesi sermayenin istemlerine göre belirlenmektedir. Bunun için ulusal planlama terk edilmiş, projecilik ön plana geçmiştir. Projeler dış âlemin refleksleridir

Geleneksel yaklaşımın etkilendiği davranışçı öğrenme modeli, bireyin öğrenme sürecini uyarıcı- tepki ilişkisini esas alır. Bu modele göre davranış, fark edilebilir ve gözlemlenebilir uyarıcılara karşı saptanabilir ve ölçülebilir tepkiler göstermektir. Bu tepkiler ödül ve ceza yöntemleri kullanılarak ya da koşullandırma yoluyla değiştirilebilir (Marshall,1999akt. Çeken, 2006:76).

Postmodernist aşırı görelilik anlayışının oluşturduğu boşluğu muhafazakârlık doldurmaktadır. Protestanlara göre, kişi neyin doğru olduğu hakkında kesin ve kurumsallaşmış bilgiye ulaşmadan tercih yapamaz ve buna ulaşacağı tek bir yol, tek bir yer vardır. Bu da İncil'dir (Apple, 2004:77).

Apple'ye göre, aydınlanmanın geleneğe ve dine yönelen saldırılarına karşı postmodernizm dini ve geleneği meşrulaştırması kutsal ittifakı doğurduğunu belirtir. Postmodernist bakış açısıyla beslenen neo-liberaller eskiyi yıkmakta, bireylerde doğan epistemolojik boşluğu sözüm ona muhafazakârlar eskiye dönüş güçlü devlet söylemleriyle doldurmaktadırlar. (Apple, 2004:78).

Müfredat ve öğretim yöntemleri konusundaki yapılanma ise eğitimin içeriği hem piyasanın ihtiyaçlarına yanıt verecek biçimde, hem de post modern eğitim, öğretim yöntemleri ve bilim anlayışı temelinde yapılandırılmıştır. Girişimcilik, bilinçli tüketici, kariyer planlama, liderlik vb. eğitimin hedefleri içine alınmış, olasılıkçı, rölâivist bilme ve öğretim yöntemleri benimsenmiştir (İnal, 2000).

Baştan sona eleme ve seçmeye dayalı olarak oluşturulan liberal eğitim, aslında klasik ölçme ve değerlendirmenin yetersizliğinden kalkarak, iktisadi dile dayalı bir ölçüm sistemini önermektedir. Ölçülmesi planlanan, mal ve hizmet üreten

kurumlar gibi eğitimin de çıktısı olan mezunların piyasadaki kalite ve verimliliğidir. İnsanı üretici ve tüketici olarak eğiterek, mal ve hizmetlerin kalitesinin yükselmesine ortam hazırlanmalıdır ifadeleri bu amacı özetlemek için yeterlidir.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeye uygun, ülkesel gerçeklere uyarlı, birey eğitiminde itici bir güç olacağı ileri sürülmüştür. Bu şartlar altında eğitim de iş süreçlerinin ve değerlerinin hâkim olduğu tıpkı ekmek ve araba gibi pazarlanabilir bir meta olmakla kalmamakta, aynı zamanda sonuçlarının performans göstergelerine indirgenebilir olması gerekmektedir (Apple, 2004:36). Bu durum eğitimde verilecek olan bilgi, değerlerin ve davranışların piyasa standartlarına uygun hale gelmesini ve bu anlamda resmi olarak meşruiyet taşımasını getirecektir. (Çeken, 2006:32).

Küresel öğretim programları tüm okulları kapsamaktan çok, fiziksel donanımı, eğitim materyalleri, öğretmen kadrosu ve yeterliliği, öğrenci niteliği genelin üzerinde olan okullar için hazırlanmıştır.

Öğretim programlarında; çocuklara değişime uyarlanmaları için risk alma ve kariyer gelişiminin öğretileceği belirtilmektedir. İktisadi boyutta girişimci birey modeli benimsenmektedir. Serbest piyasa ve girişimciliğine hitap eden kavramlar, çocukların gelişim düzey, kişilik, zekâ ve konumlarının çok ötesinde olan iktisadi kavramlardır. Çocukların ilköğretimden itibaren bu kavramlara alışması hedeflenmektedir. (Eğitim Sen, 2005). Neo liberalizmin sürekli olarak her bir bireyin bir teşebbüste bulunmasını istemektedir.

Bireycilik vurgusunun sıkça yapıldığı programlarda, kariyer planlama konusuna özel bir önem atfedilmektedir. Müfredat tanıtım metninde de yer alan kendi yerel çevresindeki meslekleri belirleme ile kariyer bilincini geliştirme hedeflerini bulmaktayız. (www.ttkb.gov.tr). Bu yerelleşmeye ile örtüşmektedir.

Bu çerçevede, merkezi yönetimin izni olmaksızın çok uluslu şirketlere yerel idareler üzerinden ülkemizde istedikleri yerde yatırım yapma olanağı sağlanarak, bu durumun yeni istihdam alanları yaratacağı beklentisi söz konusu olmaktadır. Böylece eğitim, esnek piyasalarda esnek işgücü yaratmanın aracı olarak görülmektedir.(Keskin,2003).

Programların hedefi kimi açılardan çelişki barındırmaktadır. Özellikle öğrencinin kendi yerel çevresinden yola çıkarak seçmek durumunda kalacağı meslek doğrultusunda bütün öğrenim yaşamını yönlendirmesi beklenmektedir. Oysa ileriki yıllarda, daha önce yönlenmiş olduğu sektörün doyuma ulaşması halinde işsizlikle karşı karşıya kalması mümkün hale gelebilecektir. (Çeken, 2006:77).

Küresel eğitim programlarında öğrencinin, toplumsal öğrenme çerçevesinde bilgi ve değerler elde etmesi, toplumsallaşması temel almamaktadır. İçinde bulunduğu örgütün piyasanın isteklerine uyum sağlamasına katkı yapmasıdır. Bu amaca göre elde ettiği performansın bireysel kalite ve verimlilik bakımından ölçülmesidir.

Küresel ekonomik sistemde oluşan kişilikler, kolaycılık eksenli öğrenim ve araştırma süreçleri yaratmaktadır. *Öğrencilerin, kavramları sorgulamaları, anlamlandırmaları, yeni kavramlar yaratmaları şöyle dursun; bilgiyi sistemli ve bağlantılı değil de, dağınık ve olduğu gibi aktarmaları sorunu vardır. Öğrencilerin yapması gereken; soru sormak, kavramı ve yöntemi sorgulamak, yeni kavramlar, yöntemler önermek ve bilgiyi sistemli bir şekilde aktarmak olmalıdır. Bu noktada, öğrencileri temelsiz bırakarak araştırmaya sevk edip aktif eğitim vermek yerine, öğrencilerin sorgulamasına, yaratıcılıklarına olanak sağlayacak aktif öğrenim felsefesi ve ortamı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Böylelikle, bir diğer dışsal koşul olan küresel kapitalist sistemin bozucu, yıkıcı yanının bertaraf edilmesinde başlangıç adımı atılmış, sorgulama başlatılmış olur.* (Durcan, ve Yalçınkaya, 2006).

Neo liberal politikaların eğitime yansımaları, özellikle eğitimde eşitsizliklerin derinleşmesi noktasında kendisini gösterirken, piyasa koşullarında kendilerini ifade etme fırsatı bulamayan bireylerin, bunun fırsat eşitsizliğinden değil, kendi başarısızlıklarından dolayı olduğunu düşünerek kaderci bir bakış açısına sahip olmalarına yol açmaktadır. Ayrıca neo liberal ideolojinin bir uzantısı olarak bireyci ve rekabetçi düşünce yapısı programlarda sıklıkla kendisini göstermektedir.

Ayrıca okulların da artık ulusal düşünen, hümanist ve toplumsal durumundan haberdar yurttaş yerine, girişimci bireysel düşünen yurttaş yetiştirmeyi hedeflediğini görüyoruz.

5.2.3. Hayat Boyu Eğitim

Neo liberal politikaların uygulamaya konulduğu 1980'li yıllarda sermayenin ihtiyacı olan iş gücünün yetiştirilmesi önem kazanmıştır. Eğitim istihdam ilişkisinde yaşanan sıkıntıları aşmak için hayat boyu eğitim kavramı ortaya atılmıştır. (www.otonom.org).

UNESCO, Hayat boyu eğitim, mevcut eğitim sisteminin dışında kalan tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenleme olarak tanımlar. Bu tür düzenleme de erkekler ve kadınlar kendi eğitimlerini bizzat kendileri gerçekleştirirler. Ayrıca Eğitim sisteminin bütünü hayat boyu öğrenecek kişiler yetiştirecek şekilde yapılandırılacaktır. Örgün eğitim sektöründe olabildiğince yararlanılacaktır. Bağımsız öğrenmenin, öğrenmeyi öğrenmenin önemi üzerinde durulacaktır.(UNESCO: 1976 akt.Keçeci 2002:183).

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı toplumsal huzurluklar özellikle işsizlik gibi sorunları aşabilmek değilse de öteleyebilmek amacıyla yetişkinlere özellikle mesleki eğitim özen verilerek, istihdam artırıcı tedbirler alınarak işsizlik sorunu çözümlenmeye çalışılması da yine hayat boyu eğitim kavramı derecesinde ele alınabilmektedir. Bir yandan isteyen herkesin istediği konuda öğrenme fırsatına ve olanaklarına sahip olduğu, öğrenmenin derinlemesine kök saldığı öğrenme toplumuna doğru bir evrimle yaşanırken diğer yandan her kademedeki ve yaştaki bireyin ekonomiye katkıda bulunması beklenmektedir. XXI. yüzyılın toplum ütopyaları haline gelen öğrenme toplumu, bilgi toplumu, hayat boyu öğrenen niteliği kazanmış bilgi okuryazarı bireylere gereksinim duymaktadır. (Eğitim sen, 2005).

Hayat boyu eğitim bağlamında hayat, beşikten mezara kadar devam etmesi gereken bir öğrenme sürecidir. Ancak herhangi bir öğrenme etkinliğinin hayat boyu eğitim olarak kabul edilebilmesi için planlı ve kasıtlı olması gerekir.

Dünyamızda ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim, ülkeleri eğitim alanında ciddi önlemler almaya zorlamaktadır. Ülkelerin bir çoğu eğitim sistemlerini sorgulayarak herkesin hayat boyu öğrenmesini sağlayacak şekilde sistemlerini yeniden yapılandırmaktadır. (DPT,2001).

Hayat boyu öğrenme, çocukluktan emekliliğe kadar sürekli öğrenmeyi ifade eden bir kavramdır. Hayat boyu öğrenme, formel öğrenmenin yanı sıra enformel öğrenmeyi de (aile içi eğitim, topluluk içinde öğrenme vs.) içerir. Hayat boyu öğrenim, uzaktan eğitim, e-öğrenme, sürekli eğitim, açık öğretim ve saire tüm yöntemlere başarılmaya çalışılan bir pedagoji şeklidir. (www.canaktan.com).

OECD ise Hayat Boyu Eğitim, politikalarına ilişkin olarak; Eğitim ve öğrenmenin değeri üzerinde durur. Yaş, cinsiyet ya da istihdam statüsü ne olursa olsun, insanlarda öğrenme fırsatlarına ulaşmak için ortak bir isteğin olduğunu belirtir. (OECD:1996 akt. Durmuş 2002:59).

Bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal değişimin hızı karşısında insan kişiliğinin tam olarak gelişmesi için eğitimin dünya ölçüsünde ve hayat boyu devam eden bir süreç olması gerekir.

Hayat boyu eğitim; bireyleri toplum hayatında meydana gelen ekonomik, kültürel, siyasi değişimlerle baş edecek düzeye getirmeyi de amaçlar. (www.otonom.org)

Eğitim, örgün eğitimin sonunda bitmemekte, hayat boyu sürmektedir. Eğitim bireyin tüm hayatını kapsamaktadır. Hayat boyu eğitim, bireyin özel, aile, sosyal ve mesleki hayatının tüm alanlarında yürüttüğü örgün, yaygın öğrenmeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla hayat boyu eğitim, tüm eğitim kademelerini ve biçimlerini, kapsamakta ve birleştirmektedir. (www.canaktan.com).

Hayat boyu öğrenme bireyin tüm hayatını düzenleyecek biçimde ortaya çıkmaktadır. Hayat boyu öğrenme için öğrenmenin çekici olmasının, kendi başına yüksek düzeyde doyum vermesine, kişinin istediği bir şey olmasına bağlı olduğu anlayışını yönlendirmektedir (Drucker;1993akt. Durmuş 2002,60).

Üretimin yapısında yaşanan değişim kendisini yeni, atipik istihdam biçimlerinin yaygınlaşması, ekonomik ve sosyal politikalarda tercih değişimi, kamu kesiminin daralması, özelleştirme ekonomik durgunluk ve işsizlik, işçi sınıfının yapısında değişim gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Bilgi ve becerideki hızlı değişimler, bireylerin sadece bilinenler konusunda değil, aynı zamanda gelecekte karşılaşacakları konularda da eğitilmesinde rol

oynayacak yeni eğitim strateji ve hedeflerini dikkate almayı gerektirmektedir. Diğer taraftan, iletişim, sanayi, sağlık, tarım vb. alanlarda hızla ortaya çıkan gelişmeler, bu gelişmelerin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hayata etkisi, bilgi, beceri ve değerlerin yenilenmesi sürecine hayat boyu devam edilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. (DPT, 2001).

Bireylere yeni becerilerin kazandırılması, var olan vasıfların teknolojik gelişmelere paralel olarak sürekli güncellenmesi, yeni örgütlenmelerin ve bu yeni örgütlenmelere ilişkin yeni işlevlerin gündeme alınması gereklidir. Formel öğrenme artık ömür boyu sürecek bir faaliyet haline geleceği, yetişkinlikte sona ermeyeceğinden okullarında ömür boyu öğrenme kavramına göre düzenlenmesi zorunludur. (Durmuş, 2002:59).

İşgücü piyasasında beklenen becerilere bakıldığında ortaya çıkan durum, teknoloji okur-yazarlığı olmaktadır. İşverenler tarafından sıklıkla talep edilen becerilerden birisi, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin hâkim olduğu bir ortamda çalışabilmektir. (Hirtt, 2005:78).

İşgücünün büyük orandaki hareketliliği ile birlikte küreselleşme ayrıca eğitim sistemlerini birbirine uyumlu hale getirmek için çözüm yollarının aranmasına yol açmıştır (Karlsen, 2002:101akt. Çeken, 2006:40).

Hayat boyu öğrenme kavramı, gelişen hayat standartlarına ayak uydurabilme, küreselleşen ekonomik dünyaya doğru atılan adımda insan gücünün etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin geniş alanlara aktarılıp yayılması ve de üretim ve hizmet sektörlerinde kullanılacak bilgi ve becerilere sahip, insan yetiştirmeyi hedefleyen yaklaşımdır.

Herkes için hayat boyu öğrenme kavramının temel amaçları; okul öncesi eğitimi nitelik ve nicelik açısından yaygınlaştırma, ilk ve orta öğretimde gerçek bir öğrenme temeli oluşturma, okuldan iş hayatına geçişleri kolaylaştırma, yetişkinleri öğrenmeye özendirme, sistemin kaynaklarını yenileme, sistem parçaları arasında tutarlılığı sağlama, olarak sıralanabilir. (www.otonom.org).

Hayat boyu öğrenme kavramının temelinde yatan anlayış; değişimin bir olgu olarak kabul edilmesi olup, değişime ayak uydurabilecek bir işgücü piyasası

yaratmakla beraber, yeni değişimlerin gündeme getireceği yeni iş ve beceri ihtiyaçlarına da cevap verebilecek, geleceğe dönük yatırımları olan insan kaynakları ortamının da yaratılmasını kapsamaktadır. (DPT,2001).

Bilgi Toplumu ve Teknoloji Okuryazarlığı Eğitim alanının yeniden yapılandırılmasının dayanakları arasında gösterilen sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş olgusu, tüm toplumsal ilişkilerin değişimine işaret etmektedir. Günümüzde yetişkinlerin eğitimi, eğitimle ilgili temel ihtiyaçları karşılamayı amaçlamaktadır. (www.otonom.org).

Gelişmiş ülkelerde yetişkinlerin sürekli eğitimi, özellikle de sürekli mesleki eğitim 1970'li yılların başından beri önemli bir gelişmeye ulaşmıştır. Bugünkü eğitimin temel amaçları ise işe girişi ya da dönüşü kolaylaştırmak, mesleki değişkenliği sağlamak ve hayat düzeyini yükseltmektir. (www.canaktan.com).

Hayat boyu öğrenme, bilgilerin güncel ve etkili bir şekilde kullanılmasını teşvik edici bir yaklaşımdır. Bireyin fiziksel engellerini kaldırıp, öğrenmeye yönelik istek, motivasyon, olumlu tutum ve davranış geliştirme gibi bilgi çağı terminolojilerin yaygınlaştırılmasıdır. (www.otonom.org).

Ekonomik sosyal ve kültürel değişimle birlikte oluşan bilgi toplumunda, bir ülkede yaşayan bireyler artık eğitime sürekli olarak ihtiyaç duyar hale gelmektedirler. Hemen her yerde ve fazla miktarda eğitim veren kurumların sayısında da artışı beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaç eğitimde yeni bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Hayat boyu eğitim UNESCO'un yaptığı tanıma göre mevcut eğitim sistemini yeniden yapılandırmayı ve eğitimle ilgili olup da eğitim sisteminin dışında kalan tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenlemedir. (Unesco Lifelong Learning,2000, akt. Keçeci:2002:24).

Öğrenmenin küreselleşmesi, bilgisayar yoluyla çok kısa sürede bilgiye ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Birey, kütüphaneye gitmeden kendi kişisel bilgisayarında, internet aracılığıyla istediği her bilgiye ulaşabilme olanağına sahiptir. Bu nedenle enformasyon toplumunda, hayat boyu eğitim yaklaşımı ön plana çıkmaktadır.

Öğrenmenin küreselleşmesi ve hayat boyu eğitimin kurumsallaşması, geleceğin eğitiminde üç temel vizyon oluşturmaktadır; Bilmek için öğrenmek; yapmak için öğrenmek ve olmak için öğrenmek. (UNESCO,1996akt.Durmuş:2002:17). Böylece birey, öğrenmeden zevk alacak, bildiklerini uygulama becerisi geliştirecek ve kendi kişiliğini anlama sorumluluğu duyarak dış dünyaya karşı daha güçlü görünecektir.

Bu süreç aslında bilginin niteliğini de değiştiriyor. Bilgi bireyin kendini ve toplumu değiştirmesinin/dönüştürmesinin bir vesilesi olmaktan çıkarak, yalnızca sermayenin pragmatist çıkarlarına hizmet ediyor. Yani sermayenin çıkarlarına hizmet eden disiplinlerin üniversite içinde prestijinin artarken, felsefe gibi disiplinlerin öneminin azaldığını söyleyebiliriz.

Küreselleşmeyle birlikte eğitim iş piyasalarında istihdam edilebilmek için daha rekabetçi bir hale gelmiştir. Rekabetçi iş piyasasında insanlar kendilerine istihdam olanağı bulabilmek için kendilerini geliştirmeye ihtiyaç hissettiklerinden yarı zamanlı ve uzaktan eğitim programları çok büyük artış göstermiştir. Eğitime olan bu yönlü talep kurs ücretleri de artmış eğitim karlı bir yatırım aracı ve ticari bir meta haline gelmiş devlet tekeline çıkıp hızla özelleşmiştir. (www.otonomlar.org).

Nüfus baskısı yaşanırken, mevcut işsizlikle mücadeleyi kaybetmemek için, meslek eğitimi verilen gençlere iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap verecek işgücü yetiştirilmesinin önemine ve eğitim müfredatlarının işgücü piyasası ihtiyaçlarına göre gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. (www.canaktan.com).

Hayat boyu öğrenme bireyin hayatı boyunca sürekli öğrenmeye açık olması, öğrenme heyecanını hissetmesi ve bu öğrenmeleri kasıtlı, planlı ve programlı hale getirmesi gerekmektedir. Çocukların artık okullarda öğrenmeyi öğrenme becerisi geliştirmeleri eğitim-öğretimin ana amacı haline gelmiştir.

Hayat boyu eğitim, piyasanın gereksinimlerine yanıt verir ve öğrenmenin daha etkili olması gerekmektedir. Bu öğrenme, sıklıkla kısa zamanlı öğrenme biçimini alır ve bilişim teknolojilerinin (uzaktan öğrenme, evden öğrenme...) kullanımıyla yakından ilişkilidir.(Eğitim sen, 2004).

Hayat boyu öğrenim bilgi, beceri ve yeterliliği arttırmak amacıyla, kişisel, toplumsal ve istihdam perspektiflerinde hayat boyu süren tüm öğrenim aktiviteleri olarak tanımlanmaktadır.

Hayat boyu öğrenim, kişisel ve sosyal amaçlı öğrenimin yanı sıra çalışma amaçlı öğrenimi de kapsamakta ve resmi eğitim sistemlerine ilişkin pek çok alanda yer almaktadır. Hayat boyu eğitim, bilgiye daha çok yatırım yapma, dijital okuma yazma da dahil olmak üzere temel bilgi ve becerilerin kazanılmasını teşvik etme, esnek ve yenilikçi öğrenme fırsatlarını genişletme anlamına gelmektedir. (www.canaktan.com).

Hayatboyu eğitimin ilk olarak AB'ye üye ülkeler yüksek eğitim bakanlarının Budapeşte'de yaptıkları bir toplantıda dile getirilmiştir. Yayınlanan bildirgede hayatboyu eğitimin önemi şu şekilde vurgulanmıştır. *Hayatboyu öğrenme süreci yaklaşımını uygulamak, bir işte çalışma ve öğrenme arasında yakın bir ilişkiyi, bu da eğitim ile iş hayatı arasında daha yakın bir ilişkiyi gerektirir. ... Bu nedenle, sürekli eğitime, başlangıç eğitimi ve öğretimiyle ilgili olarak daha fazla ağırlık verilmelidir. Eğitim kurumları ve firmalar, ortaklığa dayalı işbirliği içinde öğrenme örgütleri olmalıdır.*(www.canaktan.com).

Avrupa Birliği'nin dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi haline gelebilmesi, daha çok ve daha iyi iş imkânları sağlayan sürekli bir ekonomik büyüme gerçekleştirebilmesi ve sosyal uyumun sağlanması amacıyla, hayat boyu eğitim, stratejisi belirlemiştir. Yalnızca rekabet ve çalışma alanları için değil, sosyal dışlanmayı önleme, aktif vatandaşlık ve kişisel gelişim gibi alanlar için de oldukça büyük önem taşımaktadır. (www.canaktan.com ayrıca Fırıncı,2006:48).

Hayat boyu eğitim üç temel amaca yönelmiş bulunmaktadır. Bunlar, hayat boyu öğrenmede fırsatlar yaratarak bireylerin kişisel gelişimini sağlamak, toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmek ve ekonomik büyümeyi sağlamaktır. (DPT,2001).

- 1.Kişisel Gelişme: Hayat boyu eğitim, Her insan, çocuk, genç ve yetişkin, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere, tasarlanmış eğitim imkânlarından yararlanmalıdır.
- 2.Toplumsal Bütünleşme: Hayat boyu öğrenme günümüze kadar küçük grupların yararlandığı bir süreç olarak kalmıştır.

3.Ekonomik Büyüme: Beceri oluşturmada koşulları ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, verimi arttırmak, ekonomik büyümeyi ve yeni izler yaratmayı teşvik etmek için gerekli düzenlemeleri kapsamaktadır.

Hayat boyu eğitim, eğitimin çocuklukta başlayan tam zamanlı eğitimin ilk dönemiyle sınırlı ilk ve son bir deneyim olmadığı, tersine hayat boyu devam etmesi gereken bir süreç olduğu düşüncesidir. Hayatın kendisi sürekli bir öğrenme sürecidir; ancak her insanın toplumsal ve teknik değişimlere ayak uydurması kendine özgü koşullar çerçevesinde meydana gelen değişikliklere uyum sağlaması ve bireysel gelişim açısından gücünün en son noktasına erişmesi için bazı eğitim, fırsat ve olanaklarından yararlanmaya gereksinimi vardır (Duman,1998:85).

Aktan hayat boyu öğrenimin alanlarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır. (www.canaktan.com).

Okul öncesi dönemden emeklilik sonrası döneme kadar tüm yetenek, ilgi, bilgi ve nitelikleri kazanma ve yenileme. Böylelikle her vatandaşın bilgi tabanlı topluma uyum sağlayabilecek bilgiye erişmesi sağlanacak, sosyal ve ekonomik hayatın her alanına aktif katılımı teşvik edilmiş olacaktır.

Tüm öğrenim türlerine önem verme. Örneğin, iş yerinde edinilen mesleki beceriler ve gayri-resmi öğrenim.

Hayat boyu öğrenim, aynı zamanda temel becerilerin güncellenmesi yoluyla kişilere ikinci bir fırsat yaratabilmek ve daha ileri düzeylerde öğrenim imkânları sunmak anlamına da gelmektedir.

Küreselleşme ile bilginin ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması kastediliyorsa da dünyanın küreselleşmenin nimetlerinden yararlananlar ve bundan pay alamayanlar olarak ikiye bölündüğü de söylenebilir. Küreselleşme sınırlar arasında iş gücü hareketliliği artırsa da beyin gücünü teşvik etmektedir. Küresel pazarın entegrasyonu için yeni kurallar getirirse de, bu kurallar, özellikle merkez devletlerin lehinde olmaktadır. Kısacası, küreselleşme, imtiyazlılar için küresel bir köy yaratmıştır (BM, 2001, akt. Durmuş, 2002:63).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bilgi edinme ve öğrenme imkânlarını artırmıştır. Aynı zamanda bu bilgilerin güvenilirliği ve kalitesi içeriği

kontrol edilememektedir. Hayat boyu eğitim de teknoloji önemli olmasına karşın eğitimde pedagojinin rolünün önüne geçebilmektedir.

Eğitim sistemlerinin temel amacı, o ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve yurttaşlarına gerekli vatandaşlık eğitimini vermektir. Her eğitim sistemi, yetiştireceği insan modelini, sahip olduğu eğitim felsefesi ve insan gücü politikası ışığında saptayarak eğitim etkinliklerini de bu amaca göre düzenlemektedir. Bilgi, günümüz ekonomisinde toplumların rekabet güçlerini ve gelişmişlik düzeylerini belirleyen en önemli unsur haline gelmiştir. Bilgi ekonomisine geçişte eğitimden sağlığa kadar her alanda bilişim teknolojileri kullanılarak yaşam boyu eğitim öncelikli önem taşımaktadır (2. Bilişim Şurası, 2004).

Kapitalizmi diğer dönemlerden farklı kılan şey, toplumsal zenginliğin kaynağı olarak emek gücünü getirmesidir. Emekle emek gücü birbirinden ayrışıyor ve ilk defa emek gücü eğitimle önce vatandaş konumuna getirildi. Daha sonra kamu harcamalarıyla emek gücünün niteliği sağlandı, şimdi emek gücüne hayat boyu eğitim vurgusuyla deniyor ki: Siz, kendinizi işgücü piyasasına sunmak için donanımlı kılın Hayat boyu eğitim, dur durak olmadan, iş dünyasının taleplerine uygun kendini geliştirmek demek. Hayat boyu eğitimle siz artık kendi emek gücünüze yatırım yapan, Foucault'un deyimiyle Kendi kendini imal eden emek güçleri olacaksınız. (akt.www.canaktan.com).

Herkes için hayat boyu öğrenmenin anlamı konusunda hala farklı yorumları vardır. Yinede farklı yorumların hemen hepsinde ortak olan öğeler göze çarpmaktadır. Bunlar: Eğitim ve öğretimin değeri ve etkileri. Yaşı, cinsiyeti ve mevkisi ne olursa olsun; herkesin öğrenme fırsatlarından yararlandırılması. Eğitim-öğretim kurumları dışındaki öğrenmenin öneminin kabul edilmesi. Öğrenme ve öğretme metot ve çeşitlilikleri. Öğrenmenin bireyin kişisel özelliklerine göre yapılandırılması. Geleneksel öğrenme yaklaşımına alternatif olarak ortaya çıktığının benimsenmesi, şeklinde özetlenebilir.

Özellikle mesleki eğitime önem verilerek, istihdam artırıcı tedbirler alınarak işsizlik sorununu çözümlmeye çalışması hayat boyu eğitim kavramı içerisinde ele alınabilmektedir. Bireylere vasıf kazandırma fonksiyonu alt eğitim kademelerinde

gerçekleştirilmekte, herkese ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendini yetiştirme fırsatı verilmektedir. Bu nedenle eğitim kurumları toplum içerisinde sosyal tabakalar arasındaki sosyal hareketliliği sağlamaktadır. Hayata atılmadan önce yapılan mesleki eğitimin, küreselleşmenin de motor gücü olan teknolojik gelişme ve dönüşümlerle koşutluğunun sağlanması, kazandırılmış mesleki yeterliliklerin güncellenmesi gündemde tutulmaktadır.

5.3. KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM SİSTEMİNİN YÖNETİM VE FİNANSMAN YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

5.3.1. Eğitim işletmeciliği: Yönetişim ve Eğitim

Neo liberalizmin uygulamaya geçtiği 1980'lerden bugüne kamu hizmetlerinin bedelsiz olmaktan çıkarılması, kullanan ya da yararlanan öder ilkesinin uygulanması, devlet-vatandaş ilişkilerinin üretici-tüketici konumunda dönüştürülmesi gerektiği hem söylemde hem de reform uygulamalarında yerini korumaktadır. Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımı çerçevesinde, özel sektör ile benzer çözüm yolları geliştirmek üzere örgütsel yapılanma, toplam kalite yönetimi, müşteri odaklı yönetim gibi stratejiler hayata geçmektedir.

Kamu sektörünü bir tür işletmeye dönüştürmeye yönelik bu uygulamalar, genel olarak devlet-piyasa; devlet-bürokrasi; devlet-vatandaş ilişkilerinde keskin bir dönüşümü ortaya çıkarmaktadır. Bu gelişmelerin ortaya çıkardığı sonuç ise, *doğrudan devletin içerden piyasalaştırılması, devletin bir piyasa aktörü olarak piyasa mekanizmalarının ve özel sektörün uygun işleyişine elverişli zemini hazırlayacak şekilde rolünün yeniden tanımlanmasıdır* (Güzelsarı, 2004: 94).

Kamu hizmeti genel olarak; devlet ya da diğer kamu tüzelkişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş

bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler olarak tanımlanır. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinmelerini karşılayan hizmetler, nitelikleri gereği kamu hizmeti olarak kabul edilir. Düzenlilik, süreklilik, kar amacı gütmeme kamu hizmetinin önemli öğelerini oluşturur. Çünkü bu unsurların yokluğu ya da aksaması toplum yaşamını altüst edebilir.

Kamu hizmeti tanımına giren hizmetler; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ulusal ve yerel savunma, belediye hizmetleri, demiryolu hizmetleri, elektrik, su, gaz, yol, baraj, liman, kanalizasyon, haberleşme, altyapı vb. hizmetlerdir. Bu alanlardaki faaliyet kural olarak devlet tarafından yerine getirilir. Ancak devlet tarafından, özel girişimcilerin de kamu hizmeti alanını bozmadan devreye sokulması da yaygın olarak görülebilmektedir. Kamu hizmetlerinin, içeriği ve niteliklerini bir kenara bırakılarak piyasaya terk edilmesi, özelleştirilmesi (kamu alanının daraltılması) kamu reform sürecinin öncelikli hedefi durumundadır. Piyasaya terk edilmesi öngörülen alanların toplumun tüm kesimlerini, özellikle emekçi ve yoksul halk kesimlerini etkileyecek alanlar olması (örneğin eğitim, sağlık gibi) konunun önemini daha da arttırmaktadır. Çünkü piyasa için önemli olan talebin yüksek olmasıdır. Kamu hizmetleri nitelikleri gereği, kendiliğinden yüksek bir talep potansiyeli taşımaktadır. Yüksek talep ise ister istemez, sermayenin iştahını kabartan ve onları bu alanlara yönlendiren temel faktördür (Eğitimsen, 2003).

Eğitimde faydacı aklın ürünü olan liderlik, takım çalışması, karlılık, maliyet etkinliği, girişimcilik, vizyon, stratejik planlama, marka olma v.b işletme yönetimi dilinden konuşulmaya başlanmıştır. Az gelişmiş ülkelerin ulaşması gereken idealler ve amaçlar olarak sunulan sosyal, kültürel, ekonomik ölçütler, küreselleşmenin iktidar ve tahakküm gücünü artırır. (Burgaz ve Şentürk, 2008) .

Eğitim açısından bu politikaların en önemli sonucu, eğitim hizmetinin piyasa koşulları içine çekilip eğitim arzının özel sektör tarafından sunulması ve piyasa koşullarında sunulan eğitim hizmetinin bedelinin de bu şartlar altında belirlenmesi olmuştur. Bunun sonucunda toplumda fırsat eşitliği yaratmak için eşit şartlarda sunulması gereken eğitim hizmetinden gelir seviyesi düşük olan kesimlerin yararlanamaması durumu ortaya çıkmıştır. (Çam, 2006:25).

Ders malzemelerinde, müfredatta standartlaşma ve paket programlar şeklinde düzenlenen bilgi,

Piyasa kavramları çerçevesinde eğitimin verimliliği, işlevleri ve kalitesi tanımlanmaya çalışılıyor. Eğitim kurumlarında ticari mantık hüküm sürüyor ve her türlü toplumsal ilişki, insani ilişki serbest piyasaya endeksli olarak yeniden kuruluyor.

OECD'nin 2003 yılında yayımladığı eğitim politikası analiz raporunda, üyesi olan ülkelerin yüksek öğretim sistemlerinde yönetişimin yürütülmesini aşağıdaki beş noktada değerlendirilmiştir:

1. Kurumların kendi işlerini yürütmede ne kadar özgür oldukları;
2. Hükümet finansmanına ne kadar bağlı oldukları ve başka kaynaklardan ne ölçüde yararlanabildikleri;
3. Yüksek öğretim sisteminin kalite güvencesi ve kontrolüne tabi tutulma biçimlerinin değiştirilmesi;
4. Kurumların yönetişim mekanizmasının güçlendirilmesi,
5. Bu kurumların yöneticilerinin yeni rolleri (OECD, 2003: 1-4 akt. Biçer, 2006:59).

Eğitimde kamu hizmeti, öncelikle eğitimde katkı payı uygulamasıyla; özel sermaye kesimlerinin doğrudan okul işletmeciliğine girmek üzere desteklenmesiyle; eğitim hizmetlerinin kantin, taşıma, temizlik işleri, ders kitapları sağlama gibi temel destek alanlarında ticarileştirilmesiyle devletin belirlenim alanından çıkarak piyasa sistemine açılmıştır.

Yönetişime bakışı bu noktada eğitim politikalarını analiz etme açısından büyük önem taşımaktadır. (Güler, 2003).

Ghai'ye göre,(1995:39) Yapısal Uyum kısaca, daha fazla piyasa güçlerine dayanma ve devletin ekonomi yönetimindeki rolünün azalması olarak tanımlanır. Bu politikalarla küresel bir ekonomi yaratma amacıyla devlet anlayışından demokratik haklara, sağlıktan eğitime, konuttan işgücü piyasasına, özelleştirmeden dış ticarete vb. pek çok alanı kapsayan yalnızca ekonomik değil politik düzenlemelere de gidilmiştir (akt. www.sosyalhizmetuzmani.org).

Yeniden yapılandırma sürecindeki dönüşümler de, yeni yasal düzenlemeler ve yeni kurumsal yapılanmalar aracılığıyla yürütülmektedir. Devlet reformu olarak adlandırılan bu süreç; kamu işletmeciliği, devletin minimize edilmesi, sivil toplumun yeniden keşfi, yerinden yönetim ve yönetişim gibi anlayışlar çerçevesinde sadece kuramsal değil, aynı zamanda uygulama düzeyinde de ön plana çıkmaktadır. (Çam, 2006:35).

Daha öncede belirtildiği üzere devletin rolünü tanımlanırken ekonomi-siyaset ayrımından hareket eden neo liberalizm, ekonominin kendine özgü işleyiş yasaları olduğu ve devletin bu alana müdahalesinin piyasa aksaklıklarına ve sonuçta krizlere neden olacağı varsaymakta ve bunun demokrasi açısından önem taşıdığı savunmaktadır. Bu çerçevede karar alma sürecinin politik yönünü, daha uzakta korunaklı bir yere yerleştirme söz konusu olmaktadır (Burnham'dan akt.Ercan, 1999).

Ünal'a göre işletme karının en kısa sürede arttırılabilmesini mümkün kılan ilke ve politikaları kapsayan yönetişim yaklaşımı kamu yönetimi alanına da aynen aktarılmıştır (Ünal,2004:104).

McBurnie'ye göre siyasal boyutta eğitimi ilgilendiren bir yönetim kavramı ve bir olgu vardır: Kavram, kamu ve özel sektör yönetiminde parlatılan yönetişim kavramıdır (McBurnie, 2002:173).

Yönetişim kavramı, içinde devleti temsilen bürokrasinin, sermayeyi temsilen şirketlerin ve halkı temsil etmek üzere de sivil toplum örgütlerinin bulunacağı üçlü bir demokratik yönetim anlayışını dile getirmektedir. Bu yapının bürokrasi ayağının, kapitalist bir ekonomide sermayeyi temsil etmesi; ayrıca sermayenin bu yapıda bizzat bulunmasına rağmen bir de sivil toplum temsilcileri arasında yer alması, oluşturulduğu öne sürülen demokratik yapının iktidar ağırlıklı olduğu anlamına gelmektedir. Oysa demokrasi kavramı iktidarda olmayan kesimlerin de karar sürecine katılmasını ifade eden bir kavramdır.

Güler; D B'nın yönetişim kavramını literatüre sokmasından önce 80'li yıllarda sivil toplum ve işletmecilik, 90'lı yıllarda ise çok aktörlü yönetim, paydaş toplum,

hoşgörü ve uzlaşma kavramlarının sermaye çevrelerinde moda olduğunu belirtmektedir (Güler, 2003:93).

Ayrıca, yönetim kavramının salt bir kuramsal tartışma konusu olmadığını belirtir. Bilindiği gibi, günümüz Türkiye'sinde ulusal düzeyde üst kurullarda, Okul Geliştirme Yönetim Ekibi mekanizmasıyla okullarda, ilçe mülki kademelerinde, Lions Kulüpleri temsilcilerinin yer alabildikleri iyi yönetimi geliştirme ilçe komitelerinde, yerel düzeyde gündem 21 konseylerinde yani kamu yönetiminin her düzeyinde pratiğin içine girdiğini ifade etmektedir (Güler, 2003:93).

Sözcük, uygulamaya sokulan neo liberal politikaların meşruiyetini sağlamak amacıyla daha az yönetimi ya da minimal devleti anlatan bir kod olarak kullanılmaktadır. Bu sayede kamu harcamalarını kısıtlama, kamu personelini azaltma, kamu hizmetlerini özel sektöre gördürme ve özelleştirme uygulamaları gibi eşitsizlikleri arttıran ekonomik politik pratikler yönetim olarak sunulmaktadır (Güler, 2003:94-95).

Özellikle 1980'lerde yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının hayata geçmesiyle esaslı bir mesafe alındığını söyleyebiliriz. Devam eden bir süreç olarak devlet-vatandaş ilişkilerinin üretici-tüketici konumunda dönüştürülmesi ve kamu hizmetlerinin bedelsiz olmaktan çıkarılması kamu reform sürecinde de yerini korumaktadır. (Çam, 2006:58).

Karlsen, Eğitim Yönetimi, Küreselleşme ve Demokrasi adlı makalesinde küreselleşmenin ortaya çıkardığı yönetim anlayışlarından biri olan yeni kamu yönetimi modelinin uluslararası kamu yönetimi reformu hareketinin bir parçası olduğu ve bu anlayışın pazar tarafından yönlendirilen bir toplumun, üretimi canlandıracağı, sivil topluma güç vereceği, ulusu ve aileyi güçlendireceği ve bireylere görev ve sorumluluk bilinci, öz disiplin, öz saygı ve kısaca güçlü bir kişilik kazandıracağı inancını yaymaya çalıştığını söylemektedir (Karlsen, 2002, akt. Abalı, 2005:46).

Kapitalist küreselleşme olgusu eğitim kurumlarını artan harçlar, düşük ücretler, uzun, yorucu ve ticarileşme dolayısıyla yabancılaştırıcı işler, bilimsel bilgi kalitesinin düşüklüğü veya düşürülmesi, kampüs içindeki ilişkilerin çıkar eksenine

evrilmesi, eğitim yönetimlerinin şirket yönetimlerin amaç ve araçlarını kullanmaya başlaması, eğitimin amaçları konusunda neo-liberal ideolojinin etkisiyle dar ekonomik anlayışın hakim olmaktadır. (Abalı, 2005:37).

Her şeyden önce üniversitelerde üretilen bilgilerin özellikle sosyal bilimlerde evrensel nitelikte olmayıp Avrupa merkezli ideolojik referanslar taşıdığını ve ayrıca bilim diye üretilenin ve pazarlananın aslında kapitalist kültür olduğunu belirtmektedir (Başkaya, 1997:64).

Apple; ise artık piyasaların da piyasaya sürülmekte olduğunu ifade ediyor. Eğitim sisteminde piyasa yönelimli reformların çoğu zaman eğitim sisteminin ilkelerinden ve değerlerinden ödün vermek anlamına geldiğini ve eğitim programlarının şekillendirilmesi ve kaynak tahsisi gibi konularda ticari sorunların daha büyük rol oynadığını ifade ediyor (Apple, 2004:153).

Eğitim sisteminde demokrasi ve katılımcılığın sağlanması gerekçeleri ile tanımlanan Eğitim Bölgesi ve Kurulları Yönergesi ile Türkiye örneğinde olduğu gibi, altyapının, araç-gerecin, personelin, sosyal tesislerin ve okulların diğer olanaklarının ortak kullanımı için çok sayıda eğitim bölgeleri oluşturulmuştur. Okullarda oluşturulan okul öğrenci kurulları ile öğrenciler, okul zümre başkanları kurulu ile öğretmenler eğitim bölgesi danışma kurulu ile de mahalle muhtarları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri eğitim ile ilgili kararlarda söz sahibi olmuşlardır. Okul içerisinde oluşturulan bu kurul yapılanması ile *okul, yerel yönetim, özel sektör ve STK işbirliğinin sağlanması, eğitimde demokrasi ve katılımcılık anlayışının yaygınlaşması, okul ve çevre bütünleşmesi, yönetimde daha az merkezi daha çok inisiyatif ve eğitimde kalitenin artırılması* hedeflenmektedir (Eğitimsen,2003; Keskin, 2003).

Söz konusu kurulları okul idaresi, veliler ve öğretmenlerin yanı sıra, vb. işveren temsilcileri, eğer bunlar yoksa yörenin ileri gelen zenginleri oluşturmaktadır. Güler'e göre eğitim hizmetleri dâhil, çok sayıda kamu hizmetinin küresel serbest ticarete açılmasıyla beraber önümüzdeki yıllarda ulus ötesi okul işletmecilerinin kar alanları haline gelecek ve yönetişim, tüm ciddiyetiyle uygulanacaktır. (Güler, 2003).

21. yüzyılın devlet modelini çizen ve siyasal iktidarı bürokrasi, özel sektör, STK ortaklığında bütünüyle sermayeye terk eden yönetim formülü Eğitim Bölgesi Kurulları uygulamaları ile eğitim sisteminde uygulamaya girmiştir (Keskin, 2003).

DB tüm dünyada eğitim politikalarının oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle tüm dünyada son 25 yıldır yaşanan eğitim reformlarının hayata geçirilmesinde bu kuruluşun büyük bir etkisi söz konusudur. DB az gelişmiş ülkelerde proje kredileri temelinde yürüttüğü çalışmalara Küresel Eğitim Reformu adını vermektedir.

DB eğitimin yerelleşmesinin verimliliği ve kaliteyi artıracak ve katılımcılığı güçlendireceği söylemini kullanarak kredi anlaşmalarını yerelleşme reformları temelinde yapmaktadır. Eğitim maliyetlerinin bölgesel ya da yerel yönetimlere, STK'lara ve ailelere kaydırılması gerektiğini savunan DB'nin bu politikası birçok ülkede yaşanan ve yaşanmakta olan deneyimleri gözlemleyen düşünürler tarafından eleştirilmektedir.

Temelde neo liberalizmi hayata geçirmek olarak görülen yönetim uygulamaları verimlilik ve kalite söylemini kullanmaktadır. (Keskin, 2003).

Eğitim yönetiminde şirketleşme olgusunun bir başka göstergesi de kar amaçlı kurumlarda uygulanan toplam kalite yönetimi (TKY)'dir. Toplam kalite yönetimi modeli özellikle ticari işletmelerde uygulanmış, ürün kalitesinden yola çıkarak özünde karı arttırmak için örgüt yönetimine ilişkin süreçlerin de kaliteli hale getirilmesini amaçlayan ve bu hedeflere erişebilmek için de üretim süreçlerinin iyileştirilmesine, geliştirilmesine ve çalışanların bu sürece katılımını sağlamaya yönelik bir yaklaşım olarak sunulmaktadır. (Gencel,2001,akt.Biçer,2006:98,).

Eğitim kurumlarında uygulandığında TKY, öğrenciler müşteri, yönetimler girişimci, ürün ise ticarileştirilmiş bilimsel araştırma, öğretim hizmeti ve bilgi olmaktadır.

Eğitim alanına da yerleştirilmekte olan TKY uygulaması, eğitim sistemine piyasanın kavram ve uygulamalarını taşımayı hedeflemektedir. Eğitimde toplam kalite uygulamaları okulların birer şirket gibi davranmasını sağlayacak davranış kurallarını yaygınlaştırmaktadır (Keskin, 2003).

Eğitimde TKY anlayışı, eğitim hizmetlerinden yararlananları birer tüketici ya da müşteri olarak değerlendirmektedir. (Doğan, 2002:97). Eğitimde rekabeti sağlamayı ve geliştirmeyi amaçlayan buna göre eğitim kurumları birer işletmedir.

Toplam Kalite Yönetimi (TKY) olarak tanımlanan bu yönetim anlayışı/felsefesi örgütte çalışan insanların yanı sıra, örgütün ürettiği üründen, hizmetten faydalanan insanlar da merkez kabul edilir. Her şey insan için düşüncesi hâkimdir. Üretim ya da hizmetin kalitesinden en aşağı birimden, en yukarıdaki yöneticiye kadar herkes sorumludur. Örgüt; dikey değil yatay niteliklidir. Böylece yukarıdan aşağı ya da aşağıdan yukarı haberleşme hızlı olmakta, zaman kaybı asgariye inmekte ürün ya da hizmet en kısa zamanda en kaliteli şekilde sunulmaktadır.

DPT ‘nin raporuna göre; Küreselleşme ile birlikte aranan işgücünün niteliği gittikçe düşmekte, istenilen bilgi düzeyi azalırken yalnızca temel bilgiler yeterli görülmektedir. Mesleki eğitime verilen önem gittikçe artmaktadır. Özellikle Dünya Bankası’nın bir çok meslek edindirme projelerini desteklenmesi bu nedenledir.

Küreselleşme sürecine teknoloji sürekli ve hızla değişmesi, mesleki eğitim anlayışının da değişmesini zorunlu kılmaktadır. Artık, birkaç yıllık bir eğitim döneminde edinilen bilgilerle 25- 30 yıllık bir çalışma yaşamını sürdürmek mümkün değildir. Bu durumda mesleki eğitimin amacının, bir mesleğin yapılması için gerekli olan bilgileri öğretmek değil, meslekteki değişimlere uyum sağlayacak yetenekleri kazandırmak olması gerekmektedir. Eğitimin amacı değişime uyum sağlayacak yeteneği kazandırmak olarak belirlenince de, genel kültür ve temel bilgilerin verilmesi önem kazanmaktadır. (DPT, 2000).

AB’ nin yayınlamış olduğu Beyaz Kitap’ta eğitim; değişim sürecinde bulunan bir toplumun en önemli katalizörüdür’ ifadesi kullanılmıştır. Eğitim, aktif iş piyasası politikalarının da önemli bir aracı olarak kabul edilmiştir. O nedenle eğitimle insan sermayesine yapılan yatırımın, bir yandan yeni teknolojilerin kolaylıkla yayılmasını sağlarken, bir yandan da rekabet üstünlüğünü artıracak kuskusuzdur (www.food.itu.edu.tr).

Sonuçta bütün bunlar göstermektedir ki, gelişmekte olan ülkelerde, GATS vasıtasıyla kamu hizmetlerinin ticarileşmesi ile serbest piyasa mekanizmasının devreye sokulmak suretiyle, kamu uygulamalarını bu doğrultuda olup olmadığının denetimi sağlanmaktadır.

Küreselleşme denilen süreçte, hizmetlerin küresel serbestleşmesi amacıyla, ulusal düzenlemelerin engel oluşturmaması için gereken önlemleri alan bir mekanizmayı kurmaktadır. Böylece küresel dönüşüm ve küresel entegrasyonlarına böylelikle önemli katkılar sağlanmaktadır. (Güler, 2002:40-41).

Böylece yönetim kavramı ilgili herkesin karara katılmasını getirmiştir. Ancak bu yeni karara katılma eskisinden farklıdır. Eski yönetim kuramlarında karara katılma söz konusu olduğunda ortada halen bir yöneten/yönetilen ayrışması varken; yönetim bu hiyerarşiyi kaldırıp yatay bir yapı getirmektedir. Böylece yönetim karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı ilişkiler bütününe doğru bir dönüşümdür.

Yönetişim kavramının ulusal düzeyde olduğu kadar yerel düzeyde de kullanılabilecek bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik değişmelere bir cevap niteliğinde olan yönetim sürecinin daha çok kamu yönetiminde etkililikle kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Dünyada bir kamu hizmeti olarak, eğitimin yönetilmesinde de yönetim sürecinin kullanıldığı uygulamalara geçilmiştir.

Eğitimin sistemli bir üst-ast yönetimi ile (piramit yapısı) yönetilmesini isteyenler bulunmaktadır. Bu yapıya göre güç piramidin en tepesinde yer alan başkana verilmektedir. Tek amacı para kazanmak olan özel sektör firmalarında bu tip bir yönetim anlayışı verimli olabilir. Ancak bu çalışmada küreselleşen dünyada neo-liberalizm ve ona paralel olarak gelen yapısal uyum politikalarının ulus devletleri içinde devletin gücünü zayıflattığı belirtilmiştir. Bu koşullar devlet eliyle kullanılan kamu gücünün topluma devredilmesini gerektirmiştir (DPT; 2000:291).

5.3.2. Eğitimde Yerelleşme

Eğitimde yeniden yapılandırma adı altında hayata geçirilecek uygulamalar karlı eğitim işletmeciliği ile eğitim sistemi açısından değişim sürecinin yerelleşme, parçalanma, özelleştirme doğrultusunda ilerleyecektir. Toplumun ihtiyaçlarını değil finans sermayenin taleplerini öne çıkaran düzenleyici devlet istemektedir.

Eğitimde yerelleşme, okul sistemlerinde politika oluşturma, yöntemlerindeki değişimler, kaynakların paylaşımı, gelirlerin harcanması, öğretmenlerin yetiştirilmesi, müfredatın belirlenmesi ve yerele devri okulların işletilmesi işlerini kapsayan bir süreçtir.

Eğitim hizmeti ile ilgili politikalar bürokratlar, şirket ve sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşan bir kurul tarafından belirlenecektir. Böylece kamu kurum ve kuruluşları hem merkezde, hem de yerel yönetimlerde, hizmetleri doğrudan kendi personeli ve örgütler eliyle değil, özel sektöre devir yoluyla gördürebileceklerdir. Özel sektöre, sivil topluma yapılan bu devir küreselleşmenin gereği olarak sunulmaktadır.(Keskin,2003).

Eğitim açısından yerinden yönetim; eğitimle ilgili tüm tarafların temsil edilmesini mümkün kılan bir yönetim anlamına gelmektedir. Eğitimde yerinden yönetim; eğitim örgütlerinde en yukarıdan en aşağıya kadar tüm karar aşamalarında sorumluluğun aktarılmasını gerektirir (Şişman,2003:305).

Dünya bankası ile az gelişmiş ülkelerle imzalanan Temel Eğitim Proje Kredilerini Yerelleşme Reformları başlığı altında sıralamaktadır. DB.'na göre yerelleşme genel olarak etkinliği, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve sorumluluğu artıracaktır. Yerelleşme eğitim ise yerel tercihleri daha iyi yansıtmakta, verimliliği artırmakta, katılımı güçlendirmekte ve kaliteyi geliştirmektedir. (www.wordbank.org, akt. Keskin, 2003).

Buna göre eğitim maliyetleri bölgesel ya da yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine ve ailelere kaydırılarak etkinlik sağlamaktadır. DB'nın yerelleşme mantığında öğretmenlerin istihdam koşulları ücretleri, eğitimin niteliği, ailelerin gelir durumu ve öğrenci başarısı gibi ölçütlere bakılmamaktadır.

Eğitimde neo liberal yeniden yapılanmanın içinde bulunduğumuz ikinci evresinde D B'nın küresel eğitim reformu ile yerelleşme ve okul temelli işletmecilik adı altında sürdürülen yönetim reformu ve özel okulluğun destek ve teşviki politikaları ile eğitim alanındaki neo liberal dönüşüme son rötuşlar yapılmaktadır. (World Bank, 2006 akt. Keskin, 2003).

Eğitimde yerelleşme ile her bölge kendi kaynaklarıyla idare etmeye çalışarak ya da kendine kaynak yaratmak amacıyla özgün yöntemler bulacaktır. Kaynak arayışları, yerel güçleri, yerel siyasi otorite ve oluşumlarla yakınlaştıracaktır. Devlet eğitimin finansmanından çekilerek, bu sorumluluğu yerel yönetimlere bırakması eğitim sistemini çeşitli güçlerin denetimine terk edecektir. Eğitimde yerelleşmeyi savunanlar; sivil toplum kuruluşlarına geniş bir alan tanıdığı ve gelişmiş ülkelerde bazı kamu hizmetlerinin bu örgütlere devredildiği belirtilmektedir.

Bölgeler arası eşitsizliğin, gelir dağılımındaki uçurumun olduğu devletlerde eğitimde yerelleşme, eğitim eşitsizliğini daha da derinleştirebilecektir. Azgelişmiş bir ilin yerel idaresi ile zengin kaynaklara sahip başka bir ilin yerel idaresi aynı hizmeti vermeleri mümkün olamayacaktır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler almak ve eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitsizliği sağlamak görevini her yerel idare aynı şekilde yerine getirebilmesi mümkün görünmemektedir. Merkezi yönetimin, bölgeler arası eşitsizlikleri gidermek üzere bir taraftan öbür tarafa kaynak transferi de yapılamayacağından, sosyal devletin görevlerinin yerel idarelere devriyle az gelişmiş İl ve bölgeler ile diğerleri arasındaki dengesiz gelişme daha da derinleşecektir. (Keskin, 2003).

Eğitimde yerelleşme ile birlikte, merkezi yönetim sadece müfredatı belirleme, geliştirme görevlerini yürüterek eğitim birliğini sağlayacağı kabul edilmektedir. Müfredatın belirlenmesi ve geliştirilmesinde daha önemli olan ise müfredatın uygulanmasıdır. Yerelleşme ile müfredatın uygulanıp, uygulanmadığının denetimini yapabilecek birimler oluşturulmaktadır. Okullarda oluşturulan, okul yerel yönetim, özel sektör, STK işbirliğinin sağlanması, okul çevre bütünleşmesi, yönetimde daha çok yerel öncelik ile eğitimde yerelleşmenin önü açılmaktadır. (Çeken,2006:33).

Dünya bankasına göre yerelleşme, kamusal faaliyetlere ilişkin sorumluluk yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesidir. (www.worldbank.org Keskin 2003).

Eğitim reformundaki küresel eğilimlerden birisi de ulusal eğitim sistemlerinin yerelleştirilmesidir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Dünya Bankası gibi çok uluslu yardım ve kredi kuruluşları, ülkeleri, eğitimde yerelleşmenin dört çeşidinden söz etmektedir: (akt. Keskin, 2003).

- a) Merkezî yönetim içinde aşağı kademelere yetki transferi.
- b) Merkezî yönetimin görevlerinin özerk örgütlere devri. Mesleki eğitim ve yükseköğretim, eğitim sistemi içinde özerk örgütlere devredilmektedir.
- c) Özerk ve bağımsız, gelir toplama ve harcama yetkisine sahip olan ulus-altı yönetim birimlerinin yaratılması. Temel eğitim hizmetlerinin bölgesel ya da yerel yönetimlere devri.
- d) Yetkinin özel sektöre devri. Özelleştirme, mal varlıklarının satışı, gibi kar mantığının eğitim sisteminin her aşamasına yansıtılmasıdır.

Dünya Bankası, eğitimin yerelleşmesini karmaşık bir süreç olarak nitelendirmektedir. Banka'ya göre eğitimde yerelleşme, okul sistemlerinde politika oluşturma yöntemlerindeki değişimler, kaynakların paylaşımı, gelirlerin harcanması, öğretmenlerin yetiştirilmesi, müfredatın belirlenmesi ve yerele devredilen okulların işletilmesi işlerini kapsayan bir süreçtir. (Keskin, 2003).

Dünya Bankasının yerelleşme tanımının açıkça ortaya koyduğu gibi, yerelleşme, eğitim hizmetlerinin piyasaya uyarlanması ön koşulu olarak işlev görmektedir.(Keskin, 2003).

OECD ülkelerinde ders kitapları, müfredatın belirlenmesi, öğretim yöntemleri ve yıllık takvimin hazırlanması gibi konularda ki kararlar büyük ölçüde okullar vermektedir. (Eğitim Sen, 2005).

Eğitimin yerinden yönetimi; eğitimle ilgili karar verme alanlarında karara katılmanın bir aracı olarak görülmektedir. Karar verme sürecine katılmanın düzeyi, hangi alanlarda karar vermeye katılmanın gerçekleştirileceği, bu karar verme

alanlarından hangilerinin okul, hangilerin yerel, hangilerinin ulusal düzeyde olacağı üzerinde tartışılması gereken temel konulardandır (Hurst, Akt: Duman, 1998: 86).

Gelişimi küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş şartları ile birlikte düşünüldüğünde yönetimçi devlet modeli çerçevesinde özelleştirme ve yerelleşme desteklenmesi gereken eğilimler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kamu yönetiminin, hizmet sunduğu çevresine karşı daha duyarlı olması, piyasa aktörlerinden daha çok yararlanması ve sivil toplumla etkileşim içinde olması devletin temel görevi olarak gündeme gelmektedir (Güler, 2003; Keskin, 2003).

Holmes, eğitimin yerinden yönetilmesi konusunda politikaların oluşturulması, seçilmesi ve seçilen politikaların uygulanması arasındaki ayrıma dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Holmes hangi eğitim sorunlarının yerinden yönetim kapsamında ele alınacağı, hangilerinin merkezde tutulacağı konusunda karar verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. (Holmes, akt.Duman,1998: 86).

Hirtt'in aktardığı 1996 yılına ait bir OECD raporuna göre, eğer harcamalar kısılacaksa nitelik bozulacak da olsa hizmetlerin sayısı azaltılmamalı. Örneğin okul ve üniversite sayısı azaltılabilir, ama öğrenci sayısını sınırlamak çok tehlikeli olacaktır. Aileler, çocukları reddedildiğinde şiddete başvuracaktır; ama verilen eğitimin niteliğinin aşamalı olarak bozulmasına böyle tepki duymazlar ve okul bazı özel amaçlar için ailelerden katkı alabilir ya da var olan bir etkinliği feshedebilir. Bunlar aşama aşama yapılmalı ama hemen yakınındaki okulda yapılmamalı; böylece toplumun genel rahatsızlığının önüne geçilmiş olacaktır (Hirtt, 2005:83). Bu noktada eğitimde hangi yetkilerin yerel yönetimlere devredilmesi, hangilerinin merkezde kalması ve yerel düzeyde nasıl bir örgütlenme olması gerektiği konusunda tartışmalar sürmektedir.

Başaran eğitimde yerelleşmenin faydalarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır. (Başaran, 1996: 46):

- a- Eğitim işlerinde halkın sorumluluk alması. benim okulum duygusuyla eğitime katkıda bulunması daha yüksek olabilmektedir,
- b- Okulun eğitim programı, öğrencinin ve toplumun eğitim gereksinimlerine, çevrenin özelliklerine daha uygun olabilmektedir.

c- Toplumun, usta, yapıcı, önder, girişken kişilerinden, eğitimin geliştirilmesi sürecinde daha yüksek düzeyde yararlanılabilmektedir.

d- Değişik yerel yönetimlere bağlı okullar arasında daha iyi olmaya yönelik ortaya çıkan yarışma, halkı okullarını geliştirmeye güdeleyebilmektedir.

e- Okul ile aile arasında, eğitim ve yönetsel sorunları çözmede daha akılcı ilişkiler kurulabilmekte; daha etkili çözümler bulunabilmektedir.

Yerelleştirme ve özelleştirme, 1980 yılında başlayan neo liberal eğitim politikaları doğrultusunda zaten eğitim sistemi içerisine bir şekilde yerleştirilmiştir. Eğitim hizmetlerinin yerelleştirilmesine getirilen belli başlı eleştiriler şunlardır.

Devletin yapmakla yükümlü olduğu işleri yerelleşme adı altında devletin elinden alınması şeklindedir. Böylece sosyal devlet anlayışı ile gelen, eğitimden sağlığa, bayındırlıktan tarıma kadar geniş bir yelpazede devletin yapmakla yükümlü olduğu işleri yerelleşme adı altında tasfiye edeceğini ileri sürmektedirler. Ayrıca bu işleri yapan devlet memurlarını da doğal olarak devlet memuru olmaktan çıkartılmaktadır. (Keskin,2005).

Eğitimde yerelleşmenin hedefinin, eğitim yönetimine yerel yönetimleri, borsa ve odaları, işveren örgütlerini dâhil etmek, böylece finansman sorununu bir ölçüde çözmek olduğunu ve tasarıların bu hedeften uzak olması şeklindedir (Eğitim Sen; 2003).

Eğitim reformlarının ulusal olmayıp, dış baskılarla dayatırıldığı ve bu bunun sonucunda da yeterince tartışılmadığı şeklindedir. Ayrıca ulusal beklentileri karşılamayan bu reformların yetersiz ve net olmadığını da ileri sürmektedirler (Kamu Sen, 2003). Yerelleşmenin amacının demokratikleşme olmadığı, merkezden yerel yönetimlere bir güç aktarımı olduğu şeklindedir. Yerelde güçlü olan iktidarların daha da güçlü hale getirileceğini, böylece iktidarın ağlarını daha da genişleteceğini, bu güç aktarımından yararlanacakların iktidarın çevresiyle sınırlı kalacağını ileri sürmektedirler.

Eğitimde değişim modeli birbirine bağlı üç ayak üzerinde yükselmektedir: Yerelleşme-sivil toplumu güçlendirme-özelleştirme. Eğitimde yeniden yapılanma adı altında hayata geçirilecek bu uygulamaların genel olarak iki temel amacı

bulunmaktadır: *Eğitim birliğinin ortadan kaldırılması ve kârlı eğitim işletmeciliği. Eğitim sistemi açısından bu değişim sürecinin yerelleşme–parçalanma özelleştirme doğrultusunda ilerleyeceği görünmektedir* (Keskin, 2003).

Nitekim yeni yönetim anlayışının sivil toplum kuruluşlarına geniş bir alan tanıdığı ve gelişmiş ülkelerde bazı kamu hizmetlerinin bu örgütlere devredildiği belirtilmekte; eğitim hizmetinin STK çatısı altında yer alan çeşitli oluşumlara devredilmesi önünde hiçbir engel kalmamaktadır (Güler, 2003; Keskin, 2003)

Bu yerelleştirme amacının yanı sıra, asıl olarak hizmetlerin özelleştirilmesine odaklıdır. Kamu hizmetlerinin daha etkili, verimli ve hızlı yürütülebilmesi için bazılarının özel sektöre ve sivil toplum örgütlerine gördürülmesi öngörülmektedir. (Keskin, 2003).

Eğitimde yerelleşme süreci, devlet tarafından yönetilen kamusal okul sistemini parçalayarak ve yerine şiddetli rekabet ortamına dâhil edilmiş bir dizi özerk okulu geçirmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Hirtt âdem-i merkezileştirmeye ilişkin Avrupa Komisyonunun bu konuyla ilgili açıklamalarını şu şekilde aktarmaktadır: En fazla âdem-i merkezileştirilmiş sistemler aynı zamanda en esnek, uyum sağlama konusunda en hızlı ve bu nedenle de yeni işbirliği yolları geliştirmek yönünde arzusu en fazla olan sistemlerdir. (Hirtt, 2005:81).

İlköğretim Müfredatında yer alan kendi yerel çevresindeki mesleklere yönelir ifadesinin de işaret ettiği yaklaşımın bir benzeri olarak yerel yönetimlere devredilmesi öngörülen bir eğitim sistemi söz konusudur. Bu durum yine Avrupa Komisyonu’nun eğitimde yerelleşmeye ilişkin tavrı ile de uyumludur: *eğitim sistemleri, öğrencileri güdülemek, okullara ve eğitim kurumlarına yeni bir perspektif aşlamak açısından girişimcilere işbirliğinden nelerin öğrenilebileceğini görmek için uygulamalarını gözden geçirmek durumunda. Okullar ayrıca yurttaşlık eğitimi müfredatlarının bir parçası olarak başarılı girişimci modelleri oluşturmak için kendi çevresindeki girişimcilerle bağlantıları güçlendirmek zorundadır* (Hirtt, 2005:81).

Kamu yönetimi açısından kaçınılmaz bir gereklilik olarak sunulan bu değişimi ortaya çıkaran temel unsurlar özel sektörün rekabetçi yapısı ve kaydettiği ilerlemeler ile sivil toplumun gelişimidir. Bu iki temel unsurun gelişimi küreselleşme

ve bilgi toplumuna geçiř řartları ile birlikte dūřūnūldūğūnde  zelleřtirme ve yerelleřme desteklenmesi gereken eēilimler olarak ortaya çıkmaktadır (Keskin, 2003).

Eēitim reformunu kabul edilmesi ile birlikte önemli bir kısmının tamamlanacak olduēu eēitimin yerelleşmesi ve özelleştirilmesi sūrecinin 1980’lerde başladığını vurgulanmaktadır. *Gerek kanunlar ile gelen deēiřiklikler gerek son 20 yılda parça parça hayata geçirilen uygulamalardır. Eēitim hizmetlerinde yaşanan deēiřim yeni saē programın bir parçası olarak gündeme gelmekte ve küresel örgütler eliyle bütün az gelişmiş ülkelere taşınmaktadır.* (Keskin, 2003)

D.B. kendi  nerileri doērultusunda eēitim hizmetleri yerelleştiren ülkelerin deneyimlerinden yola çıkarak bir dizi sakıncaları sıralamaktadır. (www.worldbank.com aktaran Keskin, 2003).

- 1.) Yerel siyasetçilere mali sorumluluk vermek önemli riskler taşımaktadır. Bu risklerden en önemlisi yerel siyasetçilerin kaynakları eēitim için kullanmak yerine, kısa vadeli kazançlar için kullanılmaktadır.
- 2.) Yerelleşme, varlıklı ve yoksul bölgelerde yaşayan  ērenciler arasında var olan eēitsizliēi daha da artırabilmektedir.
- 3.) Eēitimde yerelleşme reformlarının eēitimin kalitesine yönelik etkilerini, ölçmek ve deēerlendirmek oldukça zordur. Böyle bir deēerlendirme yapabilmek için araştırmalar ve yaşanan deneyimler sonucu ortaya çıkacaktır.

D.B. eēitimde yerelleşme deneyimlerinden alınabilecek önemli ders olarak, eēitim ile ilgili çıktıların deēiřmeyeceēi ve geliřmeyeceēidir. Birçok yerelleşme reformunun eēitim ıktıları,  ērenci başarısı,  ēretmen kalitesi, üzerine olumlu etkisi olmamıştır.

Eēitim reformu yerel bir süreçtir, okul deēiřimin merkezidir. Başarının derecesini okullar belirlemektedir. Eēitim Programlarının kalitesini geliştirebilmek için okullar aktif ve yaratıcı bir rol oynamalıdırlar. Güçlü bir yerel okul oluşturmak için, merkezi yönetim gerekli desteēi vermelidir. Reform süreci bir  ērenme sürecidir ve bu süreç sürekli gelişen bir yapıya sahiptir. Özellikle kırsal alanlardaki

ilköğretim okullarının geliştirilmesi ile devamının sağlanması için aile topluluk kalıtımı gereklidir. (Keskin 2003).

Dünya Bankasının eğitimin yerelleşmesi politikaları ile uyum içindedir. D.B 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren, okul işletmeciliğine ailelerin ve toplumun katılımının okulları daha özerk ve hesap verebilir kılacağını ifade etmiştir. Toplumun ve ailelerin kendi çocuklarının okullarının yönetişimize dâhil olmalarından ve okul işletmeciliğine katılanların okulun finansmanına yardım konusunda daha istekli olduklarından söz etmektedir. Eğitimin yerelleşmesinin amacının piyasa mekanizmalarının eğitim alanına girişi ile verimliliği artırmak ve merkezi bütçenin payını azaltmak olarak ifade ederken, 1990'larda ise okul düzeyinde toplum katılımını gerçekleştirmek ve eğitimin kalitesini artırmak olarak sunulmuştur. (Keskin 2003).

DB, eğitimde ticaretleşmenin, metalaşmanın ve yerelleşmenin ön şart koşulduğu bu krediler ile pedagojik yerelleşme denebilecek süreci devam ettirmektedir. Bu projeler ile okul yöneticilerine geniş yetkiler verilmesi sağlanmıştır. Öğretmenler kendi okullarının ihtiyaçlarını belirlemeye ve bu ihtiyaçları karşılamak için projeler üretmeye başlamışlardır.

Eğitim yerelleşmesini çevreleyen söylem maliyet etkinliği ve yerel demokrasi üzerine odaklanmıştır. Yerelleşme retoriğinde üstü kapalı olarak söz konusu reformların eğitim hizmetlerinin kalitesini artırarak geliştireceği söylenmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde eğitimin kalitesini ölçebilecek karşılaştırabilecek bir istatistiği veri mevcut değildir. Kalite, öğrenci, öğretmen oranı, net kayıtlı öğrencini, okulda kalma süreci, 15-24 yaş nüfusunun okuryazarlık oranı gibi verilerle ölçmeye çalışılmaktadır. (Keskin 2003).

D B yerelleşme deneyimlerinden ne gibi dersler alınabilir diye sormakta ve bu sorunun cevabını sıralamaktadır.

1.)Yerelleşme deneyimlerinden alınabilecek ne önemli ders, eğitim ile ilgili çıktıların değişmeyeceği ve gelişmeyeceğidir. Birçok yerelleşme reformunun eğitim çıktıları, öğrenci başarıları, öğretmen kalitesi, üzerine etkisi olmamıştır.

- 2.)Eğitim reformu yerel bir süreçtir, okul değişimin merkezidir. Başarının derecesini okullar belirlerken, eğitim programlarının kalitesini geliştirebilmek için okullar aktif ve yaratıcı bir yol oynamalıdır.
- 3.)Merkezi yönetim, eğitim bakanlığının görevi yerel okulları desteklemektir. Merkezi yönetimin bu desteği yaşamsal öneme sahiptir. Güçlü bir yerel okul oluşturmak için, merkezi yönetim gerekli desteği vermelidir.
- 4.)Ulusal-bölgesel-yerel kademeler arasında bürokratik olmaya, etkili bir bağlantı gereklidir.
- 5.)Reform süreci bir öğrenme sürecidir ve bu süreç sürekli gelişen bir yapıya sahiptir.
- 6.)Özellikle kırsal alanlardaki ilköğretim okullarının geliştirilmesi ve devamının sağlanması için aile topluluk katılım gereklidir.

Eğitim kurumları gerekli kaynakları doğrudan toplumdan toplamaya başlamışlar, yerelleşme özelleştirmenin dolaylı bir biçimi durumuna gelmiştir. Neo liberal eğitim politikaları bireyselliği ve vahşi rekabeti yücelterek, toplumdaki kolektif bağların kırılmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak; günümüz eğitim politikalarının yerelleşmeye doğru yol aldığı görülmektedir. Bu durum bölgelerin gelir düzeylerine bağlı eşitsizliklere yol açacaktır. Eğitim sistemindeki yerelleştirme ve özelleştirme uygulamaları, başta Güney Amerika ülkeleri olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde açık bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Geray, akt.Kutun,2005:56).

DB ve IMF; küreselleşmenin krizini aşmak için ekonomik uyumun önündeki engelleri kaldırmak ve dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel yapılarını liberal sisteme uyum içinde olmasını sağlamaktadırlar. Yerelleşme, yönetim ve özelleştirme uygulamaları, bu bağlamda ele alınmalıdır ve bu uygulamaların birbirinden bağımsız kurgulandığı düşünülemez.

Kapitalizmin gelişme sürecinde eğitim, insanların, ekonominin gereksinimleri doğrultusunda yetiştirilmesini hedeflemiş; insan kişiliğinin tüm yönleriyle geliştirilmesi amacından uzaklaşmıştır. Böylece eğitim, doğal bir insan hakkı olma

niteliğini yitirerek, kapitalizmin ekonomik değişkenlerinden biri durumuna gelmiştir (Ercan, 1998).

Neo liberal politikalar sonucu gelir dağılımında ortaya çıkan bozulma, diğer taraftan kamu harcamalarının bu politikalar doğrultusunda kısılması eğitim hakkına bir darbe indirmektedir(Keskin ve Demirci, 2003:57).

Eğitimde yaşanan gelişmeler bütünlüklü görülmelidir. Kamu personel rejimi yasası, sözleşmeli öğretmenlik, öğretmen kariyer basamakları, okul-aile birlikleri, ilköğretim müfredatı ve diğer gelişmeler bu noktada önemli aşamalardır.

Eğitimde neo liberal politikaların yansıması yerelleşme ve özelleştirme süreçleri ile gerçekleşmektedir. Eğitimin bir kamu hizmeti olmaktan çıkarılarak piyasaya açılma süreci; öncelikle âdem-i merkezileştirerek yerel yönetimlere devredip sonrasında yerel yönetimler aracılığıyla özel sektöre açmak şeklinde gerçekleşmektedir. Eğitimin niteliğinin düşürülmesi süreci aynı zamanda bu alana ayrılan kamu harcamalarının kısıtlanması için politik bir araç olmaktadır. Piyasa açısından ihtiyaç duyulan kalifiye işgücü olmadığına göre, bu durum piyasanın önde gelen sermaye grupları açısından pek de büyük bir problem yaratmayacaktır.

Dünya Bankası'nın yerelleşme mantığında öğretmenlerin istihdam koşulları, ücretleri, eğitimin niteliği, ailelerin gelir durumu ve öğrenci başarısı gibi kriterler göz ardı edilmekte ve sorgulanmamaktadır.

Yerel yönetimlere devredilen iktisadi ve sosyal görevlerin üretim ve sunumunda özelleştirmeci bir yaklaşım egemen olacaktır. Yerel yönetimler kendilerine devredilen görevleri özel sektöre devredecek ve iktisadi ve sosyal hizmetlerin üretimi ve sunumu özel kesim eliyle gerçekleştirilecektir.

Dünya Bankası yaklaşımına göre yerel yönetimlerin merkeze bağımlılığı kaldırılarak, başta alt yapı olmak üzere yatırımlarında kendi bütçe kaynaklarına sahip olmalıdırlar. Ayrıca yerel yönetimlerin personel ve donanım açısından zayıflıkları öne sürülerek bu yatırımların özel sektör eliyle yapılması önerilmektedir. Yani yerelleşme özelleştirme ile bütünlenecektir. (Erdoğan, 2005).

Bir yandan özelleştirme ve bir yandan yerelleşme ile zayıflatılacak olan merkezi yönetim, piyasaların iyi işlemlerini düzenleyen bir sekreteryaya haline getirilecektir.

Küreselleşme ile kamu hizmetlerinin vatandaşlara devlet tarafından verilmesinden değil, hizmetlerin bireyler tarafından alınmasından söz edilmektedir. 21 yüzyıl devletinde vatandaşların eğitim görme hakkı tarihe karışmaktadır. Eğitim parası olanları alabildiği, parası olmayanın almaktan vazgeçebileceği bir piyasa malına dönüştürülmüştür. Eğitim hizmeti ulusallık ve kamusalılık özünden, küresel ve yerelci bir niteliğe bürünmektedir.

Yerelleşme üzerinden ulaşılacak nihai hedef özelleştirme değildir. Merkezi yönetim görevlerini özelleştirebilmek için özellikle anayasal güvence altındaki memurluk statüsünün çözülmesi gerekmektedir. Bu da kamu hizmetleri, merkezi yönetim hizmetleri parçalanmasıyla mümkündür. Yerelleşme, bu zorunluluğu karşılayan hizmeti parçalama işlevini görmektedir. Yerelleşme ve sözleşmelilik ikisi birden özelleştirmeye hizmet etmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına ve yorumlarına dayanarak varılan sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik getirilen öneriler yer almaktadır.

6.1 SONUÇLAR

Küreselleşme insan iradesinden bağımsız kendi kendine işleyen zorunlu doğal bir süreç olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Küreselleşme politikalarını servis eden ve uygulamaya sunan kurumlar, küreselleşmenin olumlu yönlerini anlatmaktadırlar. Zira olumsuz tarafları daha fazladır. Küreselleşmenin ekonomik temellerini oluşturan neo liberal politikalar insanlığın büyük bir kesimine ağır yükler getirirken çok küçük bir kesim küreselleşmenin nimetlerinden yararlanmaktadır.

Küresel neo liberal politikalar ile ulus devletin özellikle ekonomik faaliyetleri değişime uğratarak yeni nitelik ve işlevler atıf edilmektedir. Küçülen devlet yeniden yapılanma adı altında sosyal harcamaları kısılmaktadır. Böylece ödeme gücü olmayanlara eğitim, sağlık v.b. parasız kamu hizmetlerinden yararlanması olanağını azaltmaktadır.

Küresel eğitim politikaları ile eğitimin kişisel getirisi ön plana çıkarılarak eğitim sayesinde üretilen mal ve hizmetleri, katlandıkları maliyetleri karşılayacak bir fiyattan satma içinde olacaktırlar. Yararlana öder anlayışının yaygınlaşmasıyla sosyal dayanışma azalmakta, sosyal çatışmalar kaçınılmaz hale gelmektedir. Bireyin topluma olan hissi bağlılığı zayıflayacaktır.

Kendi finans kaynaklarını bulmakla görevlendirilen okullar, okul tesislerinin kiraya verilmesi, destekleyici bulma gibi etkinlikler içine sokulabilmektedir. Böylece kamu okullarının içine özel sektörün girmesi kolaylaşmaktadır. Okullara öğrencilerin elde ettiği sonuçların tüm sorumluluğu verilmektedir. Okullar kıt kaynaklarıyla rekabet ortamında müşterileri için ayakta kalma mücadelesi vermek zorunda

bırakılmaktadır. Böylece başarılı sayılanların yaşayacağı, başarılı olmayanların kapatılma ya da satılma zorunda kalacağı sürece girmektedir.

Eğitimin içeriğinin değerlendirmeye tabi olması sonucu eğitim kurumları arasında rekabet başlamıştır. İnsanların mesleki yeterliliklerini, verimliliklerini artırmak adına sertifika ve benzeri programlar, özel sektör tarafından pazarlanarak eğitimde metalaştırma süreci yoğunlaşarak artmaktadır.

Okullardan özel işletmeler gibi birbirleriyle rekabet yapması, şirket mantığıyla örgütlenmeleri beklenmektedir. Okul yönetimine işletme mantığıyla bakan kişiler atanmak istenmektedir. Okullar sadece öğrencilere değil çevresine de sosyal hizmet sunan merkezlerdir.

Öğretmen örgütlenmeleri, örgütsel yapılarında, işlevlerinde, üyelerle ilişkilerde yeni söylemler üretmelidirler. Küreselleşme ile tüm çalışanlarının özelde eğitim çalışanlarının iş güvencesi yol olmaya doğru gitmektedir.

Küresel neo liberal politikalar, ulus devletlerin küçültülmesi, işlevlerinin değişime uğratılmasını talep etmektedir. Küçülen devlet yeniden yapılanma adı altında sosyal harcamaları kısarak, ödeme gücü olmayanlara parasız eğitim gibi kamu hizmetlerinin sunulması olanağı azaltılmaktadır.

Köklü tarihi geçmişe sahip olan ulus devletlerin işlevlerini değiştirilmesi, dönüştürülmesi, ulus üstü kurumlara teslim edilmesi kolay olmamakla birlikte eğitimin bu saldırılar karşısında etkilenmesiyle milli içeriği zayıflamaktadır.

Sermayenin serbest dolaşımı için ortaya çıkarılan çok kültürlülük kavramı insanların asıl sorunlarının etnik, dini mezhepsel ve kültürel farklılıklar olarak gösterilmektedir. İnsanların kendi geçmişlerini, tarihi miraslarını, kimliklerini ifade ederken çok kültürlülük tuzağına düşmektedir.

Öğretim programları ise bu sürece paralel olarak, piyasanın gerektirdiği biçimde yeniden düzenlenmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan kamusal eğitim sisteminin bu şekilde piyasaya açılması ise, eğitimde elemanın büyük oranda artmasına neden olmaktadır.

Bilgiden çok beceriye ağırlık vermekte olan yeni öğretim programları, teknoloji okuryazarlığına odaklı ve akademik eğitimden çok mesleki eğitime yönelen

bir yapı sergilemektedir. Yeni istihdam koşullarının ara eleman gereksinimine uygun olarak düzenlenen öğretim programları yeni öğrenme yaklaşımlarına göre biçimlendirilmektedir.

Hayat boyu eğitim, küreselleşmenin ortaya çıkardığı toplumsal çatışmalar ve işsizlik gibi sorunları aşılamak ya da öteleyebilmek maksadıyla özellikle yetişkinlere meslek edindirmeye yönelik ortaya sunulmuş bir kavramdır.

Özel sektör, yerel yönetim ve yönetim anlayışının merkezi yönetimden daha etkin olduğu görülmemektedir. Özelleştirilmenin artırılması, yönetim anlayışının genişletilmesi ve yapısal uyum politikalarının uygulanması, kamunun yetki alanını daraltmıştır. Eğitimde dâhil pek çok alan sermayenin kontrolüne geçmiştir. Böylece eğitim kazanç getirici karlı bir sektör, yatırım alanı ve meta aracı haline gelmektedir. Neo liberal politikalarla mütevazı toplum kesimleri paralı hale gelen eğitim hizmetlerinden faydalanmak bir yana, hizmetin parasız sunulduğu devlet okullarının masraflarına bile katlanamaz hale gelmişlerdir.

Eğitim alanının yeniden yapılandırılması, farklı boyutlarla gerçekleşmektedir. Ekonomik boyutuyla eğitim alanı diğer kamu sektörlerinde olduğu gibi, birincisi yerelleşme, ikincisi özelleştirme aşamalarından geçilerek piyasaya açılmaktadır.

Yapılan projelerde eğitim de istihdam edilecek personel, sözleşmeli olarak çalıştırılmak istenmektedir. Bu durum da yapılmak istenenin özelleştirmeye varmak olduğunu akla getirmektedir. Yerelleştirme ile yerel yönetimler güçlendirilmiş olacaktır. Ancak asıl olarak yetkilerin buradan piyasa güçlerine geçişi sağlanarak asıl amaç olan özelleştirmeye geçilmek istenmektedir.

Eğitim yönetiminde, merkezi idarenin görev ve yetkileri yerel yönetimlere devredilmek istenmektedir. Yapılan uygulamalarda görülen sonuç, yerel idareye devredilen hizmet ve kurumların personelin iş güvencesi ortadan kalkmaktadır. Yapılmak istenen özelleştirmeye zemin hazırlamaktır. Yerelleştirmeyle yerel yönetimler güçlendirilmiş olacak görüşü ile asıl yapılmak istenen gözden kaçırılmaktadır. Merkezi idareden yerele devredilen yetkiler buradan piyasa güçlerine ya da bunların güdümündeki STK'larına geçiş sağlayarak asıl amaç olan özelleştirmeye geçilmek istenmektedir.

6.2. ÖNERİLER

1. Küreselleşmenin eğitim sistemi üzerine etkileri, bu araştırmada ele alınan boyutları dışındaki farklı boyutlarıyla da araştırılması, sürecin daha iyi anlaşılmasında yararlı olabilir. Eğitim vazgeçilmez temel insan hakkı olması, insanı geliştiren bir süreç olarak bireylerin sosyo kültürel ve zihinsel yeteneklerinin gelişmesi için yapılmalıdır. Bireyin eğitilmesi yalnızca öğrenci ve ailesi için değil toplumun öteki üyeleri içinde bir kazanımdır. Eğitim kamu hizmeti olarak her düzeyde vatandaşın asgari seviyede eğitim öğretim görmesi sağlıklı, demokratik toplumların oluşması için gereklidir. Eğitimden yararlanma bireyin satın alma gücü ile orantılı olmamalıdır.

2. Öğretim programlarında ulus üstü ve yerel öğeler ön planda ve gereğinden fazla yer verilmemelidir. Ulus devletlerin sosyal yönü, toplumsal aidiyeti sağlama işlevi daha baskın vurgulanmalıdır. Eğitim bireyin maliyetini üstlendiği bir hizmet olmamalı, tüm yurttaşların ulaşabileceği nitelikli kamu hizmeti olarak sunulmalıdır.

3. Eğitim çalışanlarının küreselleşmenin etkilerine yönelik farkındalık ve bilgi düzeylerini artıracak bir dizi faaliyetin düzenlenmesi, küreselleşmenin etkilerine doğru ve bilimsel yanıtların geliştirilmesi açısından yararlı olabilir. Toplumların amacı herkese yeteneklerine uygun eğitim olanaklarını sunmak olmalıdır. Bireylerin yararlanıp yararlanmadığına bakılmaksızın eğitime girişte fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Alt öğrenim basamağını bitiren bireyler, koşulsuz olarak bir üst kademeye geçebilmelidir.

4. Çok kültürlülük kavramın küresel kapitalizmin yeni bir tuzağı olduğunu ve millî birlik ve bütünlük ruhuna aykırı olduğunu unutmamalıdır.

5. Yetişkinler ve öğrenciler hayat boyu öğrenmeye yönlendirilirken, sadece meslek edinme kaygısı ile yapılmamalı, milli duyarlılığı gelişmiş, araştırmaya yönelik, bireyin gelişimine odaklanmalıdır. Eğitime yaklaşım, rekabet, serbest piyasa ekonomisi değerlerine uyum, beklentisi ile işgücü gereksinimine dayalı olarak

öğretme-öğrenme sürecinin yapılandırılması konularına, bilimsel ve eleştirel bakış açısıyla yaklaşılmalıdır. Değişime yönlendiren uluslararası güçlere bu yönde araştırma ve uygulamalarla yanıt verilmesi gereklidir. Eğitim sadece meslek edindirmeye indirgenmemeli, kültürel ve sanatsal donanım kazandırma, eleştirel olmayı sağlama şeklindeki işlevleri daha baskın olmalıdır.

6. Öğretim programları piyasanın isteği doğrultusunda düzenlenmemelidir. Müfredat programlarının fırsat eşitliğini sağlayan kamusal eğitim anlayışını dışlamamalı, tarihsel milli değerleri aktarıcı olmalıdır. Yöntem ve tekniklerindeki çeşitlilik ve gelişmeler izlenmeli ve uygulamaya dönük olarak araştırılmalıdır. Öğretim programları disiplinler arası yaklaşıma açık olmalıdır. Öğrencilerin uluslararası değişim projelerinden yararlanmaları artırılmalıdır.

7. Yerelleşme, merkezdeki yetki ve sorumlulukların yerel idareye devredilerek hizmetin daha verimli ve etkin verilmesine yardımcı olma amacı taşımaktadır. Ancak bu uygulama yapılırken ülke gerçekleri ve bu zamana kadar yaşanan ülkelerin deneyimlerinden yerelleşmenin faydaları olduğu kadar sakıncalarını da görüyoruz. Modelin, uygun olan tarafları alınarak uygulamanın yapılması daha doğru olacaktır. Yerelleşme eğitim sistemindeki sorunlarını çözecek bir uygulama olarak görülmemelidir. Eğitim alanında büyük eşitsizlikler yaşanmaktadır ve bu sorunların çözümü için yerelleştirme yetmeyecektir.

KAYNAKÇA

AMIN, Samir (2001), “Emperyalizm ve Küreselleşme”, Çev: Gökçe Fırat ve Utku Umut, Montly Review. Haziran–Temmuz, (<http://www.uzaklar.net/html/emperyalizmi%20ve%20kuresellesme-s1.html>) (Erişim: 25.12.2007).

AKTAN, Coşkun Can, “Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar”, içinde: C.Can Aktan, Değişim Çağında Yüksek Öğretim, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını, 2007. (<www.canaktan.org>).(Erişim:11.14.2008).

APPLE Michael W., Demokratik Eğitim Kurultayı, Eğitim Hakkı, Eğitim Sen, 2005, Ankara. <www.egitimsen.org> (Erişim:12.07.2006)

APPLE, Michael W. “Küresel Tehlikeler: Eğitimdeki Eşitsizlikler ve Neo liberal Politikaların Bir Mukayesesi. . Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı 2.(Mayıs 2002). s.23-46. Ayrıca; Eğitim Sen Yayınları. Mart 2004. Eğitim Sen. Eğitim Sorunları Dosyası. Eylül 2005.

APPLE W. M. Neo liberalizm ve Eğitim Politikaları üzerine Eleştirel Yazılar. Ankara: Eğitim Sen Yayınları. 2004.

AYTEN, Sibel. Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde Devletin Değişen Rolü, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

ABALI, Gürkan. (2005) Eğitim Bilimleri Lisansüstü Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Küreselleşme ve yükseköğretime Etkileri konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri AnaBilim Dalı. Ankara, 2005.

AKÇAY, R. Cengiz. (2003), “Küreselleşme, Eğitimsel Yoksunluk ve Yetişkin Eğitimi”. Milli Eğitim Dergisi, sayı: 15

AKÇA, İİ. vd. (2001), Geç Kapitalizm, Yeni Sağ, ‘Yeni’ Üniversite”, Birikim, Sayı: 142- 143, Subat-Mart 2001, ss.57-70

AKGÖNENÇ Oya: Küreselleşme, Etkileşme, Dış Politika Oluşumu, Milli Kültür ve Küreselleşme İçinde Türk Yurdu Yayınları No: 41, Ankara 1998

BAUMAN, Zygmunt: Küreselleşme, Çev. Abdullah YILMAZ, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999

BAŞARAN, İbrahim Ethem, Türkiye Eğitim Sistemi, Yargıcı Matbaası, Ankara, Ocak, 1996.

BAŞKAYA, Fikret. Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü. 2.Basım. Ankara: İmge Kitabevi, 1997

BAŞKAYA, Fikret. Küreselleşme 2003, <www.ozguruniversite.org> (Erişim.13.03.2006).

BAŞKAYA, F. Sömürgecilik, Emperyalizm, Küreselleşme. Özgür Üniversite yay. Ankara. 2005.

BAŞKAYA,F. Küreselleşmeyi Meşrulaştıran Söylemler. Özgür Üniv. yay. Ank.2006.

BAYRAMOĞLU, S. (2002), “Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim”,Praksis, 7, ss.85-117.

BİÇER, Türkan. Yükseköğretimde Yönetişim ve Türkiye İçin Öneriler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yöneticiliği ve Deneticiliği Bilim Dalı. İzmir, 2006.

BORATAV, Korkut. “Ekonomi ve Küreselleşme” Emperyalizmin Yeni Masalı: Küreselleşme. Işık Kansu (dr.). Ankara: Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi Vakfı Yayını, 1996. ss. 19-28.

BURGAZ Dr. Berrin, ŞENTÜRK Dr. İlknur, Küreselleşmenin Eğitim Fakültelerinin yönetim Boyutundaki Etkileri, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 19, Eskişehir, 2008 <www.osmangazi.edu.tr> (Erişim: 16.08.2008).

Cırık. İlker, Çok Kültürcü Eğitim ve Yansımaları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 34 s. 27-40. Ankara, 2008.

ÇOBAN, Sibel. Türkiye’de Sağlık hizmetlerinin Yerelleştirilmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

DPT: Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara DPT Yayınları Yayın no: Dpr: 2544-Ö.İ.K: 560, 2000.

DPT (2001) 8. Beş yıllık Kalkınma Planı Hayat Boyu veya Örgün Olmayan Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001. < <http://plan8.dpt.gov.tr/>> (Erişim:17.01.2007).

DOĞAN, Elife. “Eğitimde Küreselleşme.” Eğitim Araştırmaları. Ocak 2002 Sayı:6

DUMAN, Ahmet. “Eğitimin Yerinden Yönetimi”. Çağdaş Yerel

Yönetimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, 1998.

DURCAN, Nergis Melis ve YALÇINKAYA, Timuçin, “Küresel Kapitalizm Bağlamında Sosyal Bilim Dallarında Öğrenme Sorunsalının Analizi ve Bir Öneri”, Dokuz Eylül Üniversitesi III. Aktif Eğitim Kurultayı Poster Bildirileri, İzmir, 3-4 Haziran 2006.

ERCAN, F., “Neo-liberalizm ve Yapısal Uyum Politikalarının Eğitim Hakkı Üzerindeki Etkileri”, Türk-İş Yıllığı 1997, ss.47-73. 1997.

ERCAN, F., Eğitim ve Kapitalizm Neo liberal Eğitim Ekonomisinin Eleştirisi, ÖES ve Bilim, İstanbul. 1998.

ERCAN, F., Neo liberal Eğitim Politikaların Anatomisi İçin Alternatif Bir Çerçeve, 2006. Erişim: <http://fuatercan.wordpress.com/tag/makaleler/>, (23.04.2007).

ERKAL, E.Mustafa, İktisadi Kalkınmanın Kültürel Temelleri, Der. Yayınları, İstanbul, 1994

ERKAL. E. Mustafa, Etnik Tuzak, Der. Yayınları, İstanbul, 1997

ERKAL. E. Mustafa, Emperyalizmin Yeni Silahı: Çok Kültürlülük, (www.aydinlarocagi.org) (Erişim:12.02.2009).

ERDOĞAN İrfan.(1996) Eğitim Sisteminin Yerelleşmesi. Yeni Türkiye Dergisi, Cilt: 7, 1996.

ERDOĞDU, S. (2005), “Yeni Liberal Küreselleşme Sürecinde Esnek Kamu Personel Rejimi”, Toplum ve Hekim, Ocak-Şubat, Cilt 20, Sayı:1, ss.53-64.

FIRINCI, Türkan. Küreselleşmenin Öğretim programları Üzerindeki Etkisi (ilköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programı Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006.

GİRGİN Atalay, Çok kültürcülük, <www.anafilya.com> (Erişim: 02.03.2007).

GÖK, F. “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ders Kitapları” Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2003.

GÖK, F. “Eğitim Hakkı: Türkiye Gerçeği” XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi,. 2004.

GÖK, F. “Eğitimin Özelleştirilmesi” Neo liberalizmin Tahrifatı: Türkiye’de Ekonomi, Toplum Ve Cinsiyet , Der: Balkan, N., Savran, S.,İstanbul: Metis Yayınları, s:94-110, 2005.

GÜLER, Birgül Ayman, “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye” Praksis, Ankara, Kış Sayı 9, ss.93-116.,2003.

GÜLER, Birgül Ayman .Yeni Sağ ve Devletin Değişimi: Yapısal Uyarlama Politikaları 1980-1995. 2.basım. Ankara,:İmge Kitabevi , 2005.

GÜLER, Birgül A. (2002), “Yönetişim: Kapitalizmin Yeni İktidar Tarzı: Tüm İktidar Sermayeye!”, 2023, Sayı 16, Ağustos, s. 14–21. <www.politics.ankara.edu.tr>, (03.08.2008).

GÜNEY Atilla; “Ulusal Planlamadan Küresel Düzenlemeye Türkiye’de Eğitim Politikası” Eğitim Araştırması Der. Kış 2003, Sayı 10

GÜZELSARI, Selime,“ Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 36, sayı 2, TODAİE Ankara, ss.17-34. 2004.

HİRTT, Nico. “Okulun Ticarileşmesinin Üç Boyutu, “Eğitim, Bilim ve Toplum.” Cilt 3. Sayı 11. S. 110, Yaz, 2005. İNAL Kemal; (27.08.2000). Küreselleşme, devlet ve dil, Radikal... <<http://www.radikal.com.tr/diğer/ekler/radikal2/2000/08/27/toplum.shtml>> (Erişim:20.01.2008).

KAÇMAZOĞLU Bayram: Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme, Eğitim Araştırmaları Der, Ocak 2002, Sayı 6

KAPTAN, Saim.: Bilimsel Araştırma Teknikleri. Gazi yay., Ank. :1999

KARAŞAR,N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. 14.Baskı. Nobel yay.Dağ. Ankara,2005.

KAZGAN, Gülten. Küreselleşme ve Ulus Devlet: Yeni Ekonomik Düzen 1. Basım. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2000.

KEÇECİ Sunay Ferai;Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Alanına Yansıması, Yaygınlaşmamış Doktora Tezi, Hacettepe Ün. Sosyal Bilimler Ens. Ankara 2002.

KENNEDY, Paul (1993), Yirmi Birinci Yüzyıla Hazırlanırken, Çev: Fikret Üçcan, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

KESKİN, Nuray, Eğitimde Reform, Eğitimde Çürüyüş, Kamu Yönetimi 1. Ulusal Kurultayı, Ana konu: Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın Ulusal ve Uluslararası Boyutları, 18-19 Aralık 2003, <<http://www.inonu.edu.tr/kongre/kamu2004/Oturum2.doc>> (Erişim: 19.10.2007).

KESKİN, Nuray E ve Aytül G. Demirci. KİGEM Özelleştirme Değerlendirmeleri No: 1. KİGEM yay. Ankara: 2003.

KIZILÇELİK, Sezgin, Küreselleşme ve Sosyal Bilimler, Ankara: Anı Yayıncılık. 2001.

KOÇ, G., Demirel, M. (2005) Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni BirParadigma”<<http://www.gazete.Hacettepe.edu.tr/egitim.html>>(Erişim:14.08.2006)

KONGAR, Emre. 2001, “Küreselleşme bağlamında Türkiye,” Ege Üniversitesi, İzmir, <www.kongar.org/makaleler/Izmir_konusmasi.php> (Erişim:23.05.2006).

KUTUN, Melahat. (2005) Küreselleşme ve Kamu Yönetimi: Türkiye Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yönetim Bilimleri Bölümü. Mersin, 2005.

KYMLICKA, Will. “Çok kültürlü Yurttaşlık”. Azınlık Haklarının Liberal Teorisi, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.

LARRAİN, J. İdeoloji ve Kültürel Kimlik Üçüncü Dünya Gerçeği İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995.

Mc BURNIE, Grant. (Çev. Haşim KOÇ, Gülçin Tunalı KOÇ). “Küreselleşme, GATS ve Ulus-aşırı Eğitim” Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. İstanbul: EDAM Yayını. Mayıs, 2002.

NOBBLE, David. (Tarihsiz) Teknoloji ve Yüksek Eğitimin Metalaşması. <web:<http://otonomlar.org/egitiminticarilesmesi/31>> (Erişim:08.03.2008).

ORAN, Baskın. “Hangi Küreselleşme” Küreselleşme ve Ulus Devlet. Meryem Koray (der.) 1. Basım. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2001. ss. 49-59.

ÖZBİLEN, Şevki (2003), Globalizm Hegemonyası Ve Global Demokrasi, <<http://www.econturk.org/turkiyeekonomisi/Globalleme.doc>>, (Erişim:17.10.2003.)

ÖZBUDUN, Sibel. Kültür Halleri; Geçmişte, Ötelerde, Günümüzde, Ütopya Yayınevi, İstanbul, 2003.

ÖZHAN, İmran. Farklılaşmanın Özel Görünümleri Olarak Çokkültürlülük ve Çokkültürcülük. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara, 2006.

PAREKH, Bhikhu, Çok kültürlülüğü Yeniden Düşünmek, (Çev. B. Tanrıseven) Ankara: Phoenix yay. 2002.

ROSA, Jesus de la. Eğitimin Ticarileştirilmesi, 4. Demokratik Eğitim Kurultayı 2005. 2. Cilt, <www.egitimsen.org> (Erişim:12.07.2006).

SAYILAN, Fevziye. Küresel Aktörler (DB ve GATS) ve Eğitimde Neo-Liberal Dönüşüm, 2004. <<http://www.jmog.org>> (Erişim:23.04.2008).

SÖNMEZ Veysel: “Küreselleşmenin Felsefi Temelleri” Eğitim Araştırma Der. Ocak Sayı 6, 2006.

SARAÇOĞLU, Gamze Varol, Küreselleşme Süreci, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,. Edirne, 2004.

ŞAHİN Kemal; “Eğitimde Özelleştirme, Eğitim Araştırmalar Der. Ağustos 2002, Sayı 8

ŞAYLAN, Gencay. “Küreselleşmenin Gelişimi” Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme. Işık Kansu (der.) 2. Basım. Ankara: Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi Vakfı Yayını. 1996. ss.9-18.

ŞİŞMAN, Mehmet. TURAN, Selahattin. “Eğitimde Yerelleşme ve Demokratikleşme Çabaları”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı: 34, Ankara, Bahar 2003.

TEZCAN Mahmut; Toplumsal Değişme ve Eğitim, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Ankara 2002.

TOMUL, Ekber. “Küreselleşme ve Eğitim Eşitsizlikleri.” Eğitim Araştırmaları. Ocak 2002 Sayı:6

TÜRK EĞİTİM SEN (2001) 21’inci Yüzyılda Türk Milli Eğitimi, Türk Eğitim Sen Yayınları, Ankara. 2001.

ÜNAL, L. Işıl,. “Eğitimde Çok kültürlülük: Anadil, Çok dillilik ve Kültürel Kimlikler”. 4.Demokratik Eğitim Kurultayı. 2.Cilt, 1-5 Aralık 2004, ss.150-177.

YALÇIN Cemal; “Küreselleşme, Çok Kültürcülük ve Eğitim,” Eğitim Araştırmaları Dergisi, Ocak 2002, Sayı 6.

ZIZEK, Slavoj. Çokkültürlülük ya da Çok Uluslu Kapitalizmin Kültürel Mantığı, Çev. Tuncay Birkan, Yıl:14, 44. sayı, (Yaz 2001).

<www.canaktan.org> (Erişim: 6.06.2008).

<www.egitimsen.org> (Erişim: 15.02.2007).

<www.meb.gov.tr> (Erişim: 22.03.2007).

<<http://.otonomlar.org>> (Erişim:12.04.2007).

<www.ulkuocaklari.org.tr> (Erişim: 16.07.2007).

<turkegitimsen.org>> (Erişim: 15.02.2007).